

Гласило
Епархије нишке
за хришћанску
просвету и
културу

Пета серија
Број 35
(1/2025)

Први број
прве серије
објављен
1899. године

Излази четири
пута годишње

ISSN 2560-3469

COBISS.SR-ID
229429004

Протопрезвитер **ХРИСТОС ДОЛАЗИ**
Тома Хопко **ДА ОБНОВИ ЛИК**

Архимандрит **БОГ НАМ**
Мардарије Ковачевић **ПОКАЗУЈЕ ПУТ**

Кристина **ХРИШЋАНСКИ МОТИВИ**
Митић **У ФОЛКЛОРУ ЗА ДЕЦУ**

Владимир **СВЕТИ ВЛАДИКА НИКОЛАЈ**
Цветковић **О НАРОДНОЈ ПРОСВЕТИ**

Вук **ЗЛАТАРСТВО И ФИЛИГРАНСКА**
Даутовић **УМЕТНОСТ ЈУГА СРБИЈЕ**

Гласило
Епархије нишке
за хришћанску просвету
и културу

Издази
са благословом
Његовог
високопреосвештенства
Архиепископа и
Митрополита нишког
г. Арсенија

Пета серија, број 35 (1/2025)
Први број прве серије
објављен 1899. године
Издази четири пута годишње

Издавач:
Православна епархија нишка
Адреса: Епархија нишка,
Епископска 3, 18000 Ниш
E-mail: glas@eparhija-niska.rs

Уређивачки одбор:
протојереј Дејан Јовановић
јеромонах Игњатије Ђорђевић
јереј Владе Капларевић
јеромонах Николај Јоцић
јереј Далибор Мидић
ђакон Лазар Павловић
ђакон Александар Глишовић, проф.
Јелена Љубеновић

Уредник:
Ивица Живковић

Лектура:
Милена Мишић Филиповић

Дизајн и компјутерска обрада:
ђакон Милорад Милосављевић

На корицама:
Икона Крштења Христовог,
Црква Светог Георгија
у Горњем Барбешу
фотографије:
јереј Душан Јанковић

Штампа:
„Пергамент Принт”, Ниш

Тираж:
1500 примерака

Глас Епархије нишке
излази уз помоћ
Управе за сарадњу са црквама
и верским заједницама
Министарства правде
Владе Републике Србије

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије,
Београд

271.222(497.11)-773

ГЛАС Епархије нишке :
гласило Епархије нишке за
хришћанску просвету и културу/
уредник Ивица Живковић. -
2025, бр. 35 (февруар). -
Ниш : Епархија нишка, 2025. -
(Ниш : Пергамент Принт). - 30 cm

ISSN 2560-3469 =
Глас Епархије нишке
(Ниш. 2025)

COBISS.SR-ID 229429004

УВОДНО СЛОВО

ГОСПОД ПОКАЗУЈЕ: 1
ЗА СВАКОГА ИМА МЕСТА
Јеромонах Николај Јоцић

БОГОСЛОВЉЕ

Свети Јован Златоусти 2
ЗБОГ ЧЕГА СЕ НАВОДИ
ЈОСИФОВ РОДОСЛОВ?
Протопрезвитер Тома Хопко 3
ХРИСТОС ДОЛАЗИ ДА ОБНОВИ ЛИК
Презвитер др Бобан Димитријевић 5
КАКО СХВАТАМО СПАСЕЊЕ У ХРИСТУ
*Уводна Божићна катихеза одржана
у Храму Св. цара Константина
и царице Јелене у Нишу*

Преподобни Пајсије Величковски 7
КАКО СЕ МИРЈАНИН МОЖЕ СПАСИТИ
Константин Николакопулос 9
СВЕТИ ЈОВАН ЗЛАТОУСТИ
КАО ПАСТИРСКИ ТУМАЧ
СВЕТОГ ПИСМА

ДУХОВНЕ ПОУКЕ

МЛАДИ НА СВОЈИМ ПЛЕЋИМА НОСЕ 12
ДУХОВНИ ЖИВОТ НАШЕГ НАРОДА
*Разговор са пензионисаним протојерејем
сјаврофором Новицом Мишировићем*
Игуман Нектарије Морозов 14
О НЕРАВНОДУШНОСТИ

ЦРКВА И САВРЕМЕНИ СВЕТ

Архимандрит Мардарије Ковачевић 16
БОГ НАМ ПОКАЗУЈЕ ПУТ
Бићни хришћанин у савременом свету
Монахиња др Васа Ларина 18
СВЕТЛОСТ ЉУДИМА
Новојодишња йорука

Срђан Савић 19
ТРАНСЦЕНДЕНТНИ СТИЛ НА ФИЛМУ
Драган Вукадиновић 21
САМО ДРУГА ЉУДСКА ДУША
Презвитер Живко Миловић 23
СМРТ КАО ПОЧЕТАК ЖИВОТА

ХРИШЋАНСКИ ЖИВОТ

Ђакон Александар Глишовић 25
КАДА СМО ЗАИСТА ХРИШЋАНИ?
Пићање хришћанској идентитет
Протојереј ставрофор 27
проф. др Владимир Вукашиновић
УСМЕРИ, ПРЕПОРОДИ,
УМИРИ И ИЗМИРИ НАС КОЈИ
СЛАВИМО СВЕТИ СПОМЕН ТВОЈ
*Беседа одржана на
Светиосавској академији
у Нишу 2025. йодине*

ИЗ ПРОШЛОСТИ

32 ИКОНА КРШТЕЊА ХРИСТОВОГ
ИЗ ЦРКВЕ У ГОРЊЕМ БАРБЕШУ
33 Јеромонах Игњатије Ђорђевић
Јереј Далибор Мидић
ИКОНЕ ЦРКВЕ У ГОРЊЕМ БАРБЕШУ
ИЗ XVII, XVIII И XIX ВЕКА
36 Јеромонах Игњатије Ђорђевић
ПРОТОСИНЂЕЛ ЈОВАН ВУКИЋЕВИЋ
(1901-1975), САБРАТ МАНАСТИРА
СВЕТОГ ЈОВАНА БОГОСЛОВА
У ПОГАНОВУ
37 Милан Ранђеловић
ЕПАРХИЈА НИШКА У ПРВОЈ
ПОЛОВИНИ XIX ВЕКА ПОД
ОСМАНЛИЈАМА
40 Кристина Митић
ХРИШЋАНСКИ МОТИВИ
У ФОЛКЛОРУ ЗА ДЕЦУ

КАТИХЕЗА

43 Снежана Николић
ТАКМИЧЕЊЕ УЧЕНИКА ВЕРОНАУКЕ
45 Ангелина Петровић
ВОЛИМ ВЕРОНАУКУ, йесма
46 Владимир Цветковић
СВЕТИ ВЛАДИКА НИКОЛАЈ
О НАРОДНОЈ ПРОСВЕТИ
ПРИКАЗИ И ДОГАЂАЈИ
48 КОНЦЕРТ „ЈУБИЛЕЈИ”
У СВЕТОСАВСКОМ ДОМУ У НИШУ
49 КРЕАТИВНА РАДИОНИЦА
У ХРАМУ Св. ЦАРА КОНСТАНТИНА
И ЦАРИЦЕ ЈЕЛЕНЕ У НИШУ
50 ИЗЛОЖБА ИКОНА
УРОША МИХАЈЛОВИЋА

ИЗ СВЕТА КУЛТУРЕ

51 Вук Даутовић
ЗЛАТАРСТВО И ФИЛИГРАНСКА
УМЕТНОСТ ЈУГА СРБИЈЕ

СЛУЖБЕНИ ДЕО

54 АКТИВНОСТИ ВДС ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ
„ДОБРИ САМАРЈАНИН”
56 ИЗ ЛЕТОПИСА ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ
58 СЛУЖЕЊА АРХИЕПИСКОПА И
МИТРОПОЛИТА НИШКОГ
60 Архиепископ и Митрополит
нишки г. Арсеније
СВЕТИ САВА ЈЕ АНЂЕО ЧУВАР
СРПСКОГ НАРОДА
*Део беседе одржане на
Светиој архијерејској литургији на йразник
Светиој Саве, 27. јануара 2025. йодине,
у Саборном храму Силаска Светиога Духа
на айосйоле у Нишу*

ГОСПОД ПОКАЗУЈЕ: ЗА СВАКОГА ИМА МЕСТА

одословља у јеванђељима по Марку и Луки заправо су Јосифова родословља. Њихова сврха није да се наговести да је Исус зачет од Јосифовог семена. Напротив, у том погледу оба јеванђеља потпуно су јасна: Исус је рођен од Девејке Марије силом Духа Светога. Ствар је у томе да Исус законски води порекло од Јосифа и његових предака. Исусов законски отац јесте Јосиф, син Давидов, законити муж Марије. Набрајање генерација људи које су водиле ка Исусовом рођењу има једну битну сврху: то је потврда да је Бог веран својим обећањима чак и када његов изабрани народ често није веран. Међу људима од којих је потекао Исус има и грешника, па и незнабожаца. Исус не потиче само од светих и праведних, него и од грешних, и не само од Јевреја, него и од пагана. Четири жене у родослову код Јеванђелисте Матеја: Тамара, Рава, Рута и Соломонова мајка Витсавеја, Уријина жена коју је Давид преотео, пореклом су из озлоглашених паганских племена. Све је то уграђено у родослов, у порекло нашега Бога.

Ми често тражимо неку моралну беспрекорност, неки идеалан стил живота и неку потпуну чистоту у понашању других. О томе треба да се води рачуна, али онда се ту често претера и помисли како хришћани треба да буду нека надбића, супербића, и ми заборављамо ко смо.

Не само да је Исус јео и пио, већ је често изазивало збуњеност то што седи са грешницима, људима сумњивог морала, осведоченима – као што и данас мерамо свештеницима што седе, друже се са овима или онима, за које знамо ко су, што с њима деле време и простор. Видите, Господ још пре свога рођења показује да за свакога има места, да за свакога Господ брине, да свакога чека, и да се свако ко се уградио у живот овога света и у вечни живот се уграђује на тајанствени начин. Ово не треба да буде на саблазан и да збуњује. Овде се види и да црква никада не заборавља значај женскога рода, значај који она придаје Богородици на првом месту, али, ево, и овим другим женама из Старог завета, које су ушле у генеалогију, у породично стабло светих људи.

Христос долази да обнови лик, како пише знаменити православни теолог, протопрезвитер Тома Хопко. А нама савремени архимандрит из Епархије нишке подсећа да нам Бог показује пут. То нам сведоче и велики редитељи који су снимали филмове трансцендентног стила, као и психијатри, који су напомињали да и данас само друга људска душа може да разуме, окрепи и излечи душу ближњега. У наставку овог броја показујемо и како је изгледала наша епархија под влашћу Османлија у првој половини XIX века, који су истакнути хришћански мотиви у фолклору за децу, шта је Свети владика Николај учио о народној просвети, какви су били плодови златарства и филигранске уметности југа Србије. Мали Урош Михајловић у оквиру креативне радионице при нишком храму одржао је своју прву изложбу икона, а светосавско слово и ове године произнели су први међу нама: Високопреосвећени архипастир Епархије нишке г. Арсеније и уважени професор Богословског факултета из Београда.

Јеромонах
Николај
Јоцић

1
УВОДНО СЛОВО

Видите, Господ још пре свога рођења показује да за свакога има места, да за свакога Господ брине, да свакога чека, и да се свако ко се уградио у живот овога света и у вечни живот се уграђује на тајанствени начин. Ово не треба да буде на саблазан и да збуњује.

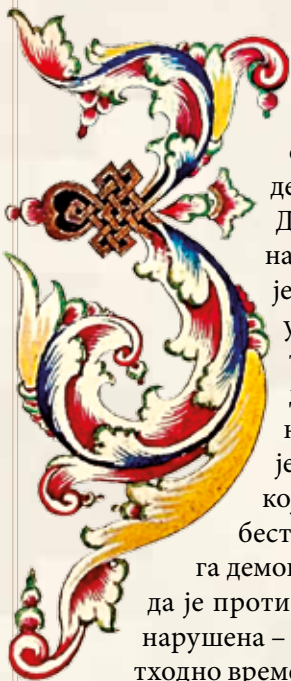
Из Дела
Свештої Јована
Златоустої,
том дванаести,
издање Епархије
нишке 2023.

Одломак из
„Беседе треће на
Светога Матеја
Еванђелисту”

Због тога ни апостоли то не говоре на почетку, него о васкрсењу говорећи много и често, будући да је таквих примера било и у претходним временима, ако и не управо таквих, а да је рођен од Дјеве не говоре непрекидно, него се ни сама Мати његова није усудила то изнети на видело. Гледај, наиме, шта Дјева каже њему: *Ево, ја и оџац њвој ѡражисмо ѡе* (Лк. 2. 48).

Свети Јован Златоусти

ЗБОГ ЧЕГА СЕ НАВОДИ ЈОСИФОВ РОДОСЛОВ?

бог чега Матеј наводи родослов Јосифа који рођењу Исусовом ништа није допринео? Еванђелиста није хтео да Јудејима у време рођења буде очигледно да је Христос рођен од Дјеве. Ако је, наиме, Христос много тога остављао у сенци, називајући себе Син човечји, и није нам свуда јасно открио једнакост са Оцем, што се чудиш ако је и ово за сада оставио у сенци, уређујући чудесно нешто и велико? Шта је, кажеш, то чудесно? То што је Дјева спасена и ослобођена злога по-дозрења. Да је то, наиме, Јудејима од почетка било очигледно, убили би Дјеву, изврћући то што се говори, и осудили би је због прељубништва. Јер ако су у погледу других ствари о којима су почесто имали примере у Старом завету, отворено бестидни били – јер кад је Христос демоне изгонио, називали су га демонизованим, и кад је у суботу болеснога исцелио, сматрали су да је противник Божји, премда је и претходно субота често пута била нарушена – шта не би казали кад се то говори? Имали су, наиме, све претходно време као савезника, током ког се нешто такво никад није десило.

Јер ако су они после оноликих знамења њега називали син Јосифов, како би могли пре њих поверовати да је рођен од Дјеве?

Управо због тога се наводи Јосифов родослов, и Дјева се заручује за њега. Јер кад је Јосиф, муж праведан и чудесан, имао потребу за многим доказима како би прихватио то што се збило: и анђела, и виђење у сну, и сведочанство пророка, како би Јудеји, наопаки и покварени будући, и тако се непријатељски према њему држећи, како би они могли прихватити ту мисао? Силно је, наиме, требало да их збуњује тај чудан и нов догађај, и то што се никада ни за шта такво није чуло да се збило код предака. Ко се, наиме, једном увери да је он Син Божји, надаље ни у погледу тога нема сумње, а ко сматра да је он преварант и противник Божји, како да се тиме још више не саблазни и не буде наведен на оно по-дозрење? Због тога ни апостоли то не говоре на почетку, него о васкрсењу говорећи много и често, будући да је таквих примера било и у претходним временима, ако и не управо таквих, а да је рођен од Дјеве не говоре непрекидно, него се ни сама Мати његова није усудила то изнети на видело.

Гледај, наиме, шта Дјева каже њему: *Ево, ја и оџац њвој ѡражисмо ѡе* (Лк. 2. 48).

Јер, да се то нагађало, надаље се не би сматрало ни да је син Давидов, а кад се то не би сматрало, изродила би се и многа друга зла. Због тога ни анђели то не говоре другима, него једино Марији и Јосифу, а јављајући благу вест о томе шта се догодило пастирима, више то не придодаше.

Протопрезвитер Тома Хопко

ХРИСТОС ДОЛАЗИ ДА ОБНОВИ ЛИК

Тома Хопко
(1939–2015),
пореклом
из породице
карпатских
Русина,
протопрезвитер
Православне
цркве у
Америци,
богослов,
професор
богословља,
аутор, беседник.
Дугогодишњи
предавач
Догматике и
Пастирског
богословља
на Академији
Светог
Владимира
и декан ове
знамените
установе
од 1992. до
2002. године.

Људска бића, мушкарци и жене, створени су по слици (лику, икони) и прилици (сличности, подобију) Бога. Ово је једно од основних учења јудеохришћанског погледа на свет. То значи да ми, људи, нисмо пуки производ нашег наслеђа и окружења, наше биолошке структуре и генетске предодређености, нити резултат случајне комбинације честица материје и ћелија, нити тек исход историјских процеса, економских система и социолошких структура. Наш живот се не своди на количину онога што поседујемо, на нашу вољу за моћ, на стечено образовање нити на полну жељу и друга задовољства. Све набројано и још много тога заиста су важни, па чак и одлучујући елементи људског живота, али ништа од тога није оно што нас чини људима. Ми смо људи због тога што је наша фундаментална и суштинска особина та да смо најсавршенији створени израз Божјег бића и живота. Створени смо да се угледамо на Бога и да постанемо удеоници божанске природе.

Бити створен по слици и прилици Божјој значи бити и духовно и материјално биће. То значи бити личност, бити слободан, доносити одлуке и имати свест о себи. То значи познавати и чинити добро, бити способан за чињење и за пружање бриге. То значи бити способан за управљање и неговање, за стварање и владање. То укратко значи, као што су учили сви православни хришћански светитељи, имати способност да по Божјој благодати и вољи будемо апсолутно све оно што сам Бог јесте по својој природи.

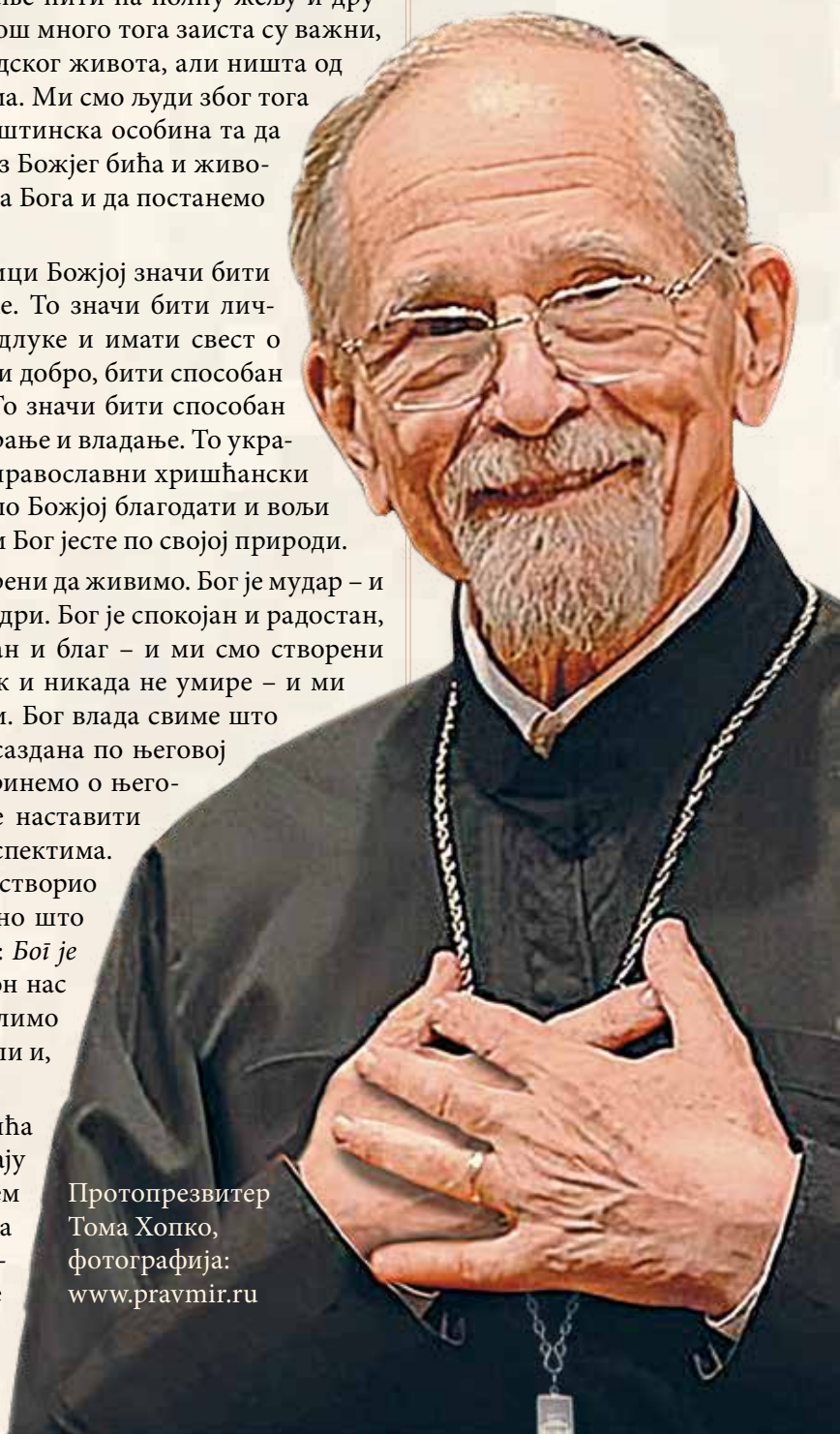
Бог је живи Бог – и ми смо створени да живимо. Бог је мудар – и ми смо створени да будемо мудри. Бог је спокојан и радостан, добронамеран и саосећајан, моћан и благ – и ми смо створени да будемо такви. Бог живи заувек и никада не умире – и ми смо створени да будемо бесмртни. Бог влада свиме што је створио – и ми смо, као бића саздана по његовој слици и прилици, створени да бринемо о његовој творевини. Овај низ може се наставити бесконачно, у свим могућим аспектима.

У свему што Бог јесте, он нас је створио да постанемо то исто. И најважније од свега, оно што обухвата све конкретне и појединачне елементе: *Бој је љубав* (1 Јн 4. 8. 16) и ми смо његова створења, он нас је створио да будемо љубав. Створени смо да волимо онако како он воли, да волимо све оно што он воли и, пре свега, да волимо њега.

Разлог сваке туге и жалости је то што људска бића нису успела да буду – и стога вечно да постају – оно што их је Бог створио да буду. У крајњем смислу, људи нису успели да воле. То је суштина Адамовог и Евиног греха о којем се говори на почетку Библије. Своју боголику природу и своје

Из књиге:
Протопрезвитер
Тома Хопко,
Зимска Пасха:
размишљања
о доживљеном
и јероду црквене
јодине, Шабац:
Глас цркве, 2024.

Протопрезвитер
Тома Хопко,
фотографија:
www.pravmir.ru

Ми смо људи
због тога
што је наша
фундаментална
и суштинска
особина то
да смо
најсавршенији
створени израз
Божјег бића и
живота.
Створени смо да се
угледамо на Бога
и да постанемо
удеоници
божанске
природе.

Gina Maria Pilipović,
artistă română

боголике енергије људи користе за зло уместо за добро, за лаж уместо за истину, за уништавање уместо за стварање, за смрт уместо за живот. Људи кваре своје биће, изопачују божански лик у себи и губе своју сличност са Богом.

Православни хришћани тврде да је Исус Христос дошао да обнови Божју слику и прилику (икону и подобије) у људима, да им омогући да буду оно за шта су у почетку створени. Исус то чини не само зато што је Божји јединородни Син и Реч, већ и зато што је он *икона Боја невидљивоја* (Кол. 1. 15; 2 Кор. 4. 4). Како и сам Исус каже, ко види њега, самим тим види и Бога Оца.

Христос обнавља лик Божји у људима, као Божја нестворена и вечна слика која постаје истински човек, последњи и коначни Адам, човек са неба. Као други и последњи Адам, Исус чини све оно што је први, првобитни Адам био позван да учини, али у томе није успео. Он се покорава Богу, он поштује његово име, он се радује његовом присуству, он велича његово божанство, он му узноси захвалност за његове дарове, он говори његове речи, чини његова дела, врши његову вољу и тиме себе на људски начин остварује као онога који је створен по Божјој слици и прилици. А пошто је он сам Син Божји, Божја нестворена слика и Реч, оно што је он остварио односи се на сва људска бића и постаје дар који је потпуно доступан свима. *Као што у Адаму сви умиру, иако ће и у Христу сви оживети* (1 Кор. 15. 22). Јер Адам је био само *ираслика оноја који ће доћи* (Рим. 5. 14), то јест Исуса.

Ово је порука Божића. Имамо новог Адама, имамо обновљени лик Божји. То је обновљени лик саме слике Божје, Божјег Сина и Речи, Исуса Христа. У њему је људски род нашао своје испуњење и усавршење. У њему људи могу имати живот. У њему се сви људи могу усавршити, као бића која су створена да по Божјој благодати буду све оно што је Бог по природи. У њему сви људи могу постати истински људи. ■

Као други и последњи Адам, Исус чини све оно што је први, првобитни Адам био позван да учини, али у томе није успео. Он се покорава Богу, он поштује његово име, он се радује његовом присуству, он велича његово божанство, он му узноси захвалност за његове дарове, он говори његове речи, чини његова дела, врши његову вољу.

Припремај се, Витлејеме, отвори се свима, Едеме, лепотом слави се, Ефрато, јер Дрво живота у пећини из Девојке процвета: утроба њена постаде духовни рај и у њему божански врт, из ког ћемо јести и живи ћемо бити, и нећемо као Адам умрети. Христос се рађа да обнови пали лик.

(Тројар ирејййразниийва Божића)

Саздатељ и Премудрост сада долази, облаци пророка се размичу, благодат процвета, истина засија, престају нагађања нејасна, Едемова врата се отворише; Адаме, ликуј: Саздатељ, Бог наш, добровољно сазда се.

(Химна на јуијрењу друјој дана ирејййразниийва Божића)

Узимаш удела, Христе, у људском телу од семена Аврамовог и благодат на благодат долазиш да нам даш, и да спасеш лик и да га обесмртиш, јер те Јединородног, као очишћење, Отац у свет шаље.

(Химна на јовечерју ирејййразниийва Божића)

Господе, Боже мој, божитно певање и претпразничну песму узнећу теби, који рођењем својим божанским препорођење мени дајеш и у првобитно ме благородство узводиш.

(Химна на јовечерју Бадње вечери)

Презвитер др Бобан Димитријевић

КАКО СХВАТАМО СПАСЕЊЕ У ХРИСТУ

Уводна божјићна катихеза, одржана у
Храму Светих цара Константина и царице Јелене
у Нишу

Х

ришћанско поимање спасења подразумева на првом месту задобијање вечних димензија постојања бића у заједници са Богом, који је по нашем хришћанском учењу једини извор живота и бесмртности. Само са тим циљем, управо ради тог циља, Бог и јесте створио свет, и то ни из чега, а сва творевина од тренутка привођења из небића у биће, била је и остала упућена свом Сазда-тељу, очекујући од њега живот и вечно постојање.

Будући да је свет створен, он онда заправо није бесмртан, није вечан, и у том смислу не само потенцијално, већ је и реално смртан сам по себи, по својим својствима, по природи.

Будући да је свет створен, он онда заправо није бесмртан, није вечан, и у том смислу не само потенцијално, већ је и реално смртан сам по себи, по својим својствима, по природи. Створења се налазе изван свога Творца, јер су кроз Логоса, кроз Реч Божју, кроз Сина Божјег, саздана његовом благодаћу, дакле као његов дар, као израз његове воље и његовом вољом. Управо због тога што створена бића немају постојање сама по себи и што могу да престану да постоје ако, рекли бисмо, тако хоће њихов Творац, читава творевина је, парафразирам Светог Атанасија Великог, без заједнице са Богом препуштена смрти и осуђена на смрт.

То значи да је свет заправо двоструко угрожен ништавилком. Пре свега, он је угрожен зато што има почетак, просто што је створење, нема вечност по себи, у себи, по својој природи, а с друге стране због тога што је тај свет ослоњен на своје силе, на своје моћи, могућности, а то су трулежност и смрт. Време и простор су оквири нашег постојања. Ми не бисмо могли другачије да постојимо него у времену и простору. То су елементи који омогућују деобу, растакање бића унутар створеног света.

Сама природа света, време, простор, начин на који постојимо, истовремено указују колико да смо створени да постојимо, толико и да смо прожети и трајно угрожени повратком у небиће, непостојање. Само је бесмртна личност, дакле неко ко није део тог времена и простора, односно створеног начина постојања, у стању да превазиђе смрт, да поништи њено дејство. А твар може да задобије вечно постојање само уколико, из наше перспективе гледано, поново ступи у заједницу са животворним Богом, са Богом који даје живот, који даје постојање.

Бог као нестворен и вечан, човек као створен и пролазан – то је била прва подељеност између Бога и човека. Прародитељским грехом човек се одваја од Бога још даље. Желећи да спаси човека, Господ Христос је превазишао све видове људске подељености. Оно раздељење које имамо по природи од стварања света, Христос превазилази управо очовечењем, оваплоћењем, тиме што постаје један од нас. Нестворена вечна божанска личност Христа, Сина Божјег, долази у овај свет створеног, пролазног постојања. Раздељење услед греха, са друге стране, Христос побеђује својом смрћу на крсту. Последњу, највећу препреку, тиранију смрти, о којој читамо ових дана у посланицама апостола Павла и слушамо на литургији, изагнао је потпуно из природе, из створеног света својим васкрсењем Христос као прворођени међу васкрслем браћом, прворођени из мртвих.

Аутор
је парох
шести
при Храму
Св. цара
Константина
и царице
Јелене у
Нишу

БОГОСЛОВЉЕ | 5

Бог као нестворен и вечан, човек као створен и пролазан – то је била прва подељеност између Бога и човека. Прародитељским грехом човек се одваја од Бога још даље. Желећи да спаси човека, Господ Христос је превазишао све видове људске подељености.

Τον Νυμφώνα
σου βλέπω,
Γιώργος Κόρδης,
<https://kordis.gr>

Прародитељски
грех је лишио
човека и читаву
творевину
благодатне
бесмртности,
а то значи оне
бесмртности
која је плод
заједнице,
блага која
нам се дарује,
благодати,
односа са
Богом.

Ма колико потенцирамо да је спасење дело Христово, дело бесмртне вечне божанске личности која узима људско обличје, оно ипак представља плод сарадње нествореног Бога и створеног света, тачније човека, зато што је човек саздан по икони Божјој. Творевина сама не може да превазиђе смрт. За ту улогу је предодређен човек, зато што једино он поседује слободу, као лик Божји у себи. Извор бесмртности је ипак обезбедио једино оваплоћени, очовечени Бог, Логос Божји који постаје човек, зато што је он једини као нестворени, вечни Бог, људску природу могао да доведе у јединство са божанским.

Бог је човека учинио пријемчивим за вечност, спремним да открива и усавршава вечне димензије свог бића. Међутим, након пада наших прародитеља, човек се налази у једном потпуно другачијем окружењу, одвојен од Бога, окружен небићем. Он једноставно заборавља своје првобитно назначење, видећи евидентну надмоћ смрти. То је наше свакодневно искуство. Адам и Ева приступ, то је важно истаћи, није био узрок појаве смрти као нечега што је споља оптеретило, окупирало човека, човеково биће и читаву твар. Једноставно, та смрт је била присутна у природи твари као једна трајна одлика тог створеног света. Међутим, прародитељски грех је лишио човека и читаву творевину благодатне бесмртности, а то значи оне бесмртности која је плод заједнице, блага која нам се дарује, благодати, односа са Богом.

Спасење схваћено у оквиру јуридикских (законских, правних) норми, по којем је човек бесмртан, а потом кажњен смрћу као спољашњом казном за оно што је учинио, јесте плод једне класичне правне, законске свести која је била доминантна на Западу, сходно римском правничком духу. Таква теорија о спасењу развија се даље у правцу тога да Христос долази по други пут, и то је други страшни Христов долазак који подразумева награде и казне. Насупрот овакве, како се често говорило на Западу, теологије суда, светоотачко и предањско учење говори да је услов човековог спасења један литургијски и подвижнички, аскетски начин живота, који подразумева нешто потпуно друга-

чије. Он подразумева свакодневно човеково умирање, умирање старог човека, али и свакодневно рађање новог човека. То је егзистенцијални животни приступ, православни хришћански приступ спасењу.

Ако ствари посматрамо још шире, видећемо да је смрт биолошки феномен који се тиче свих живих бића. Будући да човек у себи садржи све елементе створеног света, његово спасење не може да буде само његово: то је увек и спасење читаве природе. Да би човек задобио благодатну бесмртност, неопходно је да са њим то добије читаву творевина. Да закључимо речима апостола Павла: творевина је та која тужи, плаче, чека синове Божје да је ослободе од поробљености смрти.

Та, с једне стране, узвишена позиција и место које човек има у односу на остала створења, не даје му право да их посматра само као употребну вредност у њиховим ограниченим биолошким границама. Напротив, човек може да сагледава свет на потпуно други начин, у категоријама личности, личних односа. То значи дати неком истинско, вечно постојање, односно одбацити владавину смрти која је нажалост распрострањена. На тај начин човек потврђује и показује своју веру у вечно постојање света, кроз љубав која је у ствари врло једноставна, јасна, директна и дубока слика Божје љубави.

Будући
да човек
у себи
садржи све
елементе
створеног
света,
његово
спасење
не може да
буде само
његово:
то је увек
и спасење
читаве
природе.

Преподобни Пајсије Величковски

КАКО СЕ МИРЈАНИН МОЖЕ СПАСИТИ

аветујем вам да прилежније читате Божанско писмо и учење светих и богоносних отаца наших, којима је дато благодаћу Духа Светога да разумеју тајне Царства Божјег, односно право значење Светога писма. У њиховом духовно просвећеном учењу наћи ћете све што вам је потребно за спасење. А ја, грешник, у својој малодушности одговарам на ваше питање: Бог свемилостиви остварује наше спасење кроз веру православну, добра дела и своју благодат. Православна вера је она која је садржана у једној светој, саборној и апостолској цркви Истока. Без ове православне вере нико

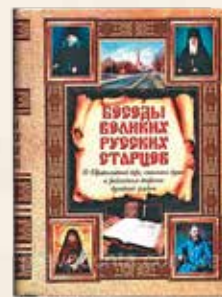
Православна
вера без
добрих дела је
мртва, а мртва
су и добра
дела без вере.

Ко жели
спасење мора
имати и једно
и друго: и веру
православну
са добрим
делима, и
добра дела
са вером
православном.

се не може спасити. Добра дела су јеванђеоске заповести, без чијег је испуњења, као и без вере, такође немогуће да се ико спаси. Православна вера без добрих дела је мртва, а мртва су и добра дела без вере. Ко жели спасење мора имати и једно и друго: и веру православну са добрим делима, и добра дела са вером православном, и тада ће се, уз помоћ благодати Божје, која доприноси његовим добрим делима, спасити по речи Христовој, који је рекао: *Без мене не можете чинити ништа.*

А треба знати да је Христос Спаситељ, истинити Бог наш, који хоће да се сви људи спасу, у закон, односно спасоносне јеванђеоске заповести своје, ставио добра дела подједнако за све православне хришћане, и монахе и мирјане који живе са женама и децом, и захтева од свих православних хришћана најмарљивије њихово испуњавање. Његове свете заповести не захтевају велики физички труд, већ само добру вољу душе: *јер је јарам његових светих заповести блаи и време њиховог обављања лако.* Свете заповести Христове, уз помоћ Божје благодати, може лако да испуни сваки православни хришћанин, без обзира на чин, пол или старост: био стар или млад, здрав или немоћан, све док му је душа ка томе наклоњена. Дакле, они који их преступају и не кају се, биће осуђени заједно са демонима на вечне муке приликом страшног другог Христовог доласка.

Свете јеванђеоске заповести, посебно оне најважније, толико су потребне за спасење да ако човеку недостаје и једна од њих, нема спасења душе. То су заповести о љубави према Богу и ближњима, о кротости и смирењу, о миру са свима и трпљењу, о праштању сагрешења ближњему од срца, о неосуђивању никога, непостојању мржње, о љубави према непријатељима, о милостињи и духовној и телесној према својим силама, и принуђивању себе са свом марљивошћу да испуњаваш све остале заповести Христове, записане у Светом јеванђељу. А највише: љубити Бога свим срцем својим, и свом душом својом, и свом снагом својом и свом мишљу својом, и ближњег свога као самога себе, и подражавајући кротост Христову

Извор:
Беседы великих
русских старцев.
*О Православной вере,
спасении души и
различных вопросах
духовной жизни.*
Трифонов Печенгский
монастырь,
„Ковчег“, 2003.
Са руског: И. Ж.

7

БОГОСЛОВЉЕ

Светитељи
Божји су се
спасавали
на разне
начине, али
без смирења
нико од
њих није
био спасен,
што је и
немогуће.
Зато, ко хоће
да се спасе,
мора свим
срцем себе
сматрати
пред Богом
за грешника.

до крви се борити против страсти гнева. А живети у миру са свима толико је неопходно да је Господ сматрао потребним да више пута понови својим светим ученицима и апостолима: *мир вам; мир вам остављам; мир свој дајем вам*. А где је мир Христов, тамо је и сам Христос; а ако нема мира у души, онда нема ни Христа. За спасење је неопходно и трпљење. Христос каже: *ишријењем својим сјасавајте душе своје*; а треба издржати не само до одређеног времена, него до саме смрти: *ко ишријењ до краја, биће сјасен*. Ко свим срцем опрашта ближњему грехе, Бог њему опрашта грехе. Ко не осуђује ближњег свога, неће ни сам бити осуђен од Бога.

Ко жели спасење, нека чува и све остале јеванђеоске заповести као зеницу ока свога. А смирење, које је темељ свих јеванђеоских заповести, неопходно је за спасење као дах за живот: као што је немогуће живети без дисања, тако је немогуће спасити се без смирења. Светитељи Божји су се спасавали на разне начине, али без смирења нико од њих није био спасен, што је и немогуће. Зато, ко хоће да се спасе, мора свим срцем себе сматрати пред Богом за грешника, најгрешнијег међу људима, горег од било које творевине Божје, сматрати себе за прах и пепео и у тајни срца свога укоравати себе за све, и окривљавати само себе за свако своје сагрешење. Испуњавајући на тај начин у смирењу срца све заповести јеванђеоске, често се молећи Богу са скрушењем срца за опроштај грехова својих, човек се удостојава милости Божје и опроштења грехова, и благодат Божја посећује га, и он се спасава милошћу Божјом без сумње. Поред тога, православни хришћанин мора да поштује и црквене заповести изложене у књизи *Православно исповедање*. Оне су такође неопходне за спасење.

Фото:
<https://dzen.ru>

Тајна покајања састоји се у раскајању пред Богом за своје грехе, њиховом напуштању и чврстој намери да се, уз Божју помоћ, не враћа њима. Тада пред духовним оцем својим, као пред самим Богом, треба исповедати све своје грехе и примити од њега разрешење од њих. За причешћивање божанским тајнама човек се мора припремати постом, умиљењем, искреним чистосрдчним исповедањем грехова, потпуним помирењем са свима, држати у одређено време по хришћанском обичају све црквено правило и приступати светом причешћу са страхом и трепетом, са вером и љубављу, са поклоњењем које приличи јединоме Богу.

Отоме како се понашати у породици, као и о другим хришћанским дужностима, потпуно упутство може се наћи у богонадахнутим списима Светог Јована Златоустог и других светих људи, читајући њихове књиге са страхом Божјим и дужном пажњом.

Константин Николакопулос

СВЕТИ ЈОВАН ЗЛАТОУСТИ КАО ПАСТИРСКИ ТУМАЧ СВЕТОГ ПИСМА

Према старом предању, његове омилије су трајале понекад до два сата, а да верни народ није падао у досаду или умор, јер његове беседе су имале јасну реторичку структуру и ефективност израза. Испуњене фигурама поређења, сликама и формулацијама попут парабола, његове омилије су деловале врло животно.

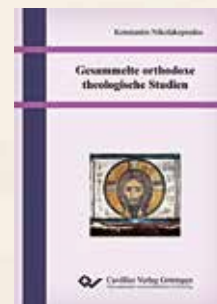
а је Свети Јован Златоусти једна свестрана и сложена личност, која је оставила неизбрисив траг у целокупној историји цркве, стоји ван сваке сумње. Свети Јован је у почетку (349/350. до око 398) имао срећан живот: стекао је јако добро образовање, имао незаборавне монашке доживљаје, изградио себи велику репутацију као златни говорник и златоусти. У другој фази (398. до 407) његова искушења била су многобројна и готово непрекидна. Био је подвргнут полемици, искусио је велике неправде, није био поштеђен и послат је у изгнанство од стране „моћних и великих” овог света.

Делује да је у оквиру једног текста немогућа обрада свестране и сложене личности једног Светог Јована Златоустог, духовног оца, пастирског вође, црквеног светионика, несравњивог аутора, врсног теолога, сјајног апологете, способног ретора, изузетног проповедника. Ја ћу се ограничити на његову богату ауторску продуктивност, усредсређујући се на његово бављење Светим писмом и његовим интересантним херменеутичким принципима. За сва његова дела тумачења Светог писма, нагласио бих централни пастирски аспект.

До данас сачувани рукописи који садрже бар један текст Светог Златоустог датирани су између 8. и 16. века и има их 1917.

Како у прошлости, тако и у модерни истиче се непогрешива егзегетска заслуга Светог Златоустог за библијске студије. У оно време за једног црквеног оца научна херменеутика није била сама себи циљ. Свети Јован је користио егзегезу као алат за свој главни циљ, наиме да достигне духовно изграђивање верника са сврхом спасења људске душе и преко тога поштовање Бога. Из овог разлога он је усмерио своје егзегетске омилије на упражњавање хришћанског живота. Он лично се заиста никада није уморио од наглашавања стваралачке моћи проповеди и радости и духовног и душевног мира, које је досезао кроз своју омиљену активност.

Своје слушаоце је могао да фасцинира путем својих бројних беседа и преко седамсто очуваних егзегетских омилија на Свето писмо. Према старом предању, његове омилије су трајале понекад до два сата, а да верни народ није падао у

9

БОГОСЛОВЈЕ

Извор:
Nicolakopoulos,
K. (2015), *Gesammelte
orthodoxe theologische
Studien*, Göttingen:
Cuvillier Verlag,
приређен текст.

Превела:
др Дуња Поповић

Аутор је професор
на Универзитету
Лудвиг Максимилијан
у Минхену

Као неуморан пастир с гигантским опусом повезује Свети Златоусти с највећом јасноћом душевну и духовну корист својих верника с личним изучавањем Светог писма. Свети Јован Златоусти у свим својим очуваним текстовима користи цитираних 18.000 речи из Светог писма, од којих 7.000 потиче из Старог

Пажња, коју Свети Златоусти поклања словима Светог писма, објашњена је једним чврстим уверењем о надахнутости целог Светог писма. Он у бројним приликама наглашава светост написаног и сходно томе захтева од читаоца и тумача поштовање за сваку реч и сваки слог. Ништа није сувишно, ниједно слово не стоји случајно у Светом писму. Увек је усмеравао пажњу на неопходност озбиљног бављења појединачним речима, да не бисмо били наведени на смешна и погрешна тумачења, као што је случај код јеретика.

и 11.000 из Новог завета. При својим поучавањима и проповедањима он се није само дотицао Библије, већ је она била почетак, средина и крај свих његових беседа. Не би било претерано тврдити да је читав његов живот представљао константно причешће неисцрпним богатством Светог писма.

Једна од његових најважнијих брига била је да се приближи дубокој библијској речи и да је онда приближи верницима. Овај велики црквени отац имао је свест о томе да је већина хришћана његовог доба имала потешкоће с разумевањем библијске речи, или зато што нису поседовали неопходне историјско-филолошке основе за тумачење Светог писма, или зато што им је мање или више недостајао подесан духовни предуслов за такав подухват. Сходно томе, Свети Јован је као један будан пастир, посветио својој пастви највећи део свог живота. Приближио им се углавном кроз своје омилије, своје проповеди, које су се састојале у целости од тумачења Библије, његовог животног сапутника. Његова егзегеза је окарактерисана као детаљна и дубока анализа библијског писма, и показује једну веома сложену методологију.

Свети Златоусти истиче библијско писмо, при чему он подвлачи историјску димензију и значење текста. Он се труди око језичког и филолошког приближавања библијског текста. Он покушава да објасни догађаје уз помоћ дате историјске позадине. Он је вољан да сакривени смисао поетских језичких слика изнесе на површину. Његово интензивно бављење речима не значи за њега сувопарно тумачење изоловане речи, већ пре тумачење целог текста у пастирском контексту, где је увек у питању морална корист слушаца. Последње је према Светом Златоустом главни задатак сваког херменеута. Док је главни део библијских текстова схваћен на људски и материјални начин, истовремено историјски догађаји из Светог писма добијају једно морално тумачење.

Пажња, коју Свети Златоусти поклања словима Светог писма, објашњена је једним чврстим уверењем о надахнутости целог Светог писма. Он у бројним приликама наглашава светост написаног и сходно томе захтева од читаоца и тумача поштовање за сваку реч и сваки слог. Ништа није сувишно, ниједно слово не стоји случајно у Светом писму. Увек је усмеравао пажњу на неопходност озбиљног бављења појединачним речима, да не бисмо били наведени на смешна и погрешна тумачења, као што је случај код јеретика.

Свети Јован Златоусти никад не губи из вида пастирски коначни циљ тумачења библијских речи, то јест: духовну корист хришћана, што он лично означава као „савршену изградњу”. У току свог гигантског опуса он следи конкретне херменеутичке и методолошке принципе, тако да се светој и спасоносној сврси своје службе као духовни отац и пастир може посветити с успехом.

На више места његових егзегетских дела очигледно је његово убеђење да је богонадахнуто Свето писмо проткано херменеутичком аутономијом. У складу с тим се многа места која су на први поглед замагљеног или загонетног значења у Новом завету библијског текста самостално, уз помоћ контекста или директно надовезано на нејасну формулацију, појашњавају односно разјашњавају. Овде се ради о познатом принципу самоту-

мачења, да на име Нови завет сам себе објашњава (*scriptura scripturae interpres*). Свети Златоусти примењује овај принцип на много места, тамо где Исус лично или други приповедачи користе загонетан језик с параболома, изрекама или поређењима, која одступају од уобичајене свакодневне језичке форме. На пример, Свети Златоусти тврди у свом коментару на Јн 10. 6 (*Ову њричу каза им Исус, али они не разумјеше шїѡа дијаше ѡо шїѡо им ѡвораше*) да Господ код параболе о вратима, добром пастиру и лоповима оваца намерно користи нејасан говор, да би порасла пажња слушаца: „Када је постигао овај циљ (да пробуди пажњу ученика), растерује мрак...” Тиме се Свети Златоусти позива на завршно разјашњење параболе које даје Исус Христос (Јн 10. 7 и следеће).

Закључно треба напоменути да Свети Јован Златоусти није био професионални тумач Светог писма у данашњем стриктном научном смислу. Наравно, он се врло често показао отвореним за научна истраживања библијског текста када је користио, на пример, сва тада доступна историјска знања и методолошке технике тумачења. Таква знања су ионако у његово време била врло ограничена. На маргини једног херменеутичког коментара на књигу *Дела Айосѡолских* заузима Свети Јован следећи потпуно позитиван став о неопходности истраживања уводних питања сваког библијског текста: „Јер мора да се истражи ко је аутор, када и о чему је писао и којим поводом је читање опредељено за овај празник.”

Иако је Свети Златоусти био првенствено емпиријски егзегета, пастирски проповедник и принципијелни пастир, његове егзегетске омилије су оријентисане на духовност и животну праксу у Христу. За њега изграђујуће преношење речи Божје вернима представља велику одговорност, јер библијска реч задржава енормну животност. Путем својих проповедничких и егзегетских омилија упражњавао је овај црквени отац једно „опрезно и пажљиво пастирско старање”, при чему је своју паству подучавао важним аспектима вере и љубави, онако како се оне предају у оквирима подражавања Христа и црквене и култне заједнице.

Пастирске димензије егзегетских омилија Светог Златоустог показују се једнозначно у његовом огромном опусу. За њега најважнији задатак била је најбоља могућа употреба Светог писма, за конструктивно и изграђујуће подучавање Божјег народа. Ширином и дубином његовог опуса може се утврдити његово убеђење, да је за духовног руководиоца велики изазов и обавеза да пронађе одговарајуће речи за преношење духовних искустава, ситуација и истина.

И управо је на ову тачку Свети Јован Златоусти ставио акценат своје образовне и пастирске активности. ■

Свети Златоусти био је првенствено емпиријски егзегета, пастирски проповедник и принципијелни пастир, његове егзегетске омилије су оријентисане на духовност и животну праксу у Христу. За њега изграђујуће преношење речи Божје вернима представља велику одговорност, јер библијска реч задржава енормну животност. Путем својих проповедничких и егзегетских омилија упражњавао је овај црквени отац једно „опрезно и пажљиво пастирско старање”, при чему је своју паству подучавао важним аспектима вере и љубави, онако како се оне предају у оквирима подражавања Христа и црквене и култне заједнице.

Разговор
водио
јеромонах
Игњатије
Ђорђевић

МЛАДИ НА СВОЈИМ ПЛЕЋИМА НОСЕ ДУХОВНИ ЖИВОТ НАШЕГ НАРОДА

Разговор са пензионисаним
протојерејем ставрофором Новицом Митровићем

Поштовани оче, хвала Вам што сте нас примили и изашли у сусрет да са нама поделите неку реч о Вашем искуству у цркви. Истичајте нам украјко свој животни пут.

Хвала вама што сте нас се сетили и посетили наш дом. Рођен сам у Доњем Пучевицу код Врања 1954. године, од оца Предрага и мајке Марике. Завршио сам Богословију Светог Кирила и Методија у Призрену. Године 1977. ступио сам у брак са Светланом Тасић из Тибужда код Врања. Половина свега што сам урадио за цркву, нарочито за време службовања на Сврљишкој парохији, њена је заслуга, помоћ и жртва. Имамо две кћери, сина и петоро унучади. У Манастиру Свети Прохор Пчињски, уочи црквене славе 31. октобра 1977. године, Епископ нишки Ириније, тадашњи администратор Епархије врањске, рукоположио ме је у чин ђакона, а на дан славе и у чин јереја.

Преосвећени владика ме је одмах поставио на парохију Трговишко-козједолску, са седиштем при Цркви Преображења Господњег у Козјем Долу, коју сам опслуживао две године. У самом Трговишту Храм Светог Николе је био започет 1930. године, али није био завршен. Са народом сам окречио храм и поставили смо иконостас и обезбедили потребни инвентар. За време мог службовања изведен је конзерваторски захват и санација веома значајних и чувених средњовековних фресака у Цркви Успења Пресвете Богородице на Вражјем камену, под руководством конзерватора Миодрага Јовановића.

Уз канонски отпуст Епископа врањског Доментијана, новембра 1979. године добио сам пријем у Нишку епархију и додељена ми је Сврљиска парохија. Црквени комплекс у Сврљигу је у то време био у веома лошем стању. Године 1980. подигли смо од новца позајмљеног из Епархије нови парохијски дом од осамдесет квадрата. Године 1988. срушили смо стари парохијски дом који је био у лошем стању и од истог материјала смо подигли црквену салу. У цркви смо променили под, увели струју и воду. Урадили смо нову фасаду на цркви и прекрили кров бакром, који је приложила Машинска индустрија из Сврљига. Фреске у храму, рад алексиначког сликара Драгољуба Стојковића, имале су велике наслаге нечистоће, пошто су рађене масним бојама. Својим рукама сам их све пажљиво опрао, уз надзор конзерватора Миодрага Јовановића. Цркву Свете Тројице у селу Грбавче смо реновирали 1991. године, и том приликом смо урадили фасаду, а кров препокрили истим црепом. Десна рука мени и породици био је тада већ пен-

зионисани и остарели свештеник Ђирило Ђештаковић. За време боравка у Сврљигу био сам архијерејски намесник укупно десет година.

Марта 1997. године добио сам премештај у Ниш, и постављен сам на пету парохију Цркве Светог великомученика Пантелејмона, коју су чинила насеља Поповац и Медошевац. Чин протојереја добио сам 1998. године, на дан црквене славе. Године 2005. постао сам парох треће парохије тог храма, коју су чинила насеља: Београд Мала, „Шљака”, Ромско насеље, Ратко Јовић и Никола Тесла. Новембра 2013. године са целокупном парохијом био сам припојен новооснованом Храму Светог апостола Луке у Нишу. Октобра 2016. године одликован сам чином протојереја ставрофора. Као парох при цркви Светог апостола Луке пензионисан сам септембра 2019. године. Године 2020. сам вршио богослужења при Манастиру Светог Николе у Просеку, а од краја поменуте године до данас служим у Манастиру Пресвете Богородице у Сићеву. Са својим братом оцем Добривојем данас служим средом и петком у Цркви Светог Пантелејмона, а суботом у Храму Светог Василија Острошког, док недељом и празником служим у Манастиру у Сићеву.

Какво је било сјћање на ња парохији у врањском крају њре њедесет њ година?

Народ није долазио на литургију сваке недеље. Села су планинског типа и куће су удаљене и растурене по брдима. О великим празницима и постовима много је људи долазило у цркву и причешћивало се. Народ је махом постио Божићни и Васкршњи пост. Без обзира што је било комунистичко време, сваки дом је примао свештеника, па чак и они који су били на високим државним позицијама. Никада није било проблема са властима, а обнова цркве у Трговишту наишла је на велики одзив.

Тада није било телефона да бих најавио свој долазак у парохију. Када би народ чуо да је свештеник кренуо по селима, сутрадан нико не би ишао на посао, него су чекали свештеника код куће. Сви су славили и доносили колач у цркву. У старачким домаћинствима резао сам колач код куће, а то је њима била највећа част, због чега су били веома захвални. Парохија је у пречнику обухватала више од двадесет километара, па сам морао имати коња како бих постигао све обавезе. У врањском крају народ је честит, побожан и добар.

Народ у Сврљигу није био црквен и мали број људи посећивао је богослужења. Села око Сврљига нису се исељавала, јер је Сврљиг имао развијену индустрију. Брзо сам стекао поверење код људи, тако да су до краја мог боравка тамо скоро сви примали свештеника у свој дом, укључујући и државне службенике. Сви су били коректни и љубазни. Са властима је, нажалост, некада било проблема.

Када сам дошао у Ниш, народ је већ на нивоу целе Србије почео да се буди духовно. Поповац и Медошевац су примили велики број досељеника из врањског краја. Скоро сви домови славили су крсне славе и примали свештеника у свој дом.

Шта бисте казали о духовном животу народа њре њедесет њ година, када сјће њо- сјћали свештеник, и данас?

Уто доба стари људи су одржали континуитет живота наше цркве. Учествовање у богослужењима било је на нижем нивоу. Исповести скоро да није било, а духовни разговори били су фокусирани више на спољашњи него на унутрашњи живот човека. Наши стари нису били толико црквени, али су били добри и честити људи, што су пренели на децу и дали им најздравије, плодно тло за семе Христово. Данас је наша највећа радост то што млади на својим плећима носе духовни живот нашег народа. Млади су активни у богослужењима и имају живу црквену свест. Али не смемо заборавити да се ово догађа захваљујући честитом васпитању наших предака. Надам се да ће по овоме што сада видимо, народ у будућности још више бити привржен својој цркви. ■

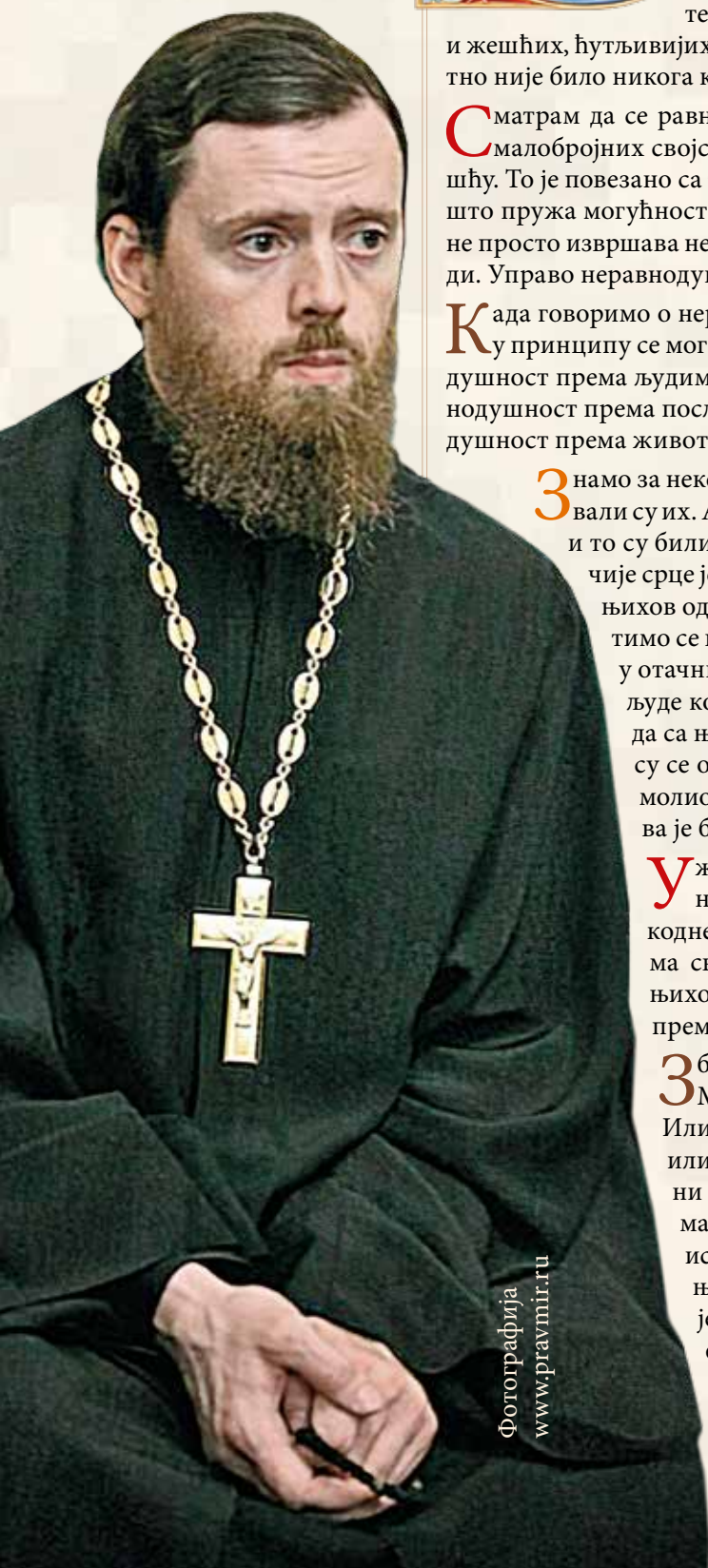

Наши стари нису били толико црквени, али су били добри и честити људи, што су пренели на децу и дали им најздравије, плодно тло за семе Христово. Данас је наша највећа радост то што млади на својим плећима носе духовни живот нашег народа. Млади су активни у богослужењима и имају живу црквену свест.

Из књиге:
Игуман Нектарије
(Морозов),
*Дуг љубави: Како
бити хришћанин –
сјално?* Никшић:
Свевиђе, 2024.

Игуман Нектарије Морозов О НЕРАВНОДУШНОСТИ

Сима нама су мање или више позната житија светих, и понекад размишљамо о томе како бисмо могли да их подражавамо. Ако се пажљиво удубимо, може се видети да благодат Божја никада није поништавала у човеку она својства карактера и индивидуална душевна својства која су у том човеку у основи постојала. Постојали су угодници Божји који су били тихи и неприметни, постојали су – ревносни и темпераментни, међу њима је било мекших и жешћих, ћутљивијих и друштвенијих. Али, међу њима вероватно није било никога ко би био као човек равнодушан.

Сматрам да се равнодушност може назвати једним од оних малобројних својстава које је савршено неспојиво са светошћу. То је повезано са тиме што је заправо неравнодушност оно што пружа могућност да се за човека каже да уопште и живи, а не просто извршава неке радње, нешто троши и нешто производи. Управо неравнодушност чини наш живот – животом.

Када говоримо о неравнодушности светих и верујућих људи, у принципу се могу издвојити три облика њеног пројављивања. То је неравнодушност према људима око нас или просто онима које случајно сретнемо, неравнодушност према пословима којима би требало да се бавимо и, на крају, неравнодушност према животу уопште – према његовим разноврсним пројавама.

Знамо за неке преподобне који свесно нису општили са људима и избегавали су их. Али чак је и међу пустиножитељима било веома мало таквих, и то су били подвижници који су достигли веома високу духовну меру, чије срце је већ до крајњих граница било испуњено љубављу, тако да се њихов однос никако не може окарактерисати као равнодушност. Сетимо се примера преподобног Арсенија Великог који, како се говори у отачнику, из неких својих унутрашњих разлога није примио неке људе који су из далеких крајева дошли и желели да са њим разговарају, али се зато све време, док су се они враћали у своје далеке крајеве, он сам молио за њих како би срећно стигли кући. Таква је била мера његове бриге за њих.

У животу многих светих може се видети немарност према стварима сопствене свакодневице, али нећемо наћи попуштања према својим обавезама и пословима. Нећемо у њиховом животу наћи ни равнодушан однос према природи нити према било чему живом.

Због чега се у нама рађа равнодушност? Мислим да постоје два главна разлога. Или је то умор, физички или емоционални, или усмереност на самог себе. Човек не може ни на минут да се отргне од својих проблема, себе неизмерно жали, бави се собом, и у исто време, тај ход по зачараном кругу који његово срце затвара за друге људе, већ га је довео и до емоционалног оштећења и до физичке немоћи.

Да не би дошло до тога, веома је важно Духватити тренутак када смо се јед-

Аутор (рођ. 1972) је пострижник Подворја Тројице-Сергијевске Лавре у Москви, настојатељ Храма Светих апостола Петра и Павла у Саратову, руководилац информационо-издавачког одељења Саратовске епархије и главни уредник часописа *Православие и современность*.

Постојали су угодници Божји који су били тихи и неприметни, постојали су – ревносни и темпераментни, међу њима је било мекших и жешћих, ћутљивијих и друштвенијих. Али, међу њима вероватно није било никога ко би био као човек равнодушан.

ном равнодушно понели према нечему, и запитати се: „Шта се то са мном дешава?“ Можда ћемо открити да смо преморени и да би сада било боље да пронађемо неко време за одмор него да се боримо са симптомима хроничног умора. Можда смо учинили корак у правцу неког лошег духовног стања и морамо се хитно позабавити собом, пре него што у то стање потпуно западнемо.

А дешава се супротно: човек себи просто дâ неко унутрашње допуштење да не обраћа пажњу на друге људе и да не реагује на оно што се дешава око њега. У већини случајева, ако се са таквим човеком почне разјашњавати како то он заправо живи, може се испоставити да се он налази у нездравој зависности од посла који за њега представља начин склањања од проблема.

Равнодушност успављује душу, и ако је човек наизглед будан, нешто активно ради, он у ствари спава. Као да живи у колиби у дубокој шуми. Док га некакви спољашњи чиниоци не натерају да узме учешћа и некако га не изведу из тог сна, док се он размрда не би ли из те шуме изашао, већ су други притекли или помоћ више није ни потребна. Ако, пак, самог тог човека ставите у ситуацију у којој њему прете неке реалне, озбиљне непријатности, он ће одмах постати пажљив, и памтиће и схватаће, и биће друштвен.

Други, једноставнији начин провере: ако нам скоро ништа не полази за руком, дали нам зато веома добро успева нешто што нам се свиђа – значи да је ствар опет не у „неспретности“ или расејаности или одсуству дарова, већ просто у томе што смо толико узвеличали свој лични интерес да смо дозволили да нам све остало падне у сенку.

Шта нам онда може помоћи у борби са равнодушношћу? Пре свега – спознаја која треба да дође до дубине срца да, уколико останемо равнодушни, ми у принципу не можемо да испунимо Јеванђеље. Није могућа љубав према некоме – Богу или блиским људима – и равнодушност према свима осталима.

Искрена пажљивост, уколико постоји у човеку, пројављује се у свему. То говори о томе да ли човек оно што се дешава око њега доживљава као целину која се тиче и њега лично, или себе доживљава као нешто одвојено, а оно што се у њему дешава – као нешто изоловано, што постоји само по себи. У том случају постоји велика опасност да сами себе „изолујемо“ и од Бога и да му будемо туђи – јер Господ живи јединственим животом са свиме што је створио, тачније све живи и пребива у њему.

Као и обично, борбу против равнодушноности требало би почети од нечег малог, од свакодневних животних, рутинских ситуација које су нам добро познате. Знамо шта сами хоћемо: хоћемо да нас ближњи воле, да су пажљиви према нама, предусретљиви, да нам помажу онда када нам је то потребно. Исто то, без икакве сумње, жели и већина наших ближњих. Потребно је умети (тачније, учити се) да запазимо: коме је потребна подршка ако је пао, коме треба помоћи да донесе тешку торбу до куће, кога нахранити, кога ободрити.

Сматрам да се не треба бојати прекомерне укључености у све. Дешава се, наравно, да је и то патологија, која се заснива на томе да човек до крајности преувеличава сопствени значај за све људе око себе и за све послове. Ипак, у души је некако топлије после сусрета са човеком који је укључен у нешто, макар и непромишљено, али ипак укључен. Као што и Господ устима Светог апостола Јована Богослова говори о томе да је боље бити врућ него ни *сѿуден ни врућ* (види: Откр. 3. 15).

Да, бити врућ и неравнодушан је тешко, често – болно, понекад – страшно. Али само тако се може живети хришћански, па и живети – уопште. ■

Сматрам да се не треба бојати прекомерне укључености у све. Дешава се, наравно, да је и то патологија, која се заснива на томе да човек до крајности преувеличава сопствени значај за све људе око себе и за све послове.

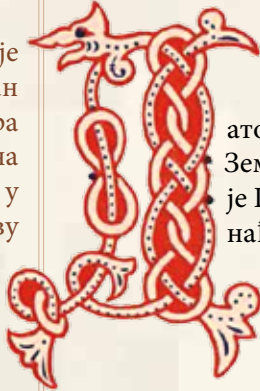

Илустрација:
www.freepik.com

Ипак, у души је некако топлије после сусрета са човеком који је укључен у нешто, макар и непромишљено, али ипак укључен.

Аутор је
игуман
Манастира
Светог Јована
Богослова у
Поганову

Архимандрит Мардарије Ковачевић

БОГ НАМ ПОКАЗУЈЕ ПУТ

Бити хришћанин
у савременом свету

ато нам је много. Дата нам је шанса да из ове долине плача која се Земља зове пређемо у Царство Христово, Царство Божје које нам је Господ обећао, сва блага која ћемо видети и доживети. Да се сви нађемо у Царству небеском, то нам је циљ. Господ каже у Светом писму: *Без мене не можете чинити ништа*; а Свети апостол Павле каже: *Све моју у Христу Исусу који ми моћ даје*. Заиста је тако, да нико од нас (без њега) не може ни да дише. Када бисте успели да од исте материје од које је Бог створио свет себи створите ваздух за један минут дисања, ви бисте достигли један степен савршене гордости. Ви треба да дишете један минут, а шта је са свим осталим бићима на земаљској кугли? А Господ даје свима нама и ваздух за дисање и све остало што нам је потребно.

Даје нам несебично и самога себе, свога јединородног Сина који се оваплотио од Духа Светога и Марије Дјеве и постао човек, да бисмо ми постали мали богови по благодати. Шта је онда данас у свету уопште савремено? Сем Христа не може ништа бити савремено, нити има тако нечега ни на земљи нити на небу. Он је увек савремен и увек доступан. Не треба нам мобилни телефон да бисмо се обратили Христу. А ми овако не можемо један другоме да се обратимо без друштвених мрежа. Све што је створио, Господ је створио на добро, како у Светом писму каже. И као круну свога стварања он је створио човека по лику свом, по образу и по подобију свом. Рођењем добијамо лик Божји који нам је Бог дао, а за подобије морамо мало да се потрудимо. Подобије – да се уподобимо Богу – значи да, будући да је Бог постао човек, овај мали човек, сићушни мрав, постане бог по благодати.

Заиста нас је Бог почаствовао својом љубављу, својом добротом. Једно од имена Божјих је љубав. Заиста, нема веће љубави од те да ко положи живот свој за ближњег свога. А то је сам Господ урадио, показао нам својим примером. Видимо да светски моћници гледају како ће другог да угрозе да би њима било боље. Није се то показало као добро, зато што се они не угледају на Христа. Кад би се угледали на Христа, онда би им било боље. И свима нама би било много боље кад бисмо се угледали на Христа. Нама је то заиста и циљ – а како ћемо то постићи, него кроз молитву? А да бисмо се молили – и то се учи. Сви смо ми, када смо се родили, учили и да ходамо; учили су нас родитељи. Паднеш па устанеш, идеш, батреш се, али нешто се дешава. У овом нашем животу на земљи увек се нешто дешава када треба да ходамо кроз ову долину плача која се Земља зове: да ходамо и да истражујемо, да испитујемо – и Свето писмо, и себе да испитујемо. Ми не познајемо много добро себе. Увек мислимо да смо ми најбољи, да смо ми тај неко ко је Богом дан за нешто. Али не. Сви смо ми једни другима потребни и сви се ослањамо једни на друге. Јер Бог није створио нас да будемо сви, рецимо, неки филозофи, научници и мајстори у некој дисциплини. Свако од нас понаособ има неки дар од Бога. У једној причи Господ говори човеку: „Хоћу те онаквим какав јеси.“ Зар ја нисам моћан да од зрна песка створим анђеле херувиме? – каже Господ.

Светски
моћници
гледају како
ће другог
да угрозе
да би њима
било боље.
Није се то
показало
као добро,
зато што
се они не
угледају на
Христа.
Кад би се
угледали на
Христа, онда
би им било
боље.

Предавање
одржано
14. децембра
2024. године у
парохијском
дому Храма
Вазнесења
Господњег у
Белој Паланци,
у организацији
Црквене
општине
Бела Паланка

Света тајна
покајања и
исповести:
то су две
свете тајне,
али у једно
спојене.
Света тајна
исповести
је ствар
тренутка –
исповедимо
се овог
момента.
А света
тајна
покајања је
процес – она
траје целог
живота.

Немојте никад сами да узмете да истражујете. Узмите, али место где се то најбоље ради јесте црква. Храм Божји је место сусрета Бога и човека. Ми се сусрећемо са собом и са Богом у цркви. Црква је – а и сам човек би требало да буде – обиталиште Духа Светога. Свакако ћемо имати проблема док смо овде. Али лакше ћемо их решавати са Божјом помоћу. А без Бога никако. Треба да се упознамо са Христом, да са њим почнемо да се дружимо, да са њим говоримо и разговарамо, како стоји у Светом писму, ушавши у *клеи* своју, у срце своје, у тајне одаје душе своје. Бога не можемо нигде наћи ван, сем у себи саме. Јер Бог обитава у нама. Обиталиште његово је срце човеково. Тако треба да буде, а по жељи нашој, по жељи свакога понаособ, тако и бива.

Догађају се у животу човека ломови и многи нешто од тога доживе и као трагедију. А то није трагедија, јер нас Бог воли много више него што ми сами себе волимо. Он се жртвује за нас, он нас носи и води кроз овај живот, кроз ову долину плача која се Земља зове. Једноставно показује нам пут, утабава стазу на којој ми као људи не можемо да се снађемо. Не можемо да нађемо ни пут ни путоказ, као кад би нам неко ставио чак на главу и бацио нас у шуму. Немамо

ни компас, немамо ништа – а кад се обратимо Богу, онда он нађе начин како да нас приведе себи. Бог тако хоће, он допусти неко страдање. Та реч, која на грчком гласи *мартџирија*, код нас је сведочење. Сведочење постојања Божјег. Значи, ми кроз то страдање, кроз нашу невољу, тада сведочимо нашу веру да је Бог присутан и обраћамо му се.

Сваком човеку је исписан Закон Божји на табlici срца. Бог нама није укинуо слободу. И да грешимо – не треба да грешимо; он нам је дао путоказе како да не грешимо – али и кад погрешимо, он нам је опет дао путоказ. А кад погрешимо, путоказ за то је: „Бјеж’ у цркву, Краљевићу Марко”, да не изгинеш. То је место где ми треба да се обратимо, да приђемо Христу, да дођемо да се исповедимо и да се покајемо. Света тајна покајања и исповести: то су две свете тајне, али у једно спојене. Света тајна исповести је ствар тренутка – исповедимо се овог момента. А света тајна покајања је процес – она траје целог живота, докле год смо овде на земљи. Не можемо рећи: „Ја сам се покајао за неки грех, сада могу да идем на весеље.” Може: идимо и веселимо се, али да се радујемо у Духу Светом.

Стражиште, каже Господ, над својим душама. Од нас се то тражи. Може ђаво да нам предложи, у какве год шарене лаже да увије нешто – ми то треба да препознамо, да се молимо Богу. Зато је потребно да се молимо и сами, појединачно, а и у заједничкој молитви. Заједничка молитва може још више да донесе плода. Човек хришћанин не сме никад да има поверења у самог себе, јер увек може да скрене. Бог стоји и чека. Радионица има своје радно време, али Бог ради нон-стоп, непрестано ради. Не можемо своје мисли да зауставимо ни кад спавамо. Човек је динамично биће. У томе и јесте та слобода, да човек и ако је погрешно има право да се покаје. Бог то и хоће од нас, али да не грешимо више.

Дрво
Јесејево,
дело
иконописца
Костка
Марковича

Coffee with
Sr. Vassa

Coffee with Sister Vassa Inc. је непрофитна организација коју је основала др Васа Ларина за продукцију онлајн и офлајн катихетских програма и верско образовање. Сестра Васа (рођена Варвара Георгијевна Ларина, 1970. у Најаку, Њујорк, САД) је руска православна литургичарка. Ауторка је многих научних чланака и монографија.

Онлајн мисија сестре Васе укључује дневни билтен (са кратким освртом на Свето писмо, сада доступан и у аудио форми), аудио-подкасте радним данима под називом „Јутарња кафа понедељком” (о практичним применама литургијског календара и Светог писма), видео-курс о Божанској литургији (доступан на Јутјубу), и друге видео снимке о православној теологији, предању и савременим темама православног канонског права и црквеног живота.

Извор, фотографија: coffeewithsistervassa.com

Превео И. Ж.

Монахиња др Васа Ларина

СВЕТЛОСТ ЉУДИМА

Новојодишња йорука
(среда, 1. јануар)

анас има толико тога да се пише: Нова година је; такође су, по новом календару, празници Обрезања Господњег и Светог Василија Великог; то је дан посвећен припреми за празник Рођења и Светом мученику Бонифатију; а опет је и среда. Све су то теме које јачају веру, посебно на Нову годину. Размислићу само о коинциденцији која инспирише веру да ову годину почињемо средом, која се на јеврејском и грчком назива „четвртим даном”, што означава четврти дан стварања, када је Бог створио и покренуо планете и звезде. Тако је Бог оформио и покренуо оно што је познато као „време”. *И виде Бој да је добро.*

Кретање времена унапред, које славио на Нову годину, било је „добро” у Божјим очима од почетка. Његов јединородни Син је поново потврдио ову доброту нашег времена, крочивши у њега; поставши један од нас кроз рођење од Дјеве, и корачајући њиме својим путем, путем Крста. Обе ове средишње тајне хришћанства славио сваке среде, што је у нашем византијском литургијском предању дан Крста и Богородице, са литургијским песмама које посебно тематизују „крсто-богородичну” тему њеног стајања под Крстом. Тако сваке среде славио „доброту” богомданог времена у светлости Крста и у светлу стварности свих нас, као Мајка-Црква (означена Богородицом) која стоји крај Крста и учествује у њеном тужењу. То је туга која нас увек води у радост новог живота, као што Крст води Васкрсењу. Сâм Христос нас теши са свог крста, као у химни коју певамо на Велику суботу: „Не тугуј за мнош, о мајко... јер ћу васкрснути...” Сећам се такође и пророчког стиха Боба Дилана: „У реду је, мама, ја само умирем...”

Ми не затварамо очи пред мрачном реалношћу Христа распетога у нашем свету, такође у нашем времену, док стојимо близу његовог Крста. Али, то што *свѣтлостѣ свѣтили у ѿами, и ѿама је не обузе* (Јн 1. 5) велика је чињеница у овој људско-божанској драми, у којој смо позвани да примимо и да засијамо овом непобедивом Светлошћу. *У њему беше живоѣ, и живоѣ беше свѣтлостѣ људима* (Јн 1. 4). Да не пропустим сијање Светла у тами данас, моја је новогодишња одлука (јер ми новогодишње одлуке донете за целу годину не иду од руке).

Нека буде светлост!
Хвала ти, Боже.
Срећна Нова година, драги пријатељи!

Срђан Савић

ТРАНСЦЕНДЕНТНИ СТИЛ НА ФИЛМУ

Пол Шредер уводи појам *трансцендентног стила* како би описао и дефинисао стил којим су се служили различити уметници у разноликим културама са циљем да искажу светост. *Трансцендентно* може да се односи на оно што је онострано, натчулно, ванискуствено, свето и идеално по себи. Тим термином, међутим, означавају се и људски чинови и артефакти који изражавају свето, али исто тако и аутентично људско религиозно искуство које би могло да проистекне из неурозе, дубоке индивидуалне психичке потребе или дејства спољне наднаравне силе. Такође се семантички вишеслојним показује и термин *стил*, јер он може, како га дефинишу различити теоретичари, да се односи на поглед на свет као израз појединачне географско-историјске културе, индивидуалну експресију уметника у смислу креације личног, субјективног, необјективног света или на општу репрезентативну форму, то јест експресију сличних идеја у сличним формама сред различитих култура.

„Касно пролеће”,
Јасуџиро Озу,
1949. год.

сонов затворски циклус) или пак у комбинованим облицима који се заснивају на интерференцији трансцендентног стила и разноликих конвенционалних стваралачких интерпретација стварности у распону од романтизма, реализма и натурализма, па до психологизма, рационализма, импресионизма или експресионизма (Драјер, Тарковски, Мизогучи, Бергман, Бетикер, Роселини, Антониони).

Аутор који се служи трансцендентним стилем с намером да продре до мистерије саме егзистенције покушаће, на овај или онај начин, да ескивира конвенционалне интерпретације реалности, па ће, не би ли у томе успео, неминовно морати, како би казао Бресон, да сведе, затоми, притајати или елиминише све *параване*, класичне, типичне и карактеристичне кључеве или упутства за разумевање догађаја који нам се презентују и одвијају пред очима – заплет, карактеризацију, амбијентацију, дијалог, глуму, рад камере, монтажу, звук (и звучне ефекте) и музику. Сви ти елементи, које Сузан Сонтаг назива „лаким задовољствима”, делују у филмовима трансцендентног стила сведено и неекспресивно, рекло би се прочишћено и неупадљиво када се упореде с начинима на које њима, рецимо, баратају аутори филмских остварења других стилова.

Заплет је у делима трансцендентног стила у другом плану: не може се рећи да он не постоји у рудиментарном смислу, али нипошто није пресудан за суштину филма, чак је често унапред разоткривен, неретко и у самом наслову, поднасловима или

Аутор је директор Нишког културног центра, филолог и теоретичар филмске уметности

19

ЦРКВА И САВРЕМЕНИ СВЕТ

„Страдање
Јованке Орлеанке”,
Карл Теодор Драјер,
1928. год.

Аутор који се служи трансцендентним стилем с намером да продре до мистерије саме егзистенције покушаће да ескивира конвенционалне интерпретације реалности.

„Човек је побегао”,
Робер Бресон,
1956. год.

„Џепарош”,
Робер Бресон,
1959. год.

Покрети камере су, када их има, дискретни и неекспресивни; не проширују простор да би разоткрили монументалност призора и не продубљују га да би нагласили перспективу и комплексност мизансцена.

„Суђење Јованки Орлеанки”,
Робер Бресон,
1962. год.

констатацијама које прате најавну шпицу. Карактеризација никада није нападна и наметљива и очишћена је од било какве наглашене психологизације, афектације или бихејвиоралне напетости, а глумачки наступи интерпретатора су, сходно томе, неутрални, лишени глумачких бравура, поенти и допадљивих стилизацијских ефеката, обележени крајње сведеном фацијалном експресијом и строго контролисаним, скоро па хипнотички редукованим и ненаметљивим покретима и гестовима. Тоналитет гласа код ових ликова није ни висок ни низак, нити оштар ни дубок, импостација је махом равна, мирна, релативно неутрална, без иоле упадљивијих

осцилација и неочекиваних промена у темпу говора. Реплике су јасне, чисте и претенциозне, ослобођене сваког драмског сензационализма. Ликови се појављују у ентеријерима и екстеријерима у једноставним фронталним композицијама, тако да њихов положај често ствара утисак као да су заточени у некаквом међупростору између гледаоца који их посматра и околине која их окружује; они напосто улазе у кадар, изводе одговарајућу радњу и потом мирно излазе изван оквира кадра. Објекти у статично компонованим кадровима распоређени су тако да се потискује утисак оптичког реализма и мање или више директно евоцира дводимензионалност као својство једног апстрактнијег и интелектуалнијег реализма.

Покрети камере су, када их има, дискретни и неекспресивни; не проширују простор да би разоткрили монументалност призора и не продубљују га да би нагласили перспективу и комплексност мизансцена. Звук је природан и потиче из сасвим обичних извора који су саставни део свакодневице која окружује актере филмских збивања, али и посматраче дијегетичких призора на екрану. Музика је ретко присутна у раним момен-тима ових филмова, на почетку, у приказу свакодневице, и доминантније се појављује тек у познијим фазама драмске структуре тих остварења, у одлучујућој акцији која претходи завршном ступњу, као јак и озбиљан отклон од хладне свакидашњице којом доминирају контрапунктни природни звукови.

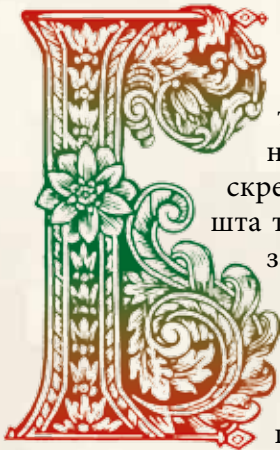
„Токијска прича”,
Јасуџиро Озу,
1953. год.

Форма која изражава трансцендентно развија се у три прогресивна корака. На почетку се гледаоцу презентује свакодневица која подразумева минуциозну репрезентацију досадних, баналних општих места свакодневног живљења. Она је безизражајна и рестриktivна, монотона и хладна, а свака евентуална акција лишена је драмских ефеката, напетости и катарзичности. Други корак је *диспариџеј*, стварна или потенцијална разједињеност човека и његове околине, разједињеност која кулминира одлучујућом акцијом. Диспарат настаје продором људског (духовног) садржаја у хладан контекст свакодневице. На његовом врхунцу дешава се одлучујућа акција као невероватан догађај унутар баналне реалности, али догађај којем се у потпуности мора веровати без обзира на то да ли је реч о изненадним изливима емоција, страдању и усамљености појединца или чуду које се одиграва пред очима гледаоца у најбуквалнијем смислу. Као последњи ступањ у развоју трансцендентног стила, *сйаза* је замрзнут поглед на живот који трансцендује диспарат. Човек и његово окружење, упркос конфликту, опет постају једно, па је стаза, у ствари, слика друге реалности, слика која може стајати наспрам обичне реалности, због чега представља свето оноземаљско.

Трансцендентни стил је форма која повезује с трансцендентним и пружа прилику да се проживи искуство трансценденције. А разлике између Озуа и Бресона као амблематичних представника овог стила на филму нису само индивидуалне (ауторске), већ и културолошке, услед чега би се могло говорити о унеколико разноликим манифестацијама трансцендентног стила на Истоку и Западу.

Драган Вукадиновић

САМО ДРУГА ЉУДСКА ДУША

Лео једном један професор Педа. Звали су га Педа Златоусти. Надимак је стекао због своје слаткоречивости. Нико није умео тако лепо у дијалогу да те „смота”, стегне, увије и скрене на своју страну, а да ти и немаш могућности да кажеш шта ти је била намера. Студенти су долазили код њега да би заказали испит, одредили тему за магистеријум или са неким другим захтевом. После седења и протоколарног чекања у „предворју” код чувене сестре Милке, његове секретарице, улазили би у његову канцеларију и одмах по уласку, по правилу би били дочекани Пединим „па где си ти синко, како си...”.

Тада креће Педин вербални дриблинг, шетање са теме на тему, тако да млади јуноша од старта „губи темпо”, полузбуњено одговара, зноји се и презнојава и већ после два минута појма нема због чега је дошао код професора, а камоли да изрекне шта је хтео да пита

Идеја ми је
била у старту
погрешна.

Пошао сам ја
(тек свршени
доктор,

волонтерски
специјализант
психијатрије)
да научим
професора Педу
о могућностима
компјутера у
психијатријској
дијагностици!

Идеја ми је била у старту погрешна. Пошао сам ја (тек свршени доктор, волонтерски специјализант психијатрије) да научим професора Педу о могућностима компјутера у психијатријској дијагностици! После оног његовог уводног „Па где си ти синко, хоћеш кафу да нам скува Милка...”, распаших рафално да ме не скрене са теме. „Професоре, набавио сам компјутер *Спектјрум* и почео да учим програмски језик *дејзик*. То је фантастична ствар. Да ли верујете да је могуће направити упитнике и да ће онда компјутер сâм избацити дијагнозу болести од које пацијент болује? На основу тога компјутер може одредити и терапију за пацијента. Само је потребно направити добар упитник за пацијента и компјутер може све сâм да одради...”

„Синко, где си ти сад на стажу?”

„У Топоници, професоре, у специјалној...”

„Ако синко, тамо има доста да се научи.”

„Али професоре, ово је фантастична могућност, компјутер може брже и прецизније да обради податке из анамнезе пацијента...”

„Добро синко, ако, можда ти и доживиш да компјутери лече људе. Али ја ти нисам од помоћи за то, ја и даље налаз након прегледа пацијента пишем пенкалом, нећу ни

Аутор је
специјалиста
психијатрије
и начелник
Одељења
за болести
зависности у
Специјалној
психијатријској
болници
у Горњој
Топоници
код Ниша

21

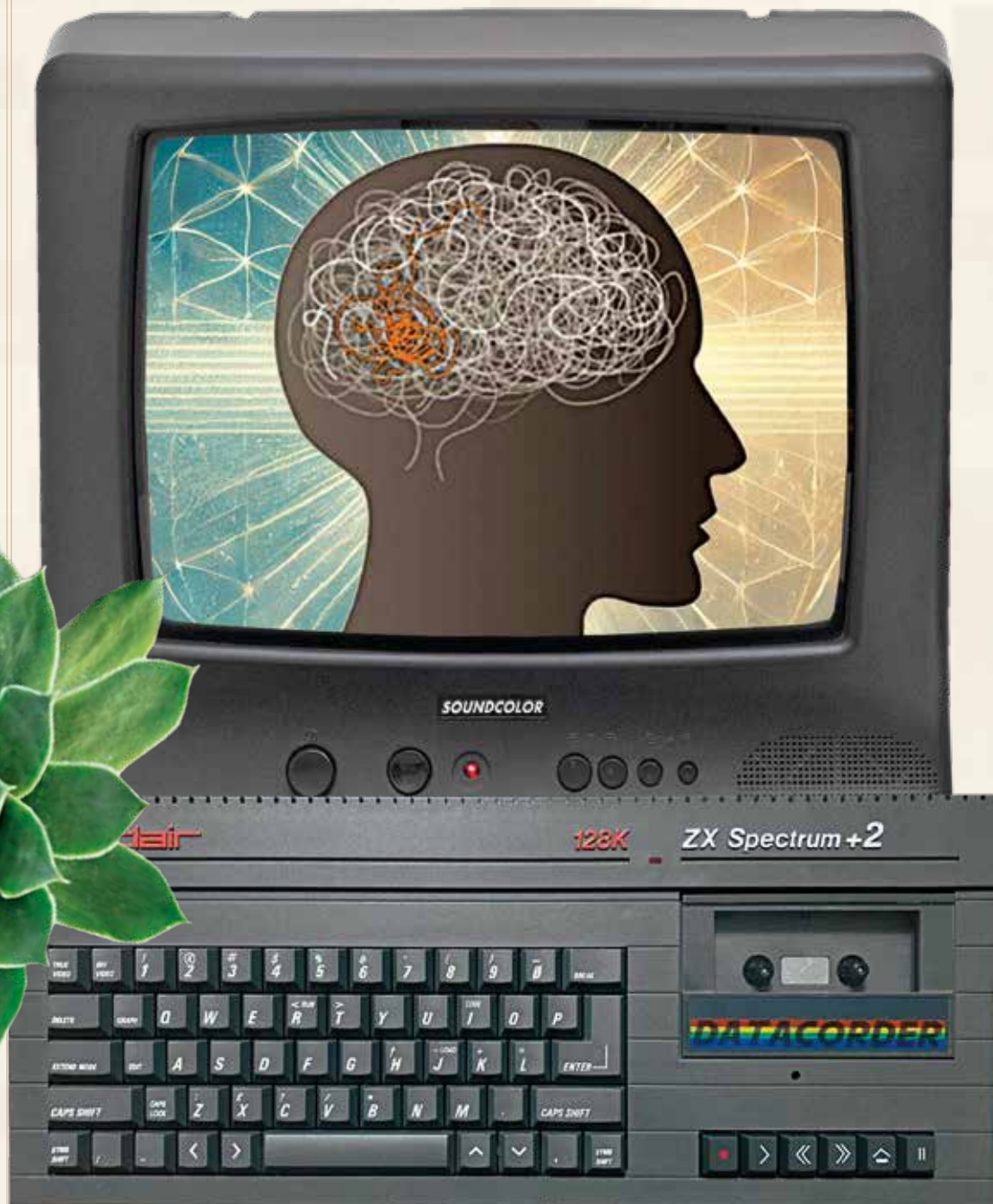
ЦРКВА И САВРЕМЕНИ СВЕТ

Прича „Педа Златоусти”, из књиге: Д. Вукадиновић, *Трезвеноумље: крајки психијатријски практикум, илустриран приказима случаја*. Ниш: Талија издаваштво, 2021.

„Људска
душа је
велика тајна,
њу може да
разуме само
друга људска
душа и то
ако се добро
потруди.
Компјутер то
никада неће
моћи.”

Да, био је у
праву: људску
душу, њену
патњу, болове,
може схватити
само друга
људска душа.
За компјутере
ће то увек бити
нерешив задатак.
А како време
иде, све
психијатријске
уџбенике и
класификације
у својој глави
полако сводим
на Десет Божјих
заповести.

куцаћом машином да га куцам. Ако, нека... него шта има ново у Топоници?” Разговор оде према колегама и пацијентима Специјалне болнице. Попих кафу и кренух. Педа ме отпрати коментаром: „Људска душа је велика тајна, њу може да разбере само друга људска душа и то ако се добро потруди. Компјутер то никада неће моћи.”

Помало љут јер нисам фасцинирао професора, изашао сам из његове канцеларије. „Видећеш ти да сам био у праву и биће ти жао што ми ниси помогао да то ми урадимо”, било ми је у глави док сам, при изласку, пролазио поред сестра Милке.

Прошле су године и умро је Педа Златоусти, мој професионални учитељ. Након његове смрти прошло је много година. Ни дан данас компјутери не могу да лече људску душу, нити се назире време када ће то моћи.

Ето, и ја сам неколико деценија на психијатрији. Ближим се Пединим годинама из времена оног разговора и тек сада полако схватам Педину поруку. Да, био је у праву: људску душу, њену патњу, болове, може схватити само друга људска душа. За компјутере ће то увек бити нерешив задатак.

Ако време иде, све психијатријске уџбенике и класификације у својој глави полако сводим на Десет Божјих заповести. ■

Презвитер Живко Миловић

СМРТ КАО ПОЧЕТНА ТАЧКА ЖИВОТА

Чему онда смрт,
уколико се
првостворени
Адам већ покајао?
Свети оци говоре
да би Адам, да Бог
није пустио на
њего смрт, остао
да живи вечно у
стању греха.
Зато Бог у својој
савршеној
икономији управо
кроз смрт даје
човеку могућност
остварења
првобитног
назначења и
задобијања
вечнога живота.

Блаженопочивши Митрополит Амфилохије Радовић говорио је о трима човековим смртима. Прва смрт је смрт из утробе мајке, која је заправо рођење земаљско. Друга је смрт старог човека, која се догађа на крштењу, а која истовремено значи и рађање новог човека, ослобођеног од пређашњих грехова. Трећа смрт је смрт телесна, која је – за оне који су преживели две претходне – рођење за живот вечни, за живот у вечитом Божјем загрљају у љубави са Богом. Важно је напоменути да, уколико се човек определи за другу смрт (једину коју може да бира), она заиста треба да буде бескомпромисна: „смрт греху”, како каже блаженопочивши Патријарх Павле. Она у трећем степену духовног узрастања значи не моћи грешити. По речима Светог апостола Павла, *Ко је умро, греху је умро за свагда, а ко живи, Богу живи.*

Првој књизи Мојсејевој стоје чувене речи: *Створи Господ Бог човека од праха земаљскога, и дуну му у нос дух живојни; и њос-таа човек душа жива.*

Човек је створен од Бога. Начињен је од земаљске материје, „земље” – због чега је и добио име Адам (што би у преводу са јеврејског могло да значи: „од земље”). Удахнуо му Бог дух животни, речи које у библијској симболици значе „живот”. Бог и људи склопили су савез, што се другачије каже: завет. Бог му даде сва земаљска блага потребна за живот, а даде му и (брачног) друга, човечицу – Еву. Адам је заузврат требало да љуби *Господа Бога свога свим срцем својим и свом душом својом, свим умом својим и свом снајом својом.* Сагрешио је Адам Богу и, мада се покајао горко, Бог је из превелике љубави према човеку као последицу греха пустио на њега смрт.

Прва Божја заповест, забележена у почетним поглављима Прве књиге Мојсејеве, гласила је: *С дрвета од знања добра и зла, с њега не једи; јер у који дан окусиш с њега, умрећеш.* Из Светог писма види се да је основа и почетак пада човековог гордост. Речи којом је змија искушавала наше прародитеље указују управо на то: *Нећеште ви умрејти, него зна Бог да ће вам се у онај дан кад окусиш с њега отворити очи, иако ћеште њосити као дојови и знати што је добро што ли зло.* Поверовавши том искушењу, први човек је нарушио завет са Богом, показујући му непослушање. Након тога уследила је спознаја огољености без Бога, покушај обмане Бога и прикривања свог греха. Избачен са својом брачном дружбеницом из раја, Адам је на крају заплакао горко, што значи да се покајао.

Чему онда смрт, уколико се првостворени Адам већ покајао? Свети оци говоре да би Адам, да Бог није пустио на њега смрт, остао да живи вечно у стању греха. Зато Бог у својој савршеној икономији управо кроз смрт даје човеку могућност остварења првобитног назначења и задобијања вечнога живота.

Аутор
је парох
други
белопа-
ланачки

23

ЦРКВА И САВРЕМЕНИ СВЕТ

Преко дрвета
познања
добра и зла
Адам је
доживео пад.
А на крсном
дрвету које
беше побијено
на месту званом
Голгота, што је
име које говори
да је ту била
сахрањена
лобања
Адамова, Господ
Исус Христос
узима све грехе
Адамове и
својом крвљу
спира грехе
света. Тиме он
враћа човеку
могућност
вечнога живота
у вечној љубави
са Богом, у
вечном
загрљају
Божјем.
Вертикалом
крста он подиже
човека из смрти
и уздиже га на
небо у живот
вечни.

Тајна смрти разоткрива се и у следећим речима Светог апостола Павла: *Нећемо да вам буде нејоизнајно што ја са онима који су уснули да не дисаху ишавали као они који немају наде. Јер ако верујемо да Исус умре и васкрсе, иако ће и Бој оне који су уснули у Исусу довести с њим.* (1. Сол. 4. 13–15) На исто упућује и тропар Васкрсења, који сваке године у пасхалном циклусу певамо у цркви: „Христос васкрсе из мртвих, смрћу смрт уништивши, и свима у гробовима живот даровавши.” Тајна смрти биће нам у великој мери откривена ако још и направимо паралелу између Адамовог пада и Васкрсења Господа нашег Исуса Христа (као новог Адама).

Црквена химнографија прави одређене паралеле, засноване у новозаветном Божјем открочењу. Кроз Еву је у непослушању дошао пад. Кроз Пресвету Владичицу Богородицу је у послушању (на које указују њене речи: *ево слушкиње твоје*) долази Искупитељ, доносећи свету искупљење. Адам није послушао Бога, пошто је узео плодове дрвета где заповест Божија беше да не једу са њега. Христос из љубави изговара речи: *Оче, ако може нека ме мимоиђе ова чаша, али не како ја хоћу, него нека буде воља твоја.* А насупрот старозаветној заповести „не једите”, он својим ученицима завештава: *Једите, ово је тело моје, и пијте, ово је крв моја. Ко једе тело моје и пије крв моју има животи вечни.*

Преко дрвета познања добра и зла Адам је доживео пад. А на крсном дрвету које беше побијено на месту званом Голгота, што је име које говори да је ту била сахрањена лобања Адамова, Господ Исус Христос узима све грехе Адамове и својом крвљу спира грехе света. Тиме он враћа човеку могућност вечнога живота у вечној љубави са Богом, у вечном загрљају Божјем. Раширивши руке своје на крсту, он грли цео свет. Вертикалом крста он подиже човека из смрти и уздиже га на небо у живот вечни. Адам је имао живот, али је прекинувши љубавну везу са Богом живео живот који води ка смрти. Господ наш Исус Христос који се оваплотио од Пресвете Дјеве Богородице, који је узео обличје слуге и постао један од нас из превелике љубави према човеку, испунивши све законе, без икаквог греха,

без икакве кривице, прихватио је да за нас добровољно пострада на крсту. Био је разапет и окусио смрт, како би смрћу смрт уништио и открио живот који можемо живети зарад живота вечног.

Како ће човек живети, то искључиво зависи од њега самога. Бог је дао човеку слободу као предуслов остварења личности која је основ за израз љубави. У последњем, четвртном новозаветном јеванђељу, Господ Исус Христос уверава: *Заиста, заиста вам кажем: Ко моју реч слуша и верује Ономе који ме је послао, има животи вечни, и не долази на суд, него је прешао из смрти у животи* (Јн 5. 24).

Ђакон Александар Глишовић КАДА СМО ЗАИСТА ХРИШЋАНИ?

Питање хришћанског идентитета

Најважнија последица спасоносних дела Божјих, почев од оваполоћења, преко страдања, васкрсења и вазнесења, јесте обожење. Човечанска природа, заједничка свим људима, у Господу Исусу Христу постала је бесмртна и задобила удео у Божјем животу. Бог је дакле постао човек да би човек постао бог по благодати. Међутим, иако је Господ Исус Христос примио целокупну људску природу, а не само један њен део, иако је страдао, васкрсао, и вазнесењем увео васкрслу/обожену људску природу у најприснију заједницу са Богом, сваки човек је и после тога слободан да ту заједницу прихвати или одбаци. То би значило да се питање које арханђео Гаврило поставља Пресветој Богородици, односно да ли жели

постазирање наше личности у обожену људску природу у Христу, док ће потврда тог уипостазирања, односно верификација да наш идентитет извире из заједнице са Христом, за резултат у будућем веку имати учествовање у свим последицама које смо горе навели или, по речима Максима Исповедника, учествовање у свим оним благодетима које Богу припадају по природи, а нама ће припадати по благодати.

Како прихватити те последице, како достићи уипостазирање у обоженој људској природи, како то да на питање знамо ли ко смо ми, наш одговор покаже да наш идентитет извире из заједнице са Христом? Будући да се главна последица икономије спасења – обожење људске природе дешава у слободи, онда човек који је саздан по икони Божијој својом слободом треба да тежи ка убирању плодова икономије спасења. Човек својом слободом вољом треба да говори Богу „да”, односно да жели да прихвати последице икономије спасења. Наше „да” се тако поистовећује са

Будући да се главна последица икономије спасења – обожење људске природе дешава у слободи, онда човек који је саздан по икони Божијој својом слободом треба да тежи ка убирању плодова икономије спасења.

Човечанска природа, заједничка свим људима, у Господу Исусу Христу постала је бесмртна и задобила удео у Божјем животу. Бог је дакле постао човек да би човек постао бог по благодати. да буде део икономије спасења, поставља и данас пред нас саме. Исто питање које су добили Адам и Ева, исто питање које је добила Пресвета, поставља се и нама данас. Ово је могуће зато што је Господ Исус Христос успоставио однос са нама на плану природе, а не на плану воље. На плану воље свакоме је остављена могућност да прихвати како заједницу двеју природа у личности Господа Исуса Христа, тако исто и последице тог јединства. Прихватање тих последица претпоставља уи-

Богородичиним „да”. И као што је њено „да” у Духу Светоме, тако се и у нашем прихватању плодова Божије икономије и нове заједнице са Оцем у Христу показује суштинска улога Светог Духа. Дух Свети, који је Дух слободе, омогућује сваком човеку да усвоји нови живот у Христу. Улога Духа Светог је да историјског Христа учини нашим личним Спаситељем и да Христово Васкрсење учини нашим личним васкрсењем. Наше прво „да” и прихватање последице икономије спасења бива у крштењу. Дух Свети нас тако ослобођа од закона природе, од стега историје, и омогућава нам да постанемо причасници оних догађаја којим историјски

Наше прво „да” и прихватање последице икономије спасења бива у крштењу.

нисмо присуствовали, и то не само учесницима у догађајима, већ и учесницима у оним последицама проистеклих из тих догађаја: *јер ако њојѡадо смо сједињени са обликом смрти његове, онда ћемо и са Васкрсењем* (Рим. 6. 5).

Наше „да” мора своју даљу потврду да има у евхаристији, где нас оно води ка сједињењу са Христом, и онда као што Дух Свети ослобађа Христа од закона природе, тако и нас ослобађа, да би, иако историјски удаљени од Христа и његове икономије спасења, све оно што је он учинио у икономији постало и део нас.

Наше прво „да” је у Духу Светоме и тиче се крштења, али се оно ту не завршава. Наиме, човек се крсти да би постао члан Цркве, члан Тела Христовог, односно да би се сјединио са Христом. Наше „да” мора своју даљу потврду да има у евхаристији, где нас оно води ка сједињењу са Христом, и онда као што Дух Свети ослобађа Христа од закона природе, тако и нас ослобађа, да би, иако историјски удаљени од Христа и његове икономије спасења, све оно што је он учинио у икономији постало и део нас. На крају сјединивши се са њим, поставши једно са Њим, улазимо у заједницу са Оцем. Овако човек потврђује свој

је, након што је Адам зажелио да свој живот гради на себи а не на заједници са Богом, добио питање *Агаме ѓе си?*, односно где је Адам кога сам познавао, тако ћемо и ми, уколико не градиво свој живот на заједници са Богом, уколико наш идентитет не извире из заједнице са Христом, добити одговор – идите од мене, не познајем Вас. Из тог разлога, уколико нас неко пита знамо ли ко смо ми, наш одговор треба да буде у складу са прихватањем последица икономије спасења. Можда нам то делује лако, међутим, оно подразумева потврду како у свакодневном, тако и у литургијском животу цркве.

Црква као Тело Христово представља место прихватања последица икономије спасења. По речима апостола Павла, *глава Цркве је Христос* (Кол. 1. 18) док *ћело чине многи* (1. Кор. 12), и управо таква слика Цркве, где је Христос глава а тело чине многи, идентична је са оваплоћењем Христовим, јер је исто једно лице, једна ипостас другог лица Свете Тројице која уипостазира две природе, божанску и човечанску целокупну природу. Тако нас Христос, као глава, позива све да постанемо део обожене људске природе, да постанемо део Његовог тела. Управо то значи да нам се залог последица икономије спасења дарује у Цркви и да је то уједно и простор где су многи звани, али је мало изабраних, односно

идентитет у Христу. У заједници са Богом, човек је једно са Христом, утеловљује се у Христа и на тај начин његова природа стиче бесмртност, постојећи на начин на који постоји Бог. Уколико својом личношћу дамо такав начин постојања својој природи, који подразумева прихватање последица икономије спасења, који подразумева наше утеловљење у Телу Христовом, односно подразумева да наш идентитет извире из заједнице са Христом, онда можемо очекивати одговор: *Ућиће у царство Оца мога* (Види Мт. 7. 21); у супротном, уколико Богу говоримо „не” и не желимо да свој идентитет градиво на заједници са њим и не прихватамо последице икономије, Бог који све познаје даће нам одговор: *Заиста вам кажем, не ѓознајем вас* (Мт. 25. 12). Као што

мало је оних који говоре Богу „да” ја желим да прихватим последице икономије спасења. Наш живот мора да буде такав да се живот Цркве, живот у Телу Христовом, продужи и на нашу домаћу цркву, на наш свакодневни живот, где ће, како у првом тако и у другом, центар тог живота бити Христос. Само уколико наш идентитет извире из заједнице са Христом, онда ће и наш даљи напредак, било технолошки, било друштвени, имати за циљ раст у *мери Христовој* (Еф. 4. 13).

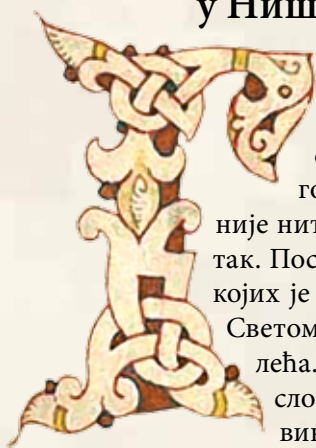
Христос нас, као глава, позива све да постанемо део обожене људске природе, да постанемо део Његовог тела.

Протојереј ставрофор
проф. др Владимир
Букашиновић

УСМЕРИ, ПРЕПОРОДИ, УМИРИ И ИЗМИРИ НАС КОЈИ СЛАВИМО СВЕТИ СПОМЕН ТВОЈ

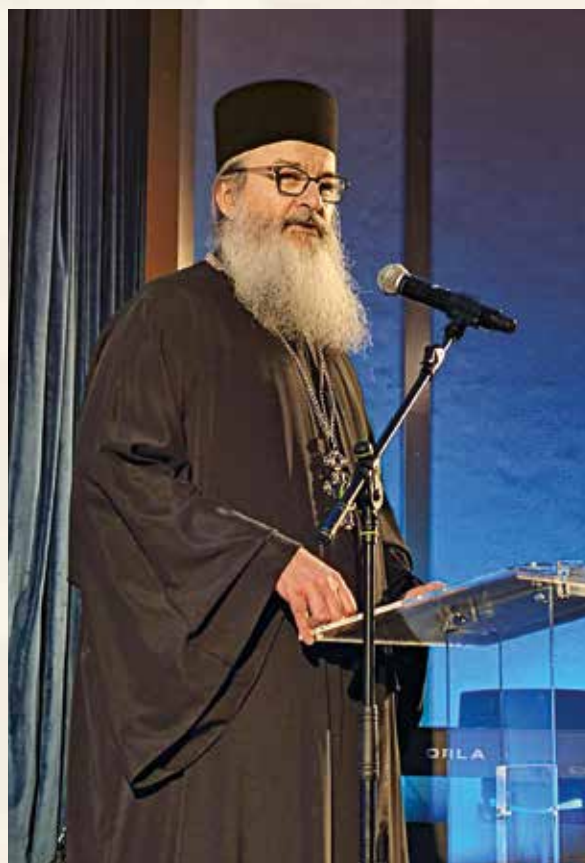
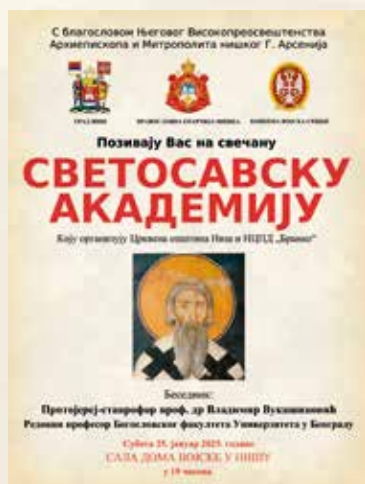
Беседа изговорена
на Светосавској академији
у Нишу 2025. године

Поворити о Светом Сави данас, у години у којој прослављамо осамсто педесету годишњицу његовог рођења, није нити лак нити једноставан задатак. Постоје најмање два разлога због којих је то тако. Први је тај што се о Светом Сави говори скоро осам столећа. Реке ових речи и похвалних слова започеле су да теку над Савиним одром, наставиле се над његовом светом раком и кивотом и продужиле се пред Свечевом иконом и фреском. О Сави се говорило по црквама и манастирима, у школама и болницама, у рату и у миру, на мору и на копну, у отаџбини и у расејању, свуда где је Срба некада било и где они данас јесу. Говорили су теолози и јерарси: патријарси, митрополити и епископи, свештеници, монаси и сав народ Божји. О нашем Светом оцу писане су књиге – романи, приповетке и драме, испеване песме, компонована музичка дела, сликане фреске, иконе и религијске слике, његов лик је вајан и дуборезан.

Па шта онда да ваш вечерашњи беседник, након ове неизбројиве војске претходника и савременика, каже о Светом Сави, а да то већ

Беседник
је редовни
професор
Православног
богословског
факултета
Универзитета
у Београду

неко пре њега лепше, боље и тачније није казао? Шта ново, шта важно, шта битно управо за нас и наше животе вечерас треба рећи? Тежак је ово задатак. Да би се он разрешио, требало би прибећи молитви, и то оној којом се молио и монах Теодосије, писац Савиног житија и службе, уплевши је у акростих Канона Светом Сави. Зато се вечерас молимо заједно са њим: *Саву да ђохвалим, знања, Боже мој, даруј ми.*

Други разлог који отежава прозношење беседе о Светом Сави јесте несагледива ширина његовог дела. Свети отац је толико тога урадио у шездесетак година свога живота, да свако ко се на тренутак унесе, а камоли удуби у његов живот, једноставно не зна одакле да започне своје казивање. Од свега тога, вечерас би неколико речи требало проговорити о Савином дару да у тешка времена – а која времена за Саву и нас Србе, његову духовну децу, нису била тешка? – на тешка питања пронађе праве одговоре, и да из ситуација које су за друге биле безизлазне, он пронађе излаз и укаже на прави пут.

Сава је живео у времену сталних и великих ратова, како оних који су потресали међународну политичку сцену, попут првог пада Византијског царства, на чијим темељима је настало Латинско царство, којем је, између осталог,

О Сави су
говорили
теолози
и јерарси:
патријарси,
митрополити
и епископи,
свештеници,
монаси и сав
народ Божји.
О нашем Светом
оцу писане су
књиге – романи,
приповетке
и драме,
испеване песме,
компонована
музичка
дела, сликане
фреске, иконе
и религијске
слике, његов
лик је вајан и
дуборезан.

припадала и Света Гора на којој је Сава живео, тако и оних вођених у Србији, било као грађански сукоби завађених српских војнополитичких фракција, било као завојевачки походи Угара, Бугара и других заинтересованих страна. Оваква, тешка и крвава времена, захтевала су од својих учесника не само различите врлине, него и посебне вештине како би се у њима не само снашли него и извукли највећу могућу корист за народ којем припадају.

Шта је Сава радио? Он је над моштима Светог Симеона Мироточивог мирио своју завађену браћу Стефана и Вукана. Зашто му је за то било потребно тело њиховог заједничког родитеља? Зато што је оно код сукобљене браће пробудило свест о заједничком пореклу – то је било тело њиховог оца, о идентитету – чији су они синови, самим тим и браћа, и подсетило их на то да су они велику и јединствену визију свога оца расцепали и раздерали својим појединачним погледима и ситним интересима.

Саву није обесхрабрило то што они који имају моћ не хају за правду и морал, нити се наивно надао да ће се они сами променити. Он се уздао у Бога и зато је побеђивао силом Божјом – како је писао његов први биограф Доментијан.

они који имају моћ не хају за правду и морал, нити се наивно надао да ће се они сами променити. Он се уздао у Бога и зато је побеђивао силом Божјом – како је писао његов први биограф Доментијан. А Бог је учинио да овај кривоклетни Стрез, како пише исти хагиограф, буде прободен од анђела Божјег невидљивим копљем и да, како би данас рекли језиком медицине, инфаркт миокарда подсети на праведност Божју онога који је осионо газио људску правду.

Након што је хиротонисан за Архиепископа, Сава је отишао у дипломатску мисију код угарског краља Андрије Првог, да би га одговорио од његове намере да нападне Србију због њеног уздизања на степен краљевства. Ту га није обесхрабрила тврдоћа срца угарског краља и његова неспремност да преговара око судбине младог српског краљевства. Сава је сачекао повољну прилику – то је била велика суша која је погодила територију данашње Мађарске – да молитвом и чудом, али и мудрим дипломатским говором којим је протумачио, објаснио, уокви-

рио чудо градоносних облака, оствари своје раније неоствариве циљеве: да, како вели његов животописац, „силом и страшним чудима и богогласним речима, удицом речи Божје улови овога краља и свега га као хитар крманош оних који се валима колебају”.

Свети Сава је у својим дипломатским мисијама успешно користио не само атмосферске него и геополитичке прилике. Тако је, захваљујући подели Византијске империје, изазваној Четвртим крсташким походом, на Епирски деспотат и Никејско царство, стварање аутокефалне Српске архиепископије могао да оствари са много мање муке и непријатности него што би то било у нека друга и другачија времена. Али та политичка подела сама по себи није била довољна. Сава је увек и свуда неговао

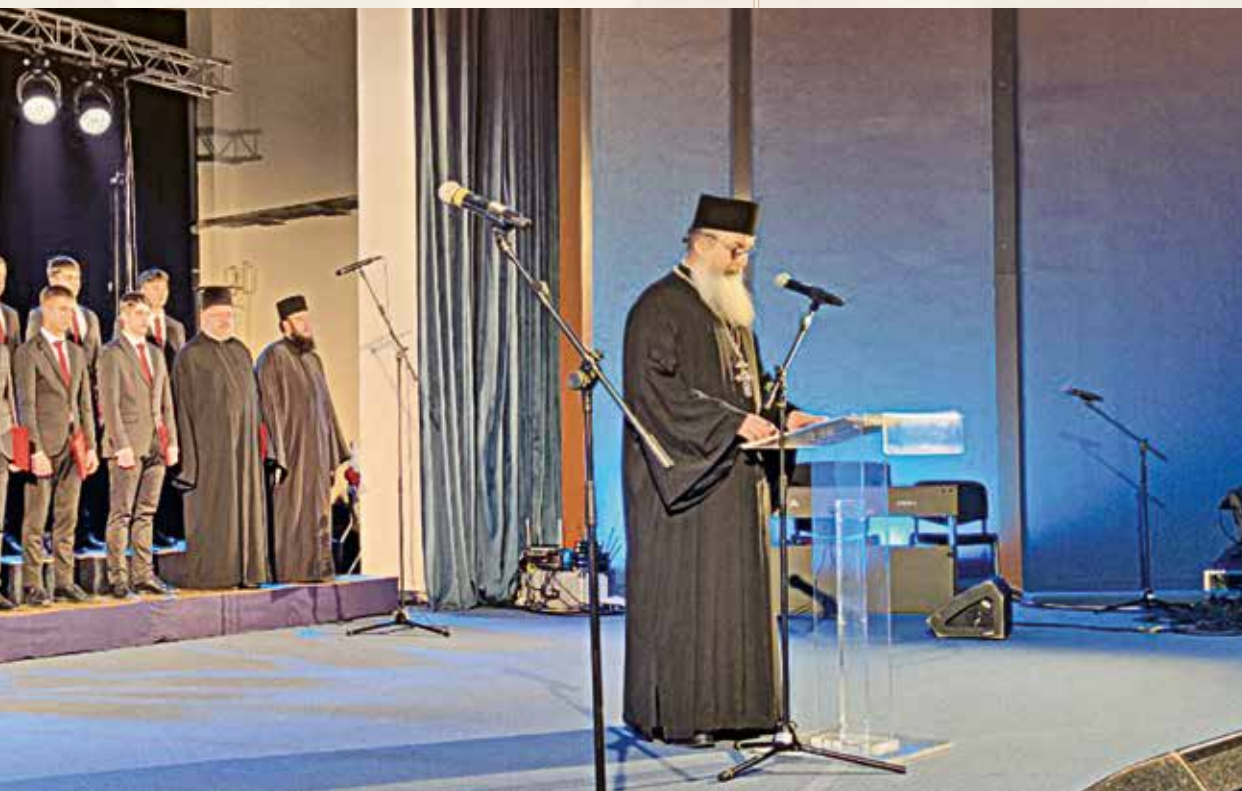
личне односе и стварао пријатељства која су се потом показивала као вишеструко корисна у одлучујућим моментима његове личне и наше националне историје.

Доментијан Савин сусрет са никејским царем Теодором Ласкаром описује као сусрет двојице пријатеља. Сава иде, каже Доментијан, „пријатељу свом цариградском цару Теодору”, а пре него што се врати свом дому, он опет „дође на поклоњење ка благословеном цару свом пријатељу”. Много пре него што је свом пријатељу цару изложио разлоге свог доласка – молбу да се Србима хиротонише и постави архиепископ – Сава се потрудио да на различите начине и разним каналима цар сазна за разлоге његове посете, да буде припремљен за њу и одобровољен за давање позитивног одговора. То видимо из

речи којима је цар одговорио Сави на његову молбу, рекавши: „још пре доласка твога имам извештење да ће твоја светиња бити сапрестолник апостолског седења”.

Сава је имао и способност шире политичке процене којом је јасно сагледао да није дозвољено то што је Србија сопственом војно-политичком и дипломатском активношћу стекла статус краљевине, а његовом свештеном дипломатијом статус аутокефалне архиепископије. Њој су била потребна међународна признања, како са Истока тако и са Запада. Из тог разлога Сава пише папи и тражи круну за свога брата Стефана. То не чини из разлога, како су неки говорили и још увек говоре, неког папског јурисдикционог права или српске канонске потчињености. Његови мотиви су другачији. Круна коју папа

мо завађену и подељену браћу, по различитим основама и свим категоријама, да их подсетимо да део није значајнији од целине, а партија, било која партија и политичка фракција, од целог народа. Да стичемо пријатеље на угледним местима у иностранству, да негујемо та пријатељства, да нам пријатељи буду и они који са нама деле исти поглед на свет, али да их имамо и међу онима који су другачији од нас. Да се научимо значају и вештини лобирања: да схватимо да истина није самоочигледна, она се не подразумева, да ће се о нама знати само оно око чега се будемо потрудили. Да пратимо промене у свету и да настојимо да из њих извучемо како поуку, тако и корист за нашу земљу. Да знамо да се паметно поставимо у односу на комплексна сучељавања великих сила и да нам њихови сукоби донесу ко-

Зато, благодарећи Богу што нам је даровао оваквог оца, пастира доброг и учитеља пута који води у живот, благодаримо и њему који је дароване му таленте многоструко умножио, и нас, народ свој православни, вишеструко обдарио.

шаље представља признање не само Стефана као краља, него и Србије као краљевине, сада и са Запада, а не, као до тада, само са Истока.

Могли бисмо да говоримо и о Савиним путовањима у Свету Земљу, Египат и друге крајеве, и сусретима које је тамо имао са хришћанским владарима, црквеним поглаварима, али и вођама друге религије, како световним тако и духовним, попут ученог султана Малека ел Ђамила, на кога је Сава оставио дубоки утисак – али то би нам одузело превише времена.

Нашу вечерашњу беседу завршићемо предлогом шта би требало и шта бисмо данас могли да преузмемо и усвојимо од описаног Савиног деловања. Другим речима, превешћемо теолошке садржаје на један други, савременији и разумљивији језик. Пођимо редом: да измири-

рист, а не штету. Да добијемо њихову сагласност за оно што желимо да остваримо и признање онога што смо учинили. Да се ослањамо на себе, на правду и друге плодове људских руку, али пре свега и увек на Бога који у свему људском има не само прву него и последњу реч.

Зато, благодарећи Богу што нам је даровао оваквог оца, пастира доброг и учитеља пута који води у живот, благодаримо и њему који је дароване му таленте многоструко умножио, и нас, народ свој православни, вишеструко обдарио. Почели смо молитвом, завршавамо мољењем – Чувај, сабери, укрейи, оснажи, умудри, освейи, ђокај, усмери, ђрейороди, умири и измири нас који славио свейи сѿомен ѿвој. Свейи оче Саво, моли Боѿа за нас! Амин.

**БОЖИЋ 2024.
ЕПАРХИЈА НИШКА**

**7. ЈАНУАР 2025. / 25. ДЕЦЕМБАР
2024. ГОДИНЕ ГОСПОДЊЕ**

САВИНДАН 2025. 27/14. ЈАНУАР ЕПАРХИЈА НИШКА 2025. ГОДИНЕ ГОСПОДЊЕ

Икона Крштења Христовог из Цркве у Горњем Барбешу

На парпетима иконостаса Цркве Светог Георгија у Горњем Барбешу (Парохија заплањска), налази се икона Крштења Христовог. Она је настала као копија радова француског графичара и сликара Гистава Дореа. Име аутора није познато, али цртеж и ликовна обрада указују на његово академско образовање. Копирање је у преношењу цртежа извео верно

оригиналу, док начин једнопотезног дефинисања физиономија представља његов особени печат унет у слику и показује мајсторско умеће. Он изузетно влада пропорцијом људског тела, дочаравањем дубине простора и правилним дефинисањем игре светлости и сенке. Откривање аутора верно копираних дела је тешко, због мало особених елемената копиште на њима, док непостојање сигнатура на слици, као у овом случају, искључује палеографску анализу као помоћну методу за атрибуцију. Изазов за даље истраживање представља не само откривање аутора иконе, већ и разрешење дилеме због чега се она, заједно са још две иконе са којима се налази у комплету, нашла на парпетима иконостаса који је предвиђен за другачији иконографски програм. ■

Јеромонах
Игњатије
Ђорђевић

Црква Светог Георгија у Горњем Барбешу (Парохија заплањска)

Крштење Исусово, оригинална графика Пола Гистава Дореа (1832–1883), по којој је икона урађена

Јеромонах Игњатије Ђорђевић
Јереј Далибор Мидић

ИКОНЕ ЦРКВЕ У ГОРЊЕМ БАРБЕШУ ИЗ XVII, XVIII И XIX ВЕКА

Пресвета
Богородица,
XVII век

Село Горњи Барбеш налази се у заплањском крају, у Општини Гацин Хан. На једном од пропланака, по којима је распоређено насеље, налази се монументална црква посвећена Светом великомученику Георгију. Храм је саграђен од тврдог материјала средином XIX века, на месту старије цркве, пројектован једноставно у импозантним димензијама, као једнобродна базилика са спољашњом припратом и источном олтарском апсидом.

На вратима јужног портала уклесана је година 1858. Летопис Цркве, као једна од највећих драгоцености тамошњег инвентара, доноси значајне податке о историји храма и самог села, али без прецизнијих датовања овог сакралног места и насеља.

Од најстаријег фрагментираних иконостаса сачуване су три престоне иконе, израђене на масивним, грубо тесаним и издубљеним даскама и једна празнична икона.

Помињући првобитни, стари храм, свештеник горњобарбешки Јордан Поповић године 1900. започиње летопис речима: „У оно време, када у Србији владају Турци, а још дуже времена у овом Новоослобођеном крају наше отаџбине, беше дуго на овом месту Храм Св. Великомученика Георгија, мален, низак, тескобан и мрачан, где се побожни хришћани скупљаху на молитву, молећи Господа Бога, да их што пре помоћу својом и великом милошћу својом обасја зрацима слободе и скине ропски јарам, те да му у слободи шаљу топле молитве и благодарност за његова благодјејања. И заиста, када хришћани осетише духовно милост божју и скорије ослобођење од бесних Османлија, договорише се да подингу величанственији дом господњи. Године 1868 отпочеше скупљати материјал за зидање. Скупивши материјал отпочеше зидање новог храма. Но, стару цркву не хтедохе срушити, јер им требаше за скупљање на молитву. За то они дођоше на мисао, да, пошто ће зидати много већи храм, отпочну зидати и правити темељ око старе цркве, тако, да стара остане недирнута, док се нова доврши. Тако и буде. Стару цркву обухвате новим храмом и зидаше га. Године 1870 довршише нови храм, и тада, пошто је стара остао у унутрашњости новог храма, разрушише га и грађу изнесоше на главна врата, те тако овај храм на истом месту 1870 год. потпуно довршен угледа светло... Године 1871 подигнуто је темпло – иконостас. Иконе су боловали Милош Јаковљевић и Костадин Јаковљевић живописци из Галичника. Исте године позван је сада блажени упокојени епископ нишки Господин Виктор да освети и посвети нову цркву.”

Летопис даје јасно сведочанство да је на овом месту постојала много старија црква. Њено датовање се може одредити атрибуцијом две скупине икона, које су чиниле два старија иконостаса, а које су старањем свештенства и народа из овог

Светих
40 мученика
Севастијских –
Младенци,
XVII век

Господ Исус
Христос,
XVIII век

краја сачуване до данас. Од најстаријег фрагментираног иконостаса сачуване су три престоње иконе, израђене на масивним, грубо тесаним и издубљеним даскама и једна празнична икона. У питању су допојасне представе Исуса Христа и Пресвете Богородице са Христом Младенцем, икона Светог великомученика Георгија на коњу и Севастијски мученици. Слојеви препаратуре су испуцали и

отпали са дасака, док су премази боје веома оштећени, са додатним великим наслагама нечистоће. Ипак, могуће је препознати главне елементе за утврђивање атрибуције.

Мајстор који је осликао иконе био је невешт и слабог уметничког домета. Цртеж је веома слаб, са анатомским грешкама, док је колорит загасит, а спектар боја веома скроман. Цртеж и колорит икона подударају се са неколико икона насталих на ширем простору српских земаља, чије је време настанка познато. Богородичина икона је веома слична Богородичиној икони из Шишевског манастира, насталој 1601. године, која се налази у Народном музеју у Београду. Такође има сличности и са Богородичином иконом из Муштушта (половина XVII века), која се налази у Музеју Српске православне цркве у Београду. Христова икона из Барбеша подудара се са стилем престоње Христове иконе са иконостаса Манастира Дубочице из прве половине XVII века. На основу свега можемо закључити да су иконе из Барбеша настале најкасније почетком XVII века. У прилог овоме сведоче и палеографске карактеристике слова на иконама. Њихов настанак може сезати чак и до краја XVI столећа, али за овакву тврдњу нема конкретнијих доказа.

Сразмерно величини цркве иконостас је импозантан, а његов програм богат и развијен, у складу са тадашњом праксом црквеног сликарства.

Пресвета
Богородица,
XVIII век

Други комплет икона, који је такође представљао некадашњи иконостас првобитне цркве, састоји се од икона: Исус Христос, Пресвета Богородица са Христом Младенцем, Свети Георгије на коњу, Свети Никола и Света Петка, затим царске двери са представом Благовести Пресветој Богородици и Деизис са апостолима, који чине иконе Исуса Христа, Пресвете Богородице са Христом Младенцем, Светог Јована Крститеља и дванаесторице апостола. Иконе су очуване и у солидном су стању. Престоње иконе са царским дверима су 2024. године подвргнуте чишћењу и растаурацији, те се сада на њима препознаје првобитни колорит, пронађен испод наслага дима и прљавштине. Деизис са апостолима насликан је на три подужне даске, чије су површине издефинисане и раздвојене дуборезаним стубићима са аркадама и флоралном орнаментиком. Царске двери су такође украшене дуборезом.

Сликари иконостаса је поседовао познавање основних правила иконописа, али је његов уметнички домет био слаб: цртеж невешт, а линија несигурна и наглашена. Анатомија тела није пропорционална. Спектар палете је веома скупен, светао и сведен само на четири основне боје: црвена, плава, окер и зелена. Главни квалитет сликара огледа се у начину решавања инкарната, са финим претапањем слојева, што ствара врсту сфумата на неосветљеним деловима физиономија. Дрaperије су обликоване и колорисане линеарно, без ефекта природног пада тканине. На свим иконама значајно преовладава црвени тон, што представља најупадљивију карактеристику овог сликарства. Стилске особености икона имају подударања са одликама икона ширег подручја, које су већ датоване. Престоње иконе Манастира Гориоч и икона Свете Петке из Попо-

вљана, с краја XVII века, имају сличне карактеристике у цртежу, колориту, као и у ликовним решењима. Иконе из Барбеша одликује већа декоративност у орнаментима, па се може претпоставити да су настале у XVIII веку.

Садашњи иконостас, који су својим остварењима украсили Милош и Костадин Јаковљевић, постављен је 1871. године. Сразмерно величини цркве иконостас је импозантан, а његов програм богат и развијен, у складу са тадашњом праксом црквеног сликарства. У престоном реду налазе се иконе: Исус Христос, Пресвета Богородица са Младенцем, Свети Јован Крститељ, Свети великомученик Георгије на коњу, Свети Никола и Свети апостоли Петар и Павле. Царске двери су као и обично украшене представом Благовести. На бочним дверима изображени су Свети архиђакон Стефан и Свети арханђел Михаило. У другом реду иконостаса налази се сет од тринаест празничних икона: Благовести, Рођење Христово, Срећење, Крштење Христово, Преображење, Христов улазак у Јерусалим, Распеће, Васкрсење Христово, Вазнесење, Успење Пресвете Богородице, Света Тројица крунише Пресвету Богородицу, Вазнесење пророка Илије и Свети апостоли Петар и Павле. У трећем реду иконостаса налази се Деизис са апостолима, чије су иконе на засебним даскама: Исус Христос кога фланкирају Пресвета Богородица и Свети Јован Крститељ са два низа од по шест апостола. На врху иконостаса налази се иконостасни крст са змајевима, са представама Распећа и Пресвете Богородице са Светим Јованом Богословом. Са обе стране иконостасног крста налазила су се два крста с разапетим разбојницима, од којих је сачуван само један.

Сликари су наизменично радили иконе на иконостасу, што се види по више потписа које су оставили на њима, као и стилских одлика по којима је могуће разликовати их, иако су уједначеном стилу.

Крштење Христово, Христос са Самарјанком на Јаковљевом извору и Свадба у Кани. Иконе су рађене као копије слика француског графичара и сликара Гистава Дореа (1832–1883), које је урадио непознати аутор.

Иконе Цркве у Горњем Барбешу својим временским распоредом, бројем и разноликошћу представљају ретку, можда и јединствену, драгоцену збирку на територији Нишке епархије. На основу развоја иконостасних целина ове цркве може се претпоставити да и само село има непрекинути континуитет живота становништва у њему, који ако је и био прекинут у време великих српских сеоба, није могао бити временски дуг. ■

Свети
великомученик
Георгије,
XVIII век

Свети Николај
Чудотворац
Мирликијски,
1871. година

Јеромонах Игњатије Ђорђевић

ПРОТОСИНЂЕЛ ЈОВАН ВУКИЋЕВИЋ (1901–1975), САБРАТ МАНАСТИРА СВЕТОГ ЈОВАНА БОГОСЛОВА У ПОГАНОВУ

Према
казивању
његове
кћерке
Косане
Томић

тац Јован Вукићевић рођен је 1901. године у селу Лапотници код Богутовца, околина Краљева. На крштењу је добио име Обрен. По занимању је био ковач. Ступио је у брак са Божицом Тиодоровић из Рођевића код Краљева. Са њом је изродио два сина и три кћери. Мобилисан је у оквиру војне вежбе 1941. године, али му се убрзо након избијања Другог светског рата губи сваки траг. Његова породица годину дана није знала да ли је жив. Тада је стигло писмо из логора, а прочитао га је човек из села који је умео да чита. У писму је писало да је жив

и да је у немачком заробљеништву. Поручио је жени да купи деци буквар, како би учили да читају и пишу, пошто ће им се често јављати пишући штампаним словима. У писму је навео да је у ропству заједно са неким свештеником, од кога је много научио о православној вери. Породица му је слала пакете, колико су дозвољавала ратна времена. У првом писму је тражио да му пошаљу угаљ, кресиво, суве печурке са букви и тамјан, наводећи да ватру одавно нису ви-

дели, а волели би и да се окаде. Он је касније причао да су заробљеници, кријући се од чувара, били пресрећни што су након толико времена по први пут осетили мирис тамјана.

Једном приликом су током рата у село ушли Немци тражећи четничке куће, које су спаљивали. У Обреновом дворишту затекли су његову уплашену децу. Када их је преводилац запитао где им је отац, они су казали да је у заробљеништву у Немачкој,

што је потврдило и тражено писмо које је убрзо донела Божика. Држећи писмо у руци Немац је почео да се осмехује, док су сви стрепели од неизвесности. Потом је на српском језику казао: „Ваш супруг је у логору који је под управом мог оца.“ Из Обреновог дома ништа нису узели, а убрзо су и напустили двориште.

Године 1945. на сам дан породичне крсне славе Светог архиђакона Стефана, Обрен је стигао у свој дом и обрадовао и изненадио укућане и госте. На њега је током заробљеништва дубок траг оставио живот са поменутим свештеником, који је у њему пробудио веру и љубав према Богу, а често је и говорио како га је Бог сачувао током рата. Од тада је Обрен променио свој живот. Доведши у свој родни крај и своју породицу, почео је често да иде на богослужења у Манастир Жича, иако су власти све који су јавно исповедали веру након рата истеривале с посла и на сваки начин санкционисале. Две године након завршетка рата, 1947. Обрен је донео одлуку да оде у Манастир Жичу, где је пострижен у монаштво и рукоположен у чин јерођакона и јеромонаха. У манастир је преселио и своју ковачку радионицу, где је наста-вио да се бави истим послом.

Две године касније, по потреби и службеној дужности, добио је премештај у Епархију нишку, у Манастир Светог Јована Богослова у Поганову, који је тада био женски манастир. Осим текућих обавеза у самој обитељи, о. Јован је опслуживао и парохију која је обухватала суседна села. Овде је остао све до смрти, 1975. године. Сахрањен је са јужне стране олтарске апсиде цркве. Његов надгробни споменик је био у веома лошем стању, па је старешина манастира архимандрит Мардарије 2024. године наручио нови, који је направила каменорезачка радионица из Белих Вода код Крушевца. Том приликом Јованови потомци посетили су манастир и гроб свог оца.

Милан Ранђеловић

ЕПАРХИЈА НИШКА У ПРВОЈ ПОЛОВИНИ XIX ВЕКА ПОД ОСМАНЛИЈАМА

оком читавог XVIII века Нишка митрополија обухватала је административну територију коју су чинили Крушевачки санџак и Нишка каза, тј. парохије на територији Крушевачког санџака и оне које су припале Нишкој митрополији након спајања Белоцрквске епархије са Нишком (Параћин, Ражањ, Алексинац, Крушевац, Козник (Жупа), Куршумлија, Прокупље, Лесковац, Пуста река, Црна Трава, гњилански Изморник, Ниш и три парохије у Пиротској кази). Накратко у периоду 1815–1821. Нишевачка епархија била је интегрисана у Нишку митрополију. Већ код описа физичких граница Епархије нишке видљива су одступања од правила које је важило за време османске управе на нашим просторима, а то је да се границе једне епархије поклапају са границама пашалука, тј. санџака којем припадају. Правило је било да попови двојице паша не залазе у атаре једни другима, због лакшег увида у пореску политику и

Непокретна имовина и богомоље Епархије нишке имале су ванредну правну заштиту директно од султана, што је значило и имунитетно изузеће од уплитања локалних власти.

Ниш под Османлијама, Феликс Каниц (1829–1904)

зарад складног односа паша са својим епископима. Међутим, у случају Нишке епархије, према горепоменутом списку, евидентно је да су нишки епископи захватили и делове који су припадали крушевачком, приштинском и софијском паши.

Црквени административни миље у западној Румелији мења се након 1832. године, када је кнез Милош извршио припајање шест нахија, тј. рубних округа, које су од Тимока, преко Сврљига, Алексинца и Рашке области окруживале Кнежевину Србију с југа и југоистока. Овај војно-дипломатски подухват српског кнеза након 1832. године изузео је из домена парохије које су се налазиле северно од линије Куршумлија–Алексинац, те је на овај начин Епархија нишка била територијално готово преполовљена.

Непокретна имовина и богомоље Епархије нишке имале су ванредну правну заштиту директно од султана, што је значило и имунитетно изузеће од уплитања локалних власти. У том смислу, улажење на поседе Епархије, полицијско истраживање или истраживање заптијско-полицијски органи то нису смели да раде без знања или сагласности централних власти у Цариграду. За такав допуст било је потребно имати документ емри шериф који је потписао лично султан, са наменском дозволом за улазак на поседе Епархије. С тим у вези, 27. октобра 1818. године

У том смислу, улажење на поседе Епархије, полицијско истраживање или истраживање заптијско-полицијски органи то нису смели да раде без знања или сагласности централних власти у Цариграду.

Као и друге православне епархије у Румелији, и Нишка је била административно подређена ауторитету Васељенске патријаршије. Документа до којих се недавно дошло откривају да су васељенски патријарси из Ниша били обавештавани о разним стварима које су биле од локалног значаја (проблеми пастве са обновом богомоља), али су се и ван тога заузимали за нишке епископе и преносили вести од њих и њима вишим државним инстанцама. Међу епископима нишким било је и људи од иницијативе који су умели самостално и смело да реагују у кризним тренуцима. Такви су били епископи Мелентије, Венедикт и Јоаникије II.

десио се преседан, о чему је и султан Махмуд II обавештен, да су неименовани полицијски званичници улазили у нишке цркве и манастире без емри шерифа. На вест о томе, султан је нишком кадији писао да испита ствар и реагује на овакво кршење закона.

Упореском тимарском систему Османске царевине Епархија нишка, са свим својим покретностима и непокретностима, спадала је у категорију царских хасова. Тимарски систем чинила је структура спахијских поседа три нивоа: тимара (поседа који су приходовали до 19.999 акчи), зеамета (поседа од 20.000 до 99.999 акчи) и хасова (преко 100.000 акчи). Држаоци хасова редом су били само највећи покрајински ајани (локални моћници, не чак нужно и паше), високи чиновници централне управе и високих државних тела, везири, велики везир, султани и чланови његове породице. Статус царског хаса није нужно значајно да је Епархија нишка са својих поседа приходовала годишње своту од преко 100.000 куруша. Имати статус царског хаса значило је да је одређени посед био у посебној релацији директно према султану, па су овакав статус имале и читаве области (Источна крајина код нас, која је, на пример, традиционално била арпалук за трошак намењен султановим кћерима). Управо због оваквог статуса, епископи нишки имали су имунитетне берате, што је локалну власт увек приморавало да буде обзирна према њима (све док се из престонице не буде наредило другачије или када то непредвидиве околности, попут буна, не буду игнорисале).

Као и друге православне епархије у Румелији, и Нишка је била административно подређена ауторитету Васељенске патријаршије. С тога, већ од укидања Пећке патријаршије (1766) на столици у Нишу седели су претежно грчки духовњаци, било из фанариотских породица или појединци њима блиски. Релација саобраћаја између епископа нишких и васељенских патријараха била је таква да су епископи нишки о свим ванредним локалним проблемима, које нису могли да реше, писали патријарху у Цариграду и тражили од њега помоћ, а патријарх је ургирао било код великог везира или самог султана да се проблеми хришћана у Епархији нишкој реше. Такав је био и случај са поменутим упадом на поседе Епархије из 1818. године, који је био незаконит. Документа до којих се недавно дошло откривају да су васељенски патријарси из Ниша били обавештавани о разним стварима које су биле од локалног значаја (проблеми пастве са обновом богомоља), али су се и ван тога заузимали за нишке епископе и преносили вести од њих и њима вишим државним инстанцама. Међу епископима нишким било је и људи од иницијативе који су умели самостално и смело да реагују у кризним тренуцима. Такви су били епископи Мелентије, Венедикт и Јоаникије II.

У периоду око средине XIX века демографски однос становника Ниша био је приближно 8.000 хришћана и 3.500-4.000 муслимана, док је укупно становништво Ниша осциловало од 12.000 до 15.000, у зависности која је деценија у питању. Муслимани су практиковали веру у више од осам џамија, шест месцида и најмање три дервишке текије. Хришћани су имали само једну богомољу – Мали саборни храм у Српској вароши, који је заједно са епископским конаком чинио духовни центар читаве Епархије.

Ко је чинио хришћанску елиту у Нишу током XIX века под Османлијама? Најкрупнији трговци међу нишким хришћанима били су Грци и Цинцари, тзв. *Караванлије*, који су из Ниша извозили локалне производе, а у Ниш караванима доносили добра која су могла да се нађу у великим румелијским центрима:

Вешање Владике Мелетија и родољуба 1821. године, плакат из 1913. године аутора Стевана Никшића Лале

Цариграду, Солуну, Једрену и Серу. Најмногљуднији међу хришћанима, Срби, били су носиоци мале и средње привреде. За велике трговачке породице често су били посредници и торбари, што је још више подвукло њихов значај и незамењивост, те су временом постајали важнији и према занатлијама и трговцима из осталих хришћанских заједница.

Досадашња сазнања указују на то да је хришћанско становништво у Нишу у време Другог српског устанка 1815–1817. године успело не само да обнови свој ранији привредни капацитет, већ и да преузме иницијативу у односу на муслиманске еснафе. Тако је, на пример, још 1817. године за првог човека нишке чаршије важио мумџија Хаџи Риста, Србин. Без обзира која је етничка група у њој доминирала, хришћанска елита у Нишу у првим деценијама XIX века била је таква да су могли

да формирају јак лоби у пашином сарају, а у својим иницијативама према паши умели су да буду наметљиви, чак и агресивни. Тако, на пример, када хеџаја нишког мутесарифа Али-паше Карслија пише капућеџаји у Цариграду 2. јануара 1819. године о текућим стварима у Нишком пашалуку, он на маргинама депеше помиње питање дозволе за обнову Малог саборног храма у Нишу. Како ту стоји, хеџаја моли свог надређеног у Цариграду да се питање пред великим везиром реши, јер нишки паша више није могао да поднесе притисак хришћана. Из истог писма сазнаје се да је епископски конак крај Малог саборног храма у то време већ постојао.

Наравно, тога не би било да између хришћанских првака и епископа нишких није било симбиозе, па је са утицајем и моћи хришћанских првака растао и углед епископа нишких на локалу. Тренутак када је код овог последњег нетактично пређена граница јесте случај са епископом Мелентијем који је страдао 1821. године. Старија историографија његово јавно погубљење у Нишу објашњава повезаношћу са покретом Филики Хетерија који је у Грчкој 1821. године покренуо рат за независност. Та претпоставка је нетачна. Највећи ауторитети међу грчким историчарима који се баве Филики Хетеријом уопште не виде Ниш у било каквим плановима хетериста, па је пројекција политика овог покрета, тако далеко од предела који су традиционално били грчки, погрешна. Уз то, архивска грађа османске провинијенције даје јасан одговор због чега је епископ Мелентије страдао. Према извештају од 28. маја 1821. године солунског управника Хусеин-паше Гаванозолуа, који је истрагу и погубљења у Нишу наредио, епископ Мелентије је страдао јер се понашао као ага, ајан, тј. народни првак. Дакле, оног тренутка када би епископова секуларна моћ засенила његов духовни ауторитет, за пашу није било разлога да га и он посматра као духовњака, већ као политичку, опипљиву претњу. У том случају исход је могао бити само онакав какав је био код епископа

Мелентија. Још неколико нишких епископа у будућим деценијама играће овакав плес са Танатосом, али ће мудро избећи драстичне последице по себе.

Хришћанска елита је и након страдања епископа Мелентија наставила да се укрупњава и преузима привреду Ниша. То је друштвени процес у којем је на руку хришћанима ишла демографска статистика. Делегат кнеза Милоша, Стефан Стевча Михаиловић, са пријема код нишког паше Хаири Османа (1835) бележи да му се паша жалио како око нишких џамија не може да се прође од муслиманске сиротиње, док хришћани у граду подижу велелепне конаке. Тридесете године XIX века нису биле само године великих промена у Нишу. Читаво Османско царство било је на прагу великих реформи којима ће тежити да се модернизује, тачније позападњачи, како би ухватило корак са развијеним европским државама. ■

Архивска грађа османске провинијенције даје јасан одговор због чега је епископ Мелентије страдао. Према извештају од 28. маја 1821. године солунског управника Хусеин-паше Гаванозолуа, који је истрагу и погубљења у Нишу наредио, епископ Мелентије је страдао јер се понашао као ага, ајан, тј. народни првак. Дакле, оног тренутка када би епископова секуларна моћ засенила његов духовни ауторитет, за пашу није било разлога да га и он посматра као духовњака, већ као политичку, опипљиву претњу. У том случају исход је могао бити само онакав какав је био код епископа Мелентија.

Кристина Митић

ХРИШЋАНСКИ МОТИВИ У ФОЛКЛОРУ ЗА ДЕЦУ

Словенска народна традиција прилагођавала се не само појединачним елементима, структурама и семантичким категоријама хришћанства, већ и укупном тексту, заплетима, мотивима и темама које су се развијале у различитим фолклорним жанровима. Предхришћански народи словенске традиције били су у стању да асимилију многе хришћанске концепте, симболе и текстове, преведу их на свој језик и испуне их сопственим садржајем.

Ауторка је професор
Филозофског
факултета у Нишу

Традицијски сагледано детињство је новина, напредак, могућност раста, па је баш дете бирано за *наконче, додоле, лазарице* – што су сегменти обредâ животног и годишњег циклуса, који сегментирају одрастање детета. Нпр. десакрализован обред плодности траје као дечија игра *Ласиџе, њроласиџе...* обредне поворке певају детету... једнако коледари / божићне, додоле / крстоноше и сл.

*Там' у нашој земљи
њо два сунца њреју,
њо два вејџра веју;
чедо нама њреба,
као сѣрук босилка.*

Иако се неке од ових песама нису нашле у „одабраним” издањима Вука Караџића, други примери као што су успаванке, ташунаљке, цупаљке, ругалице, зарицалице, молитвице, као и песме које су деца певала у календарским

обредима или играма, нашли су место у другим Вуковим публикацијама. Њихова права ризница, међутим, лежи у издањима *Рјечника*, која су ове примере сачувала као важан део народне традиције. Иако Вук Караџић можда није сматрао дечије песме естетски вредном и успелом поезијом, он их је видео као драгоцену грађу за разумевање народног живота и обичаја, што се огледа у њиховој бројности и разноликости. Ове песме, које су често обиловале различитим варијантама, садрже бројне примере који су били бележени као дечије песме или песме намењене деци, а такође укључују и текстове који су се изводили у обредима приликом рођења.

Грађа ових песама нуди јасан приказ свакодневног живота у прошлости и пружа дубок увид у то како су чак и обичне активности, као што су неговање и одгајање деце, биле повезане са песмама које су имале више функција. Осим што су служиле својој основној намени, ове песме имале су и духовни значај. Збирке такође откривају сложену мрежу односа која постоји између деце и одраслих, као и међу вршњацима. Оне пружају сазнања о томе како деца доживљавају бића, предмете и појаве унутар и изван дома, као и о вредностима, веровањима, начинима деловања и обрасцима комуникације у дечијим заједницама. Поред тога, ова грађа открива многе друге аспекте дечије супкултуре, као и њене везе са конкретним социјалним, историјским и просторним оквирима.

Учење верских песама и ритуала помаже деци да се осећају повезанима са својом заједницом и културним наслеђем, чиме се јача њихов осећај идентитета и припадности. Поред тога, учествовање у верским ритуалима и из-

Иако Вук Караџић можда није сматрао дечије песме естетски вредном и успелом поезијом, он их је видео као драгоцену грађу за разумевање народног живота и обичаја.

вођењу песама омогућава им да развију осећај заједничких вредности и норми, што је кључно за њихову социјализацију и укључивање у верску заједницу. Ова искуства не само да обогаћују њихову личност, већ и формирају основе за живот у складу са верским учењима и друштвеним очекивањима.

Успаванка је народна умотворина која је у највећој мери сачувала паганско наслеђе из ког је проистекла. Прихватањем хришћанства народ је многе паганске обичаје, које из страха од паганских божанстава није могао одбацивати, христијанизовао. Трагови овог периода сачувани су и у књижевности. Етички принципи успаванке слични су хришћанским, јер су блиски тежњи ка Царству Божјем, које је царство доброте, радости и љубави. Она је по својим суштинским одликама блиска хришћанству, чак и ако је паганска. Захваљујући томе, у периоду христијанизације, народни певач успева да унесе експлицитно хришћанске мотиве у пагански свет успаванке. Хришћански мотиви у народним успаванкама, посебно у контексту Балкана и других хришћанских заједница, представљају важан део фолклорне традиције. Успаванке често комбинују елементе хришћанске симболике и верских уверења са традиционалним темама и мотивима.

Успаванке су певане у топлини дома, у уском породичном кругу и најинтимнијој атмосфери, уз колевку новорођенчета. Највећи број народних успаванки казиван је у првом лицу, што непосредно указује на изразиту субјективност ове књижевне врсте. Обично почињу различитим ономатопејским припевима: нуну, љуљу

љушка, буји ђаји, лула лула лушка, нуна ђаја, нини..., који звучношћу сугеришу љуљушкање колевке које је пратило успављивање. Некад је цела песма сведена на ритам и фигуре звучања, или у целости представља песничку слику у покрету:

Илустрације:
принтскринови
видеа
Деца Србије
1920. године,
www.eyefilm.nl

*Шикала се дарка,
Пуји Свејоја Марка,
Пуна дарка шенице
И ђојове ђечице...*

Етички принципи успаванке слични су хришћанским, јер су блиски тежњи ка Царству Божјем, које је царство доброте, радости и љубави.

Многе успаванке преносе дубоке верске и духовне поруке, често наглашавајући важност Божије заштите и божанског надзора над децом, што одражава хришћанско уверење у значај вере у Бога. Анђели су такође често помињани као заштитници, што је у складу са учењем о њиховој улози као Божијим посланицима. Осим тога, успаванке изражавају љубав и милосрђе, како родитеља према деци, тако и према Богу. Поруке о миру и спокоју, које се могу тумачити као божански дар, често су присутне, као и описивање природе као Божије творевине, што наглашава Божију улогу као Творца. Неке успаванке садрже и молитве или благослове, подстичући децу да осете Божију присутност. Сви ови елементи заједно стварају духовну и религиозну атмосферу која је дубоко укореењена у хришћанској традицији.

*Крсїи на небу, крсїи на земљи,
Крсїи, Боже, ово месїо,
Где ја сним, їде ја сїим
Крсїи ме чув'о до ђоноћи,
А анђели од ђоноћи,
Маїи Божја до свијетїа,
А сам Госїод до вијека.*

Молитве за заштиту укључују молитве које траже Божју заштиту над дететом. Ове молитве могу бити једноставне и директне, тражећи Божју помоћ у спасавању детета од зла. Ти стихови благосиљају дете и обезбеђују његову срећу и здравље. Ове песме често користе религиозне изразе и симболику како би пружиле духовну удобност.

Љубав према ближњем представља централни мотив, а хришћански дух се огледа у спремности јунака на жртву за вољено биће. Јунаци који су спремни на такву жртву имају племените душе, обдарене врлинама. Они који су богати врлинама умеју да препознају вредност у ономе што већина других одбацује. Ретки су они који успевају да схвате туђе патње, ако их сами нису доживели. Видимо присуство хришћанских мотива у свести певача и казивача, али није јасно да ли постоји дубоко разумевање тих мотива. С друге стране, ови симболи не морају бити етички обојени, они су можда само појавно хришћански. Мајка вара сина да би помогла човеку (хришћанину) у невољи. Човек се спасава тек када позове Бога у помоћ. Хришћански мотиви су пажљиво постављени на одабрана места, што омогућава њихово повезивање и контрастирање с паганским светом.

Ондар царев син виђе да су ово ђавоља машићанија, ђекрсти се ђућ истока и кликну јакоћа Боја у ђомоћ, док ђуче муња из неба ђе сажеже ђевојачку мајку, и ђод њом се земља ђросједе, ђе јој косић сајоћи, и ђако царев син с ђевојком здраво дома одђеже, ђевојку ђокрсти и вјенча је седи за жену и Бој ми ђе весели!

Љубав према ближњем представља централни мотив, а хришћански дух се огледа у спремности јунака на жртву за вољено биће.

Приповедач паганску магију приписује ђаволу, а одрицање од паганског (ђаволског) обреда приказује као Божји благослов. Народ је своје представе о паганским боговима, који су били базирани на страху и казни, пренео на истинитог Бога након примања хришћанства. Због тога се у фолклору за децу Бог често представља као страшни судија, а не као педагог који све чини и допушта из љубави према људима. Народна бајка не разматра ту димензију, већ приказује однос добра и зла као једноставну спољашњу борбу у којој добро побеђује, а зло бива поражено. За негативне ликове у бајкама

нема наде, јер читалац подразумева њихов пораз и страдање, а срећан крај подразумева одбацавање зла. Ваво је спреман да мења обличје како би постигао свој циљ. Постоје два начина уклапања хришћанства у паганске оквири: један се односи на дубље интегрисање хришћанских идеја, као што је препознавање човека као Божјег створења, док други обухвата површну употребу хришћанских симбола који не носе дубље значење. Често се паганска божанства комбинују са хришћанским симболима, као што је употреба духовних елемената у функцији казни или благослова, што ствара дихотомију између добра и зла.

Пагански бог Усуд им открива разлог неспокојства:

То је све зајто шито не ђошитоје оца и мајер; њима баца иза ђећке да једу, а да их мејне у зачеље, ђа ђрву чашу ракије и ђрву чашу вина њима да да, они не би ни ђолак оноја јели, и душе би им се оне ђиросиће.

У народним бајкама, хришћански мотиви као што су крштење, венчање и чудеса исцељења повезују се са божанском правдом која побеђује зло, али без детаљног објашњења дубљих духовних и етичких димензија. Док су у фолклору ђаво и пагански богови често приказани као спољашње силе зла, хришћанство наглашава унутрашњу борбу између добра и зла у људској души, коју јунаци превазилазе кроз покајање и жртву. Мотиви љубави и жртве, као централни елементи хришћанског духа, играју кључну улогу у народним бајкама, где јунаци, спремни на жртву за друге, представљају племените и врлинске личности.

Мотиви љубави и жртве, као централни елементи хришћанског духа, играју кључну улогу у народним бајкама, где јунаци, спремни на жртву за друге, представљају племените и врлинске личности.

Снежана Николић

ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ ВЕРСКЕ НАСТАВЕ

Такмичење из верске наставе – православног катихизиса ученика основних школа одвијало се у оквиру календара школских такмичења за школску 2023/24. годину. Те прве године, са благословом Његовог преосвештенства Епископа шумадијског г. Јована, а у организацији Просветног одбора Епархије шумадијске, на такмичењу су учествовали ученици од петог до осмог разреда основних школа.

Циљ такмичења „Квизирација за све” је вредновање тимског духа, знања, способности, стваралаштва и социјалних вредности стечених током образовања и васпитања.

из било ког разреда од петог до осмог. Број екипа које једна школа шаље у даљи круг такмичења није ограничен.

На свим нивоима такмичења ученици решавају онлајн тест на коме могу освојити највише сто поена. Време решавања теста је петнаест или двадесет минута, у зависности од сложености питања, односно тврдњи.

За све нивое такмичења користе се:
▶ важећи наставни планови и програми наставе и учења за основну школу за обавезни изборни програм *верска настава – православног катихизиса* које је прописало министарство,
▶ додатни материјал по избору наставника, и
▶ база питања и припремни материјал са сајта *Квизирација*.

Обим градива на такмичењу обухвата: Стари завет, Нови завет, календар, литургију и цркву, празнике и историју СПЦ.

За израду припремног материјала и базе питања за вежбање задужен је Просветни одбор Епархије шумадијске, који формира неопходна радна тела (комисије и поткомисије за жалбе,

ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС
ТАКМИЧЕЊЕ ЗА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Појава вируса корона изменила је образовно васпитни рад у школи, стога је велики број активности измештен из школске учионице на интернет платформе. Због бриге о здрављу наших ученика и наставника, такмичење „Квизирација за све” већ неколико година се одржава онлајн, на свим нивоима такмичења осим за школски. Овај начин показао се корисним јер постоји могућност да се укључи велики број ученика у Србији.

Сви нивои такмичења (општински, окружни и републички) одржавају се преко сајта *Квизирација за све* у терминима који су задати календаром. На сајту се налазе припремни материјали за такмичење, тестови за вежбање, правила, упутства и обавештења везана за такмичење.

Систем такмичења је следећи. Вероучитељ шаље имена екипа и имена ученика те екипе од по три ученика у школи. Ученици могу бити

прегледавања и бодовања које ће се обављати по кључу), састављена од представника свих епархија које учествују у такмичењу.

Пласман на општинско такмичење остварују екипе школских такмичења према ранглисти бодова остварених на школском такмичењу, а имају ниво остварености од седамдесет процената и више. Након утврђеног пласмана у виши ниво такмичења, предметни наставник пријављује екипе које су оствариле пласман на општински ниво преко сајта *Квизирација*. Број екипа које пријављује једна школа није ограничен, а екипе могу бити састављене од ученика различитих разреда.

Тестове припрема стручни тим Просветног одбора Епархије шумадијске, а питања су у форми постављених тврдњи за које је потребно одредити се јесу ли тачне или нетачне. Резултате сумира и рангира посебна комисија. Прво место освајају екипе са деведесет до сто при-

купљених бодова на тесту, друго место екипе са осамдесет до осамдесет девет освојених бодова, док треће место припада екипама са освојених седамдесет до седамдесет девет бодова.

Исти систем важи и за окружни ниво, а право учешћа на републичком такмичењу имају све екипе које су на окружном нивоу оствариле седамдесет до сто бодова.

Прво место на републичком такмичењу припада екипи која освоји највећи број бодова. Друго и треће место припада екипама које према даљем редоследу имају највећи број бодова. Екипе које имају исти број бодова деле одговарајуће место.

Ове године, такмичење је било посебно занимљиво јер су ученици имали прилику да се такмиче и током вежбања. Ова новина је

представљала велики подстрек за њих. На сајту је могло да се прати која екипа највише вежба и колико тренутно има поена, што је значајно мотивисало ученике да се више труде. Ова новина се показала као веома успешна, а вероучитељи и комисија су имали увид у учесталост вежбања, време вежбања и поене које су ученици освајали за сваки покушај.

Додела диплома и награда у Епархији нишкој одржана је на Видовданској академији. С благословом Његовог високопреосвештенства Архиепископа и Митрополита нишког г. Арсенија, организован је наградни излет за екипе које су освојиле прво и треће место на републичком такмичењу, при чему је треће место заузела и Основна школа „Вожд Карађорђе” из наше епархије.

Ученици Основне школе „Радоје Домановић”, након две године, поново су остварили запажен успех – овог пута чак и бољи него раније. Ове године делили су прво место са Основном школом „Краљ Петар Први”. Екипу школе „Радоје Домановић” чиниле су три изузетне ученице шестог разреда: Мина Јанковић, Мелина Симеонидис и Даница Голубовић, које су из истог одељења. Овај успех је резултат њихове изузетне посвећености, као и плод заједничког труда.

Такмичење из верске наставе „Квизирација за све” представља важан догађај у образовању, који подстиче ученике основних школа на развијање знања и тимског духа. Онлајн формат такмичења показао се као користан, омогућавајући већем броју ученика да учествују, а систем награђивања и мотивације допринео је успешном учењу. Поред освајања диплома и новчаних награда, ученици су својим радом и трудом успели да постигну запажене резултате. Овакав успех не само да појачава знање о православној вери, већ гради основе за будући развој и сарадњу у заједници. ■

Ангелина Петровић

ВОЛИМ ВЕРОНАУКУ

Када ујутру пођем у школу,
питама се какву ли ће причу нову
вероучитељица
да нам прича?

Да ли о грму
пред Мојсијем што гори
и о мору што се раздвоји?
Можда о звезди што мудраце води,
када се у Витлејему Христос роди
или о Петру што хода по води!

Поруке важне ту увек има
и она је увек открије свима.
Ми, зна се, питања имамо триста:
*А како ово? А зашто оно?
И шта то значи?*

Мама и тата одговоре дају,
али нам у школи објасне на крају.
Прекрстити се треба са три прста.
Вера у Бога треба да је чврста.

Како да љубимо ближњега свога
и да верујемо у Једнога Бога?
За Васкрс зашто да носимо бело?
Како је вино Крв, а хлеб Тело?

Најважније у четири речи стаје
Веронаука одговоре нам даје.
Ваистину, питама вас само:
*Зар не би требало сви то
да знамо?*

Песникиња је
ученица четвртог разреда
ОШ „Стојан Живковић Столе”
у Трњану

Владимир Цветковић

СВЕТИ ВЛАДИКА НИКОЛАЈ О НАРОДНОЈ ПРОСВЕТИ

Отац наше народне просвете Свети Сава је схватао просвету као знање и вежбање. Пре свега као знање врлина и вежбање у врлинама. Отуда је народна просвета у органској и нераскидивој вези са народном црквом. Јер Црква је најбогатија ризница знања о врлинама и метода вежбања у врлинама. Школа није за то да да многа знања него да одучи омладину од злоупотребе знања. Јер није тако тешко стећи знање као не злоупотребити га. Знање се може стећи и ван школе. Но школа је вежбаоница у врлинама јаког карактера, вежбаоница у употреби стеченог знања, на добро своје и свога народа.

Владика Николај,
„Национализам Светог Саве”,
1935. год.

вети Владика Николај писао је о просвети имајући у виду три црте, једну која потиче из расправе Хрвата и Срба, односно католика и православних, о прослави Светог Саве као школске славе у Југославији, друга је била новоотворени проблем који се јављао у Црној Гори између две супротстављене парадигме, с једне стране народне, с друге државне, где се Српска црква узима као државна црква, а Свети Сава као модел државне цркве, трећа је била расправа која се водила између београдских интелектуалаца почетком 30-их година, а односила се на просветитељство у оквиру самог српског народа, улогу коју је имао Свети Сава и коју је имао Доситеј: шта је то савремено просветитељство и како се оно разликује од предањског просветитељства. Сама реч се у историји српског језика односила на светитеље који су имали значајну улогу у ширењу хришћанства у својим народима; то је било њено значење. У савремено доба просветитељство се везује за одређене интелектуалне и првенствено филозофске школе које су настале махом на француском језику, а

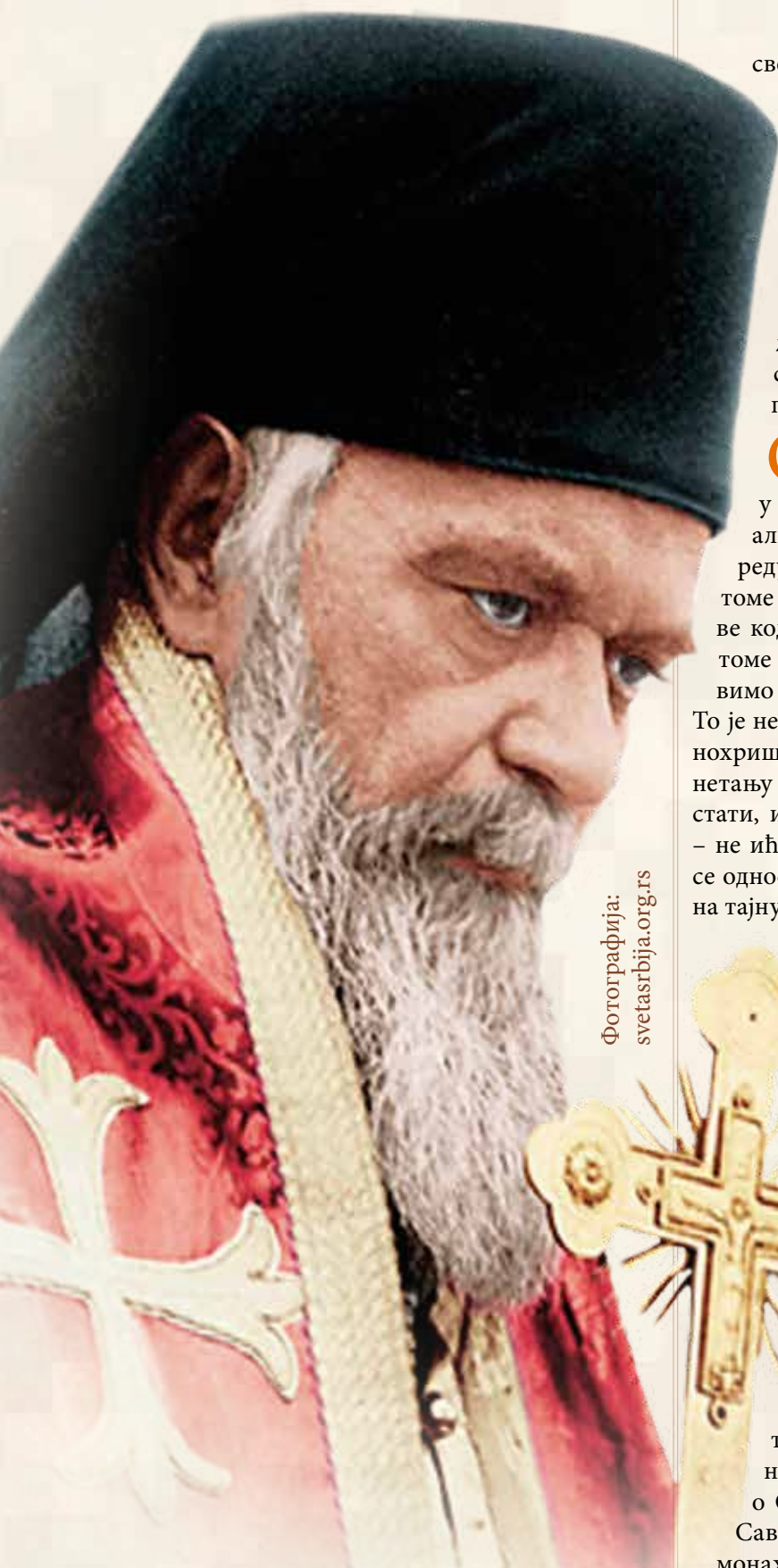
онда се шириле западном Европом, које су заправо у разуму видеделе највећи ауторитет. Савремено просветитељство јесте у великој мери било и супротстављено религијском, строго католичком уређењу, где се ауторитет догме узимао као нешто што обезбеђује потврду знању и осталим интелектуалним способностима, а онда се, с друге стране, лојалност догми и догматском духу узимала као највиша врлина. Још је са Декартом почео тај рационалистички приступ филозофији, који се после са француским просветитељством још више развио, где на основу разума и на основу пет чула преко којих примамо све надражаје из спољашњег света, ми можемо генерално да закључујемо о самом свету и да, пратећи одређену аргументацију, себе поставимо под власт разума.

Оно што је Владика Николај писао крајем XIX и почетком XX века било је вековима удаљено од тих расправа. Он свакако уважава значај разума, мада треба исто тако поменути да се у то време, нарочито у руског религиозној мисли, јавља појам интегралног или целовитог сазнања, као и, у Европи, цео један покрет витализма или филозофије живота. То и јесте на неки начин била критика рационалистичких тенденција, које су биле не само тенденције него су крајем XIX и почетком XX века постале доминантна филозофска школа, не само присутна на академијама, већ изучавана и у средњим школама.

Тако да се, с једне стране, позитивистичко знање нудило у школама, а са друге стране стајала је једна сасвим другачија реалност која је историјски и предањски успостављена и у којој се заправо сматрала сама дубина људског сазнања. Та дубина овде опет може да се гледа као нешто што мора бити не само проверено разумом, већ и кроз одређену врсту подвига, аскетског подвига, у том смислу да знање које се добија не буде помешано са одређеним страстима које се појављују на путу или у процесу добијања тог знања. Вежбање о којем овде пише Владика Николај разуме се као аскеза, реч чији је буквални превод „вежбање”. Ми често у православном вока-

Извор:
CEIR Balkan
Разговор између
др Владимира
Цветковића и
проф. др Зорице
Кубурић,
24. децембра
2024.
https://www.youtube.com/watch?si=awgs3BtZlJdJ_Y1s&v=5S7VcWfh3-M&feature=youtu.be

Позитивистичко знање нудило се у школама, а с друге стране стајала је једна сасвим другачија реалност која је историјски и предањски успостављена и у којој се заправо сматрала сама дубина људског сазнања.

Фотографија:
svetasrbija.org.rs

булару користимо термин подвиг. Подвиг или аскеза немају сврху у самим себи; овде аскетска традиција служи да се обуздају страсти, и оне телесне али и оне душевне, јер једне и друге страсти генерално могу да утичу на правоваљан рад разума и интелектуалних моћи, а ако је разум помешан са страстима, то је ово о чему Владика Николај говори као о злоупотреби знања. Знање по себи је веома значајно, стицање знања има

свој циљ и своју сврху, али знање не треба да буде одвојено од врлине и не треба да буде одвојено од добра. Ако је одвојено од врлине, онда оно завршава у злу. То је нешто што можемо видети врло пластично код јунака Достојевског, где је са једне стране лепо приказано, изобразено, знање без врлине, а с друге стране врлина и доброта без знања, без лукавости у позитивном, јеванђелском смислу, оне лукавости змије коју Господ препоручује апостолима.

Овде према неоплатонистичкој подели треба имати у виду телесне, срчане страсти, али и страсти разума, у првом реду незајажљивост за знањем. О томе постоје веома добре расправе код Флоренског, где он говори о томе да сами себи треба да поставимо границу у нашим сазнањима. То је нешто што је постојало и код ранохришћанских аутора, који су у одгонетању тајне Бога увек знали где треба стати, и ту тајну поштовати ћутањем – не ићи даље у њено одгонетање. То се односи не само на тајну Бога, већ и на тајну света, тако да је сама идеја рационализма, те натуралистичке филозофије просветитељства, да се свет потчини себи, да се свет разобличи, да се у свет уђе, на неки начин супротстављена за-

повести да не идемо даље од неке границе. Наравно, ту границу прво треба поставити, знати где она мора да буде постављена како не би дошло до злоупотребе знања.

Где наћи идеал просвете као вежбања у врлинама на другом месту осим у ономе који и јесте заправо поставио ту традицију као део народне културе и народне просвете? Наравно, говоримо о Светом Сави. Сама чињеница да Свети Сава велики део свог живота проводи као монах, као испосник, говори да је он неко ко је најпозванији и мора да стоји на почетку те традиције. Та традиција не искључује знање. Свети Сава јесте неко ко показује веома добар преглед догматског блага које се ту налази; његове беседе говоре о томе да је он веома добро упућен у догматске принципе на којима се темељи само православно хришћанство, а и хришћанство уопште. ■

(Наставиће се)

КОНЦЕРТ „ЈУБИЛЕЈИ”

Са благословом Његовог високопреосвештенства Архиепископа и Митрополита нишког г. Арсенија,

у сали Светосавског дома у Нишу 17. новембра 2024. године, приређен је концерт за памћење под називом „Јубилеји”. Овај свечани догађај, организован од стране Управе Саборне цркве и Нишке црквене певачке дружине

„Бранко”, био је посвећен обележавању три значајна јубилеја: тридесет година постојања Српског камерног оркестра, четрдесет пет година уметничког рада и седамдесет година живота истакнутог композитора и академика Светислава

Божића. Концерт је отворен извођењем Божићеве композиције *Вјерују*, у извођењу хора Нишке црквене певачке дружине „Бранко”, под диригентском палицом Саре Цинцаревић. Настављено је делима као што су: *Најеве Бајрдана*, концерт за клавир и гудачки оркестар, уз врхунског пијанисту Александра Синчука,

Рашки мозаик и *Мејхохијска њојања*, који су публику водили на путовање кроз српску историју и духовност, *Са Карпата*, за клавир четвороручно, дело које су изводили Синчук и Андреј Цинцаревић, праћени женским хором НЦПД „Бранко” СКЦ-а Ниш и гудачким оркестром (Српски камерни хор). Музика

Светислава Божића је прави бисер наше културе, а те вечери смо имали прилику да сведочимо врхунском извођењу које ће нам дуго остати у сећању. Овај концерт, осим што је прославио значајне јубилеје, представљао је и изванредну

промоцију културе и духовности у Нишу, потврђујући снажну подршку града оваквим догађајима. Учесници ово висококвалитетног културног догађаја били су Српски камерни оркестар Београд, Академски хор СКЦ

Ниш, Нишка црквена певачка дружина „Бранко”. Хорове су припремили диригенти мр Ивана Мировић и Мила Пујић, док је диригент концерта био Ђорђе Павловић. ■

КРЕАТИВНА РАДИОНИЦА У ХРАМУ СВЕТИХ ЦАРА КОНСТАНТИНА И ЦАРИЦЕ ЈЕЛЕНЕ У НИШУ

С благословом Његовог високопреосвештенства Митрополита нишког г. Арсенија, прегалаштвом и трудом гђе Нађе и попадије Еве, из црквене заједнице при Храму Светих цара Константина и Јелене, октобра 2023. г. почела је са радом креативна радионица за децу и родитеље.

Дружење и учење кроз игру заживело је, те сада траје сатима, и у дан суботњи и после недељне литургије. Оно што је превасходно у дружењу јесу разноврсне активности везане за предстојеће празнике, праћене пријатним разговорима у циљу повезивања постојећег знања о нашој православној вери, те обогаћивањем новијим сазнањима о животу светих и православним обичајима. Време проведено у радионици је

веома квалитетно и у позитивном окружењу, где се узајамном подршком развија креативност, подстиче самопоуздање, али и изражавање сопствених идеја кроз цртање, сликање, обликовање, рад са различитим материјалима и текстурама и на крају стварање индивидуалних уметничких дела. Млађа деца се друже и бивају поучавана од својих старијих вршњака, а њихови родитељи и ми остали смо ту само надзор, подстрек и иницијатори идеја које им кроз активности и игру заокупљају пажњу и пружају помоћ у решавању недоумица из српског језика, поучавању конверзације на енглеском, те решавању математичких задатака, и учењу хемије итд.

Оаза креативности у љубави, стрпљењу и посвећености прилагођава се полазницима радионице, где свако може помоћи другоме, подржавајући повезаност кроз заједничке пројекте. На радост читалића настала је и креативна библиотека с паролем „донесеш – понесеш”, као и новчано даривање верног народа наше црквене заједнице. Њен садржај су сликовнице, бојанке,

књиге и књижице за децу које нас уче православној вери. Уз много љубави, узајамне подршке и сарадње, старија деца иконе украшавају цвећем, склапају макета цркава, ките Бадњак, праве вертеп, а и она млађа живописним стиховима о празницима и рецитацијама оплемењују нашу црквену заједницу.

Деца учествују и у стварању билтена и исписивању кратких поука светих отаца које се деле сабраном народу у крипти храма. Без игре свакако не бива, па су, поред учења разних заборављених игара и даривања, ту су и оне озбиљније као што је шах, али и оне њима забавније и изазовније, као кулинарство.

Наше дружење се не своди само на простор храма, па деца, заједно са родитељима, посећују и Музеј црквених старина и Позориште лутака.

С вером, надом и љубављу и топлином наших срца негујемо дела пуна радости, а заједничким молитвама и трудом подржимо рад креативне радионице. ■

Протојереј
Дејан
Јовановић

ИЗЛОЖБА ИКОНА УРОША МИХАЈЛОВИЋА

Иконе су веома важан део црквеног живота и историје. Оне су служиле томе да Бога приближе људима и поуче их о догађајима важним за нашу веру. Икона је прозор у Царство Божје. Уживајући у лепотама православне уметности, као дела наше културне и духовне баштине, били смо сведоци круне нашег дружења у Креативној радионици, када је децембра прошле године, у крипти храма Светих царева Константина и Јелене, одржана прва самостална дводневна изложба икона једанаестогодишњег дечака Уроша Михајловића.

Као први посетилац изложбу је званично отворио наш Владика Арсеније, благословивши досадашње плодове дечаковог труда, надахнувши га за даље прегалаштво.

Преко десет икона је било приказано на изложби, међу којима иконе Господа нашег Исуса Христа, Пресвете Богородице, Светог Николе (на дрвету), Патријарха Павла, Светог Луке (на дрвету), Светог Арсенија, Светог апостола и јеванђелиста Матеја и др.

Урош Михајловић је ученик петог разреда у ОШ „Душан Радовић”, где похађа часове веронауке код вероучитеља Немање Јанковића. Такође, он је активан и у фолклорном ансамблу „Мозаик”, а чтец у Цркви Светог Луке. Од своје треће године испољава особиту љубав према сликању икона. Часове иконопи-

сања је похађао код професорке Наташе Дејановић Димитријевић, где је овладао основним техникама, а протеклих шест месеци код професорке Марије у „Арт атељеу”. Слика техником акрилних боја. Опредељен је искључиво за иконописање као нешто што представља најлепши израз вере и сликарства.

Најсликовитије се он сâм представио у првом интервјуу који је са њим водила полазница радионице при нашем храму, Милијана Јосовић. Одговарајући на разна питања, овај млади иконописац каже следеће:

„Верујем да свако, уз веру и труд, може да постане иконописац. У мојој породици се до сада нико није бавио иконописањем, за сада ја сам једини. За технику иконописања је потребан посебан дар и таленат, јер та техника на почетку није нимало лака. Може се научи-

ти у школама сликања и потребно је доста времена да се она савлада. Дрво је тврдо, а платно је као тканина, и треба бити опрезан, јер ако се наносе већи слојеви на даску, неће се ништа десити, али ако се наносе већи и већи слојеви на платно, може икона испуцати и требало би све испочетка радити. Своје иконе радо поклањам и најсрећнији сам када усрећујем друге људе.”

О нашем иконописцу његова професорка каже: „Иако млад, Урош се већ истакао својим изузетним радовима, уносећи дубоку духовност и невероватну пажњу према детаљима у сваку од својих икона.”

Недавно је при нашој креативној радионици отворен и „Урошев атеље”, где ће полазници, нарочито они млађи, сваке суботе у поподневним часовима бити у јединственој прилици да на лицу места доживе процес стварања икона.

Вук Даутовић

ЗЛАТАРСТВО И ФИЛИГРАНСКА УМЕТНОСТ ЈУГА СРБИЈЕ

Златарство и филигранска уметност југа Србије развијали су се током претходних столећа упоредо у служби свакодневице и света њених предмета и накита, те важније обликовања литургијске стварности кроз израду богослужбених предмета и црквених сасуда. Обликовање литургијских предмета од драгоцених метала као и употреба технике филиграна карактеристична је за Српску цркву још од позног Средњег века. Близина бројних златарских центара и радионица, од оних на простору Косова и Метохије, те суседне Бугарске, као и оних у којима раде за светогорске манастире, одредили су токове црквеног златарства јужне Србије у претходна три столећа. Развој златарске уметности у служби црквеног благољепија на југу омеђен је најпре политичким и друштвеним околностима које су утицале на шире токове црквене уметности 18. и 19. века. Епархије које су претходно биле под османском влашћу и управом Васељенске патријаршије, те потом Бугарске егзархије – Нишка, Нишавска (Пиротска) и Врањска, након присаједињења јужних крајева 1878. године нашле су се у Кнежевини Србији под јурисдикцијом Митрополије београдске. Црквена уметност је након присаједињења следила токове визуелне културе и црквене политике у Кнежевини и потоњој Краљевини Србији. Литургијски предмети и црквене утвари од сребра су у великим трговачким и градским центрима попут Ниша, Лесковца, Пирота и Врања, током периода османске управе обликовани под утицајем каснобарокне уметности и естетике. Негована на Светој гори и широким просторима румског милета под Османлијама, барокна уметност Леванта, поистовећивана са доследном православношћу, била је узорит модел српским мајсторима који израђују богослужбене предмете од плементних метала током 18. и 19. века. На југу Србије поменути начини обликовања уметничког сребра били су доминантни до краја треће четвртине 19. века, док су централноевропски класицизам, бидермајер и потоњи истористички стилови попут другог рококоа, неговани у црквеној уметности на територији Кнежевине Србије готово од њеног формирања, динамично се смењујући до краја 19. века.

Кујунџија
Ђорђе М.
Јанковић из
Ниша

Златарство великих и богатих трговачких градова попут Ниша било је у рукама кујунџијских мајстора. Драгоцено је сећање из међуратног периода нишког кујунџије Николе Колета Марковића, који је кујунџијски занат учио код мајстора Павла Стојиљковића, за кога је навео да је био дворски кујунџија краља Милана Обреновића. Сећање златара Марковића пружа сазнања о стању овог уметничког заната у раздобљу ослобађања јужних крајева од Турака. Током ослободилачких ратова Коле Марковић био је шегрт, док је у Нишу радило преко двадесет

Аутор је научни сарадник и члан Одељења за историју уметности Филозофског факултета у Београду

51

ИЗ СВЕТА КУЛТУРЕ

Обликовање литургијских предмета од драгоцених метала као и употреба технике филиграна карактеристична је за Српску цркву још од позног Средњег века. Близина бројних златарских центара и радионица, од оних на простору Косова и Метохије, те суседне Бугарске, као и оних у којима раде за светогорске манастире, одредили су токове црквеног златарства јужне Србије у претходна три столећа.

Престони крст
пиротских златара
Димитрија и
Стојанчета
Петровића

Музеј
Понишавља у
Пироту у збирци
поседује велики
број пафти и
различитог
сребрног накита
израђиваног од
филигранана.

кујунџијских мајстора. Кујунџије у Нишу делиле су се у две групе, и то на варошке и сеоске мајсторе. Филигранске радове са срмом израђивали су искључиво варошки мајстори, док су сеоске кујунџије изводиле простије радове, попут накита и пафти ливених из калупа. Нишко занатство је осамдесетих година 19. века запало у тешку кризу због промене културног модела и законских прописа у Кнежевини Србији. У то време нишке варошке кујунџије и даље су добро радиле. Поред ових, за историју златарства југа Србије изузетно је значајан нишки мајстор Ђорђе М. Јанковић, који се потписивао као дворски кујунџија краља Милана Обреновића. Поред употребних предмета и покућства, попут чаша, зарфова, корпи за кашике и прибора за јело, израђивао је и окове за иконе и још важније литургијско сребро попут путира. У музеју црквених старина Епархије нишке чува се сребрни позлаћени путир из цркве Успења Пресвете Богородице у Гркињи из треће четвртине 19. века. Златарски радови сачувани у породичној заоставштини нишких Јанковића, означени његовим мајсторским жиговима [ђ м ј], послужили су као поуздано средство идентификације црквеног сребра означеног истим златарским пунцама. Крајем друге половине 19. века и првих деценија наредног, у Нишу су такође деловали златари Дина Јовановић и Стаменко Јоцић.

Важан догађај који је окупио најбоље мајсторе филигранске уметности била је Светска изложба у Паризу 1900. године, на којој су као представници Краљевине Србије, уз београдске и ужичке златаре, изабрани да учествују од стране професора Михаила Валтровића и Драгутина Милутиновића најзнаменитији мајстори Ниша, Лесковца и Пирота. Нишке кујунџије Стаменко Јоцић и Дина Јовановић приказали су употребне предмете од сребра, попут чинија и ауфсеца, зарфова, цигарлука, сервиса за ликер, рамова за огледала, свећњака, кутија за накит, те различитих типова кандила и црквених утвари. Из Пирота су на изложби учествовали златари Димитрије Јовановић и браћа Димитрије и Стојан Петровић, који су приказали сребрно посуђе и кашичице, те стреласте и округле пафте, гривне, различите форме традиционалног накита Понишавља попут игала типа „Керачаска“ и „Звезда“. Најзапаженији рад пиротских мајстора била је сребрна и позлаћена чаша украшена филиграном са натписом: „Димитрије Петровић – Златар Јувелир Пирот Србија 1900“, данас у збирци Етнографског музеја у Београду. Радови пиротских златара сачувани су у Музеју црквених старина Епархије нишке, попут престоног крста Старе цркве златара Мите Петровића или сребрних путира истог мајстора из цркве Светог Николе у Станичењу. Поред радова поменутих златара, у црквама Пирота и околине могу се наћи и масивни уметнички радови од сребра, попут пара рипида кујунџије Стоје Диминог, израђених 1842. године из ризнице Старе варошке цркве. Музеј Понишавља у Пироту у збирци поседује велики број пафти и различитог сребрног накита израђиваног од филигранана, који представља спону профаног и сакралног златарства, дајући увид у уметнички опсег мајстора који су израђивали различите предмете од сребра.

Путир од
сребра из
Богородичине
цркве села
Гркиња, друга
половина
19. века

Оков
иконе
кујунџије
Ђорђа
Јанковића

Лесковачки кујунџија Костадин – Дика Јовановић био је мајстор из-
раде предмета од сребрног филиграна, и такође један од учес-
ника Светске изложбе у Паризу одржане 1900. године. Он се пуб-
лици у павиљону Краљевине Србије представио различитим
сребрним употребним предметима, попут пехара, свећњака и
послужавника, те старим формама накита за главу – тепелука.
Музеј црквених старина Епархије нишке баштини и предмете
од сребрног филиграна пореклом из Старе лесковачке цркве.
Реч је о неколико престоних крстова окованих сребрним фи-
лиграном, попут крста попадије Неде који је израђен 1906. го-
дине. Форма филигранског окова и начин украшавања остали
су доследни онима из ранијих столећа, који су поимани као на-
ставак старије православне традиције. Као репрезентативан рад
лесковачких мајстора издваја се пар венчила од сребрне искуцане
траке са нарочито декорисаном почетицом од сребрног филигра-
на. У лесковачком Народном музеју, поред разноврсних предмета од
сребра, сачувана је у потпуности и изложена кујунџијска радионица са
свим припадајућим алатима карактеристичним за овај уметнички занат.

У Епархији врањској сачуван је сразмерно мали број предмета, значајан је пу-
тир цркве у Собини од масивног сребра из 1841. године, дарохранилница
врањске Саборне цркве из друге половине 19. века у облику петокуполне цркве,
као и један фино моделован филигрански крст од позлаћеног сребра украшен
коралима и тиркизом, који се такође чува у ризници врањског катедралног хра-
ма. У манастиру Свети Прохор Пчињски похрањен је већи број сребрних релик-
вијарних кивота, чија је функција била везана за поклоњење моштима свети-
теља. Поједини кивоти били су намењени сакупљању милостиње за манастир у

удаљеним крајевима, коју су вршили нарочити калуђе-
ри – таксидари, носећи сребрне кивоте са собом и свр-
шавајући поједине Свете тајне. Народни музеј у Врању
у збирци поседује већи број веома фино моделованих
предмета од сребрног фи-
лиграна, попут накита и
женских појасева, који су
сведочанство прошлости
и богатства ове важне
трговачке чаршије.

Филигранска чаша
Димитрија Петровића,
златара из Пирота,
1900. година

Током новембра и децембра 2024. године
одржан је циклус предавања посвеће-
них различитим феноменима који се
тичу златарства и филигранске
уметности југа Србије, у на-
родним музејима Ниша,
Лесковца и Врања, те Му-
зеју Понишавља у Пироту, као

и у Музеју црквених старина Епархије нишке у Нишу. Овај
популарни циклус је за циљ имао представљање богате умет-
ничке заоставштине златарских мајстора југа Србије који су зна-
чајно обликовали свакодневицу као и црквену визуелну културу
у претходна три столећа. Предавања су одржана у организацији научног
стручног Друштва за проучавање примењене и златарске уметности из
Београда под покровитељством Министарства културе Републике Ср-
бије. У сарадњи са Музејом црквених старина Епархије нишке, поменуто
научно друштво планира публикацију почетком текуће године која ће
за циљ имати упознавање шире јавности са богатством културне
баштине јужне Србије, коју чине златарски и кујунџијски радови
наших мајстора. ■

Пар сребрних
венчила украшених
филиграном из
Старе цркве у
Лесковцу

Филигранска чаша
Димитрија Петровића,
златара из Пирота,
1900. година

Крст попадије
Неде из Старе
цркве у Пироту,
1906. година

АКТИВНОСТИ ВЕРСКОГ ДОБРОТВОРНОГ СТАРАТЕЉСТВА „ДОБРИ САМАРЈАНИН” ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

ПРИПАДНИЦИ 63. ПАДОБРАНСКЕ БРИГАДЕ ДАЛИ ДОПРИНОС АКЦИЈИ „ДА НЕ БУДЕ ГЛАДНИХ”

Припадници 63. Падобранске бригаде донирали су 5. новембра 2024. године прехранбене производе, одазвавши се позиву Верског добротворног старатељства Епархије нишке, које је по благослову Његовог високопреосвештенства Митрополита нишког г. Арсенија покренуло акцију прикупљања хране „Да не буде гладних”.

ДОНАЦИЈА ОКЛОПНО-ИЗВИЂАЧКОГ БАТАЉОНА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ ВЕРСКОМ ДОБРОТВОРНОМ СТАРАТЕЉСТВУ ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

Припадници Оклопно-извиђачког батаљона Војске Србије, на челу са командантом, мајором Предрагом Петровићем, уручили су 2. децембра 2024. године Верском добротворном старатељству Епархије нишке донацију у виду кондиторских производа.

ПОДЕЛА НАМИРНИЦА ПРИКУПЉЕНИХ ТОКОМ АКЦИЈЕ „ДА НЕ БУДЕ ГЛАДНИХ”

Завршна фаза реализације акције Верског добротворног старатељства Епархије нишке, под називом „Да не буде гладних”, одвија се током новембра и децембра 2024. године на подручју архијерејских намесништава Епархије нишке, поделом прикупљених намирница онима којима је то најпотребније. Прва су са поделом прикупљених добара започела намесништва алексиначко, белопаланачко и пиротско.

СЛАВА ВЕРСКОГ ДОБРОТВОРНОГ СТАРАТЕЉСТВА ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ „ДОБРИ САМАРЈАНИН”

Дана 25. новембра 2024. године, на дан Светог Јована Милостивог, у Храму Светог цара Константина и царице Јелене у Нишу служена је Света литургија поводом славе Верског добротворног старатељства Епархије нишке. Светим евхаристијским сабрањем началствовао је архимандрит Мардарије Ковачевић, игуман манастира Светог Јована Богослова у Поганову, уз саслужење неколицине протојереја, пароха, војних свештеника и ђакона из Ниша и других места Епархије нишке. На крају свештеног сабрања, координатор Верског добротворног старатељства протонамесник Сениша Никитовић је истакнутим сарадницима уручио благодарнице.

ДОНАЦИЈЕ ВЕРСКОГ ДОБРОТВОРНОГ СТАРАТЕЉСТВА ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ УСТАНОВАМА И ЦЕНТРИМА

Верско добротворно старатељство Епархије нишке обезбедило је донацију у виду пакета намирница Дневном боравку „Дуга” Удружења за помоћ МНРО у Лесковцу, коју су 11. новембра 2024. године уручили протонамесник Сениша Никитовић, координатор Верског добротворног старатељства, и протојереј Далибор Стефановић, архијерејски намесник лесковачки.

Донација Верског добротворног старатељства Епархије нишке уручена је 28. новембра 2024. године Општинској организацији глувих и наглувих из Блаца.

Још једна донација Верског добротворног старатељства Епархије нишке уручена је 2. децембра 2024. године Центру за пружање услуга социјалне заштите „Мара” у Нишу.

Још једна донација Верског добротворног старатељства Епархије нишке уручена је 5. децембра 2024. године Црвеном крсту у Медвеђи.

ПОРОДИЦА ДАЦИЋ ИЗ МЕДВЕЂЕ УСЕЉЕНА У НОВИ ДОМ

Његово високопреосвештенство Митрополит нишки г. Арсеније посетио је 30. децембра 2024. године Медвеђу, где је у нови дом усељена породица Дацић из Медвеђе. Ова кућа, шеста по реду изграђена током велике акције Епархије нишке, уручена је овој четворочлавној породици у присуству председника Општине Медвеђа Драгана Кулића. Средства за изградњу овог стамбеног простора обезбедило је Верско добротворно старатељство уз помоћ многих добротвора, а нови дом је освећен од стране Његовог високопреосвештенства. Митрополит нишки г. Арсеније и председник Кулић изразили су своје задовољство током реализације овог великог и значајног пројекта, чиме је до сада већ шест вишедетних породица усељено у нове домове.

ДЕЉЕЊЕ ПРАЗНИЧНИХ ПАКЕТИЋА ШИРОМ ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

Током празничних дана, широм Епархије нишке подручно свештенство је у својим локалним парохијским заједницама организовало поделу пакетића прикупљених током акције „Један слаткиш – један осмех“, коју је, са благословом Његовог високопреосвештенства Митрополита нишког г. Арсенија, покренуло Верско добротворно старатељство Епархије нишке. Акција прикупљања слаткиша организована је успешно, уз учешће великог броја људи.

ХУМАНИТАРНА ОРГАНИЗАЦИЈА „СВИ ЗА КОСМЕТ“ УРУЧИЛА ПРАЗНИЧНЕ ПАКЕТИЋЕ ВЕРСКОМ ДОБРОТВОРНОМ СТАРАТЕЉСТВУ

Ове године настављена је сарадња хуманитарне организације „Сви за Космет“ и Епархије нишке. Дана 15. јануара 2025. године, организација „Сви за Космет“ уручила је Верском добротворном старатељству Епархије нишке празничне пакетиће.

„НАШИ СРБИ“ ДАЛИ ДОПРИНОС ПРАЗНИЧНОЈ АКЦИЈИ ВЕРСКОГ ДОБРОТВОРНОГ СТАРАТЕЉСТВА

Хуманитарна организација „Наши Срби“ из Чикага у склопу акције прикупљања и поделе слаткиша деци са подручја Епархије нишке, приложила је прикупљене пакетиће које су протонамеснику Синиши Никитовићу, координатору Верског добротворног старатељства, уручиле госпођа Кети Фенслоу и госпођа Мира Гушић.

НОВА ЕЛЕКТРОХИРУРШКА ЈЕДИНИЦА УРУЧЕНА ОПШТОЈ БОЛНИЦИ У ПИРОТУ

Његово високопреосвештенство Митрополит нишки г. Арсеније посетио је 21. јануара 2025. године Општу болницу Пирот, у пратњи протонамесника Синише Никитовића, координатора Верског добротворног старатељства Епархије нишке, и јереја Душка Видачића, архијерејског намесника пиротског. Повод за посету овој здравственој установи било је уручење донације у виду нове електрохируршке јединице „ERBE VIO 3“, која је дар верног народа из Сједињених Америчких Држава. Парохијани храма Светог архангела Михаила из Саратоге, Савезне државе Калифорнија, који припада Епархији западноамеричкој Српске православне цркве, прикупили су неопходна средства којим је овај хируршки апарат купљен. Донацију је примио директор Опште болнице, др Момчило Бојкић.

НИШКИ ЗАВОД ЗА ТРАНСФУЗИЈУ КРВИ УРУЧИО ЗАХВАЛНИЦУ ВЕРСКОМ ДОБРОТВОРНОМ СТАРАТЕЉСТВУ

Верском добротворном старатељству Епархије нишке уручена је 22. јануара 2025. године захвалница од стране нишког Завода за трансфузију крви, у знак успешне сарадње у акцијама добровољног давања крви које су ове две установе заједно организовале.

ВИСОКОПРЕОСВЕЋЕНА ГОСПОДА АРХИЈЕРЕЈИ У ПОСЕТИ ЕПАРХИЈИ НИШКОЈ

У недељу двадесету по Педесетници, 10. новембра 2024. године, у нишком Саборном храму литургијски је прослављен имендан Његовог високопреосвештенства Митрополита нишког г. Арсенија, дан празника Светог Арсенија Сремца. Началствујућем архијереју древне нишке епископије саслуживали су Високопреосвећена господа архијереји: рашко-призренски Теодосије и тимочки Иларион.

У среду, 27. новембра 2024. године, у Светосавском дому, у порти нишког Саборног храма Силаска Светог Духа на апостоле, одржана је промоција нове књиге Његовог високопреосвештенства Митрополита немачког г. Григорија, под називом „Странац у шуми”. Високопреосвећеног Владику Григорија је најпре срдечно дочекао Његово високопреосвештенство Митрополит нишки г. Арсеније, упознавши га са историјатом и значајем нишког Саборног храма.

На празник Светог оца Николаја, крсну славу Митрополита нишког, 19. децембра 2024. године, Високопреосвећени г. Арсеније служио је Свету архијерејску литургију у нишкој Саборној цркви Силаска Светог Духа на апостоле. Саслуживали су Његово високопреосвештенство Митрополит шумадијски г. Јован и Његово преосвештенство Епископ шабачки г. Јеротеј.

ПРОМОЦИЈА КЊИГЕ МИТРОПОЛИТА ГРИГОРИЈА „СТРАНАЦ У ШУМИ” У СВЕТОСАВСКОМ ДОМУ У НИШУ

У сали Светосавског дома у порти нишког Саборног храма Силаска Светог Духа на апостоле, 27. новембра 2024. године, одржана је промоција књиге Његовог високопреосвештенства Митрополита немачког г. Григорија, „Странац у шуми”. Поред самог аутора, о књизи су говорили нишки писци Дејан Стојиљковић и Бранислав Јанковић. На крају вечери, Високопреосвећени митрополит је потписивао примерке новог дела, које су заинтересовани читаоци овом приликом могли да набаве. Написано као лична исповест, оно доноси увид у седмогодишње монашко искуство које је стекао пре него што је постао епископ. „Странац у шуми” није само књига о животу једног монаха, већ и о свима који траже пут кроз живот, који се сусрећу са изазовима и који у себи носе вечна питања која се постављају пред сваког човека.

БОЖИЋНИ КОНЦЕРТ У НИШУ 2024.

Са благословом Његовог високопреосвештенства Архиепископа и Митрополита нишког г. Арсенија, другог дана Рођења Христовог 2024. године у Нишу одржан је традиционални Божићни концерт Нишке црквене певачке дружине „Бранко”. У име Митрополита нишког, протојереј ставрофор Бранислав Цинцаревић, старешина Саборног храма Силаска Светог Духа на апостоле, обратио се присутнима, посебно захваљујући родитељима најмлађих учесника на васпитању своје деце. Програм концерта обухватио је српске, руске, грчке, украјинске и афричке песме, као и божићне композиције на шпанском и енглеском језику. Посебан допринос дали су Дечје-омладински хор, под вођством гђе Јоване Микић, и Мешовити хор којим је дириговала госпођа Сара Цинцаревић. Народне песме у пратњи оркестра унеле су додатну топлину и оживеле дух традиције. Публика је срдечно поздравила Црквено-играчки ансамбл НЦПД „Бранко” са уметничким руководиоцем Маријаном Цветковић - Кесар, као и чланове Дечје-драмске секције НЦПД „Бранко”, чији је руководилац Сузана Миловановић.

НИШКА ЦРКВЕНА ПЕВАЧКА ДРУЖИНА „БРАНКО” У ВАТИКАНУ

Мешовити хор Нишке црквене певачке дружине „Бранко” наступио је 25. јануара 2025. године у Ватикану у Базилици Светог апостола Павла изван зидина, као резултат сарадње која је настала након учешћа Папског хора Сикстинске капеле на VIII међународном фестивалу духовне музике „Музички едикт” 2023. године у Нишу. Хор НЦПД „Бранко” имао је прилику да изведе програм српске духовне музике у трајању од 35 минута. Презентована је лепеза композиција, од најстаријих српских записа из XV века Исаије Србина, преко композиција Корнелија Станковића и Стевана Стојановића Мокрањца, све до младих савремених српских композитора као што је Хаџи Јаков Милутиновић. У Базилици Светог апостола Павла било је присутно око две хиљаде верника, као и дипломатски кор са више од четрдесеторо представника акредитованих при Светој столици. Вечерњој служби коју је предводио папа Франциско присуствовао је и Кардинал г. Ладислав Немет, београдски надбискуп, као и бројне високе званице из Ватикана и читавог света. Овом свечаном догађају присуствовао је изасланик Његове светости Патријарха српског г. Порфирија, Епископ топлички г. Петар. Хор „Бранко” је добио прилику да затвори догађај Химном Светом Сави, који је као раван апостолима код Срба формирао хришћански идентитет.

СВЕТОСАВСКА АКАДЕМИЈА У НИШУ 2025.

С благословом Његовог високопреосвештенства Архиепископа и Митрополита нишког г. Арсенија, у организацији Црквене општине Ниш и Нишке црквене певачке дружине „Бранко”, 25. јануара 2025. године у Дому Војске у Нишу одржана је свечана академија уочи празника Светог Саве, првог Архиепископа српског и просветитеља. На почетку програма присутне је пригодним уводним речима поздравио Високопреосвећени митрополит. Потом је реч преузео беседник овогodiшње Светосавске академије, протојереј ставрофор проф. др Владимир Вукашиновић, редовни професор Православног богословског факултета Универзитета у Београду. Уследио је уметнички програм, уз учешће оркестра Копнене војске Србије из Ниша под управом диригента Дејана Ђорђевића, Дечје-омладинског хора НЦПД „Бранко” са диригентом гђом Јованом Микић, хора Богословије Светог Кирила и Методија у Нишу под вођством протођакона Ђорђа Филиповића, Црквено-играчког ансамбла НЦПД „Бранко”, СМУ „Срна”, на челу са уметничким руководиоцем гђом Маријаном Ц. Кесар и Дечје-драмске секције НЦПД „Бранко” коју води гђа Сузана Миловановић. Академији су присуствовали свештенство Епархије нишке, представници градских власти, командант Копнене војске генерал-потпуковник Милосав Симић, председници нишких градских општина, декани, професори, као и бројне Нишлије. ■

СЛУЖЕЊА АРХИЕПИСКОПА И МИТРОПОЛИТА НИШКОГ ГОСПОДИНА АРСЕНИЈА

У периоду од
1. новембра
2024. године
до 27. јануара 2025,
Његово високопреосвештенство
Архиепископ и
Митрополит нишки
г. Арсеније је:

**3. новембра – у недељу
3. деветнаесту по Духовима**
саслуживао на Светој архијерејској литургији којом је началствовао Његова светост Патријарх српски г. Порфирије у Храму Рођења Пресвете Богородице у Зајечару (Епархија тимочка), поводом 190-годишњице од оснивања Епархије тимочке;

**8. новембра – на празник
8. Светог великомученика
Димитрија**
служио Свету архијерејску литургију у Манастиру Светог великомученика Димитрија код Димитровграда, на дан манастирске славе;

**10. новембра – у недељу
10. двадесету по Духовима,**
на дан Светог Арсенија Сремца,
служио Свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светог Духа на апостоле у Нишу, поводом свог имендана;

**14. новембра – у четвртак
14. недеље двадесет прве
по Духовима,** на дан Светих
врачева Козме и Дамјана,
служио Свету архијерејску литургију у Храму Светих врачев Козме и Дамјана у Специјалној болници за психијатријске болести у Горњој Топоници код Ниша, на дан славе ове здравствене установе;

**16. новембра – у суботу
16. недеље двадесет прве по
Духовима,** на дан Обновљења
Храма Светог великомученика
Георгија – Ђурђиц,
служио Свету архијерејску литургију у Храму Светог великомученика Георгија у Манастиру Темска, на дан манастирске славе;

**17. новембра – у недељу
17. двадесет прву по Духовима**
служио Свету архијерејску литургију у Храму Светих врачев Козме и Дамјана у Горњем Кординцу (Архијерејско намесништво топлничко, Парохија балиновачка);

**21. новембра – на празник
21. Сабора Светог
архангела Михаила,**
служио Свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светог Духа на апостоле у Нишу, на дан славе Саборног храма Светих архангела у Нишу;

**24. новембра – у недељу
24. двадесет другу по
Духовима**
саслуживао на Светој архијерејској литургији којом је началствовао Његова светост Патријарх српски г. Порфирије у Саборном храму Светог Саве у Лондону (Епархија великобританска и ирска), на устоличењу Његовог преосвештенства Епископа великобританског и ирског г. Нектарија;

**1. децембра – у недељу двадесет
1. трећу по Духовима**
служио Свету архијерејску литургију у Храму Васкрсења у Нишу;

**4. децембра – на празник
4. Ваведења Пресвете
Богородице**
служио Свету архијерејску литургију у Храму Ваведења Пресвете Богородице у Манастиру Сићево, на дан манастирске славе;

**14. децембра – у суботу
14. недеље двадесет пете
по Духовима**
служио Свету архијерејску литургију у Храму Светог великомученика Георгија у Манастиру Рујан (Епархија жичка), поводом 12. годишњице од упокојења Његовог преосвештенства Епископа жичког г. Хризостома;

**15. децембра – у недељу
15. двадесет пету по Духовима**
служио Свету архијерејску литургију у Храму Светог цара Константина и царице Јелене у Нишу;

19. децембра – на празник Светог Николаја, Архиепископа мирликијског чудотворца – Никољдан, служио Свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

22. децембра – у недељу двадесет шесту по Духовима служио Свету архијерејску литургију у Храму Светог Пантелејмона у Нишу;

29. децембра – у недељу двадесет седму по Духовима служио Свету архијерејску литургију у Храму Свете Петке у Нишу;

5. јануара – у недељу двадесет осму по Духовима служио Свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

6. јануара – на дан навечерја Рођења Христовог служио Свету архијерејску литургију у Храму Светог Василија Острошког у Нишу; истог дана служио велико повечерје уочи Рођења Христовог у Храму Светог цара Константина и царице Јелене у Нишу;

7. јануара – на празник Рођења Христовог служио Свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

8. јануара – другог дана празника Рођења Христовог, на дан Сабора Пресвете Богородице, служио Свету архијерејску литургију у Храму Рођења Христовог – Старој цркви пазарској у Пироту, на дан храмовне славе;

9. јануара – трећег дана празника Рођења Христовог, на дан Светог првомученика и архијакона Стефана, служио Свету архијерејску литургију у Храму Рођења Пресвете Богородице у Лесковцу;

12. јануара – у недељу двадесет девету по Духовима служио Свету архијерејску литургију у Храму Светог Николаја у Нишу;

13. јануара – у понедељак недеље тридесете по Духовима, на дан празника Светог Доситеја исповедника загребачког и нишког, служио свеноћно бденије са Светом архијерејском литургијом у Саборном храму Светих архангела у Нишу;

14. јануара – на празник Обрезања Господњег и Светог Василија Великог служио Свету архијерејску литургију у Храму Силаска Светога Духа на апостоле у Власотинцу;

15. јануара – у среду недеље тридесете по Духовима, на празник Преподобног Серафима Саровског, служио Свету архијерејску литургију у Храму Успења Пресвете Богородице у Манастиру Суково, поводом имендана архимандрита Серафима, настојатеља Манастира;

18. јануара – на дан навечерја Богојављења служио Свету архијерејску литургију са великим водоосвећењем у Храму Светог цара Константина и царице Јелене у Нишу;

19. јануара – на празник Богојављења служио Свету архијерејску литургију са великим водоосвећењем у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

20. јануара – на празник Сабора Светог Јована Крститеља саслуживао на Светој архијерејској литургији којом је началствовао Његова светост Патријарх српски г. Порфирије у Саборном храму Светих архангела у Београду (Архиепископија београдско-карловачка);

26. јануара – у недељу тридесет прву по Духовима служио Свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу.

27. јануара – на празник Светог Саве, првог Архиепископа српског, служио Свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу. ■

Архиепископ и
Митрополит нишки
г. Арсеније

СВЕТИ САВА ЈЕ АНЂЕО ЧУВАР СРПСКОГ НАРОДА

Део беседе одржане на
Светој архијерејској литургији
на празник Светог Саве,
27. јануара 2025. године,
у Саборном храму
Силаска Светога Духа
на апостоле у Нишу

абрали смо се у овој светињи данас да литургијски прославимо Светог оца нашега Саву, оца наше помесне Српске православне цркве, оца наше државе, оца наше просвете и културе, оца наше медицине, оца нашег законодавства, оца наше књижевности, оца наше дипломатије и свега онога што је свето, лепо, честито и корисно у нашем народу, али пре свега светитеља цркве Божје, који је себе осветио Христом.

Иако су родитељи њега планирали да буде један од удеоних владара

И не смемо заборавити за шта је све Свети Сава заслужан. Мислим да је најважније од свега да је миритељ своје браће. Сви смо ми браћа и сестре.

српске тада кнежевине, он се определио за Царство Божје. И зато је Свети Сава постао Свети Сава, а није остао само Растко Немањић, један од владара. Просвећен светлошћу Христовом, вером, љубављу којом је срце његово преобилно било испуњено, он се из Хиландара вратио у своју отаџбину да служи своме народу. И зато што је био

Христов, зато је и могао да учини све што је учинио за нас, за свој народ.

Све што је радио било је утемељено на дубокој вери у Христа, на речима јеванђелским. Зато је све што је установио Свети Сава опстало и остало до дана данашњег. И наш народ, ма шта ко рекао за нас, јесте дубоко хришћански народ, без обзира што су разни освајачи, завојевачи, разни политички системи покушавали да га обезбоже, одвоје од Христа. Нису у томе успели, зато што је Свети Сава темеље дубоко закопао, а ти темељи се налазе на Јеванђељу Христовом. А Христос није обичан човек, већ је Богочовек. И црква није обична земаљска институција, каквом је многи сматрају, већ је богочовечански организам, Тело Христово којем је глава сâм Христос, и лађа спасења, која иде и плови ка вечности.

Све је то добро знао Свети Сава. Зато је брод нашег малог народа на овом ветровитом и бурном Балкану везао чврсто за цркву Христову, везао чврсто за самога Христа. И зато наш народ, где год се налазио на овој планети, Светог Саву носи у своме срцу. И где год наш народ живео, на било ком континенту, прве цркве које је подизао, подизао је управо њему, Светом Сави. Где год живи наш народ, Светог Саву је носио у срцу, јер је знао да је једино Свети Сава онај који је очувао и чува идентитет нашег народа. Он је анђео чувар који чува Србију и чува свакога од нас.

И не смемо заборавити за шта је све Свети Сава заслужан. Мислим да је најважније од свега да је миритељ своје браће. Сви смо ми браћа и сестре. И зато треба да се волимо, поштујемо, ценимо, не једни друге да нападамо, клевећемо, да вршимо било какво насиље једни над другима, већ у нашим срцима да влада љубав. И да Свети Сава буде тај огњени стуб који ће да води наш народ у будућност, јер су вредности Светог Саве, оне којима нас је учио Свети Сава, вечне и непролазне: а то је јеванђеље Христово, то је православље, то је светосавље. Као људи, као народ Божји, као српски народ, једино ако идемо путем Светог Саве, можемо да опстанемо и да останемо у овим бурним временима пуним искушења. ■

И зато треба да се волимо, поштујемо, ценимо, не једни друге да нападамо, клевећемо, да вршимо било какво насиље једни над другима, већ у нашим срцима да влада љубав.

ИНТЕРНЕТ ПРОДАВНИЦА ВЕРСКИХ АРТИКАЛА

ПРИМАЊЕ ОНЛАЈН
ПОРУЏБИНА НОН-СТОП

Адреса:
prodavnica.eparhijaniska.rs

Контакт:
prodavnica@eparhijaniska.rs
тел. +381 (0)18 415 05 05

[prodavnicaeparhijeniske](#)

[prodavnicaeparhijeniske](#)

ПРАВОСЛАВНА
ЕПАРХИЈА НИШКА

Књижара-галерија
СВЕТИ ЦАР
КОНСТАНТИН

Нова адреса:
18000 Ниш
ул. Обреновићева 124
(код Маргера)

Радио Православне епархије нишке

ГЛАС

92 MHz

 www.radioglas.rs

 [radioglaseparhijeniske](#)

You Tube [Радио ГЛАС](#)

 [radioglasnis](#)

